AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Düşün Yayınevi Mizah Serisi Üçüncü Kitabı:

Kazan Töreni

Yazan :

Aziz Nesin

Bir projektör ışığı cemiyetimizi tarıyor. Nerde bir aksaklık varsa orada duruyor; bir ayna gibi bizi bize gösteriyor. Kendimize gülüyor, kendimize acıyoruz; bol bol da düşünüyoruz.

KAZAN TÖRENİ, Türk Mizah edebiyatının övünülecek eseridir.

Gazeteci ve bâyilerden isteyiniz.

Fiatı : 2 lira

Düşün Yayınevi : Cağaloğlu, Cemal Nadir Sok. Milas Han kat 3 No. 204

İSTANBUL

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 3, Cilt : IX, Sayı **149**

Rüzgârlı Sok. Ovehon
Kat: 3 Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fîatı 60 Kuruş

•

Müessisi :

Metin TOKER

•

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ul Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumi Neşriyat Müdürü
Hamdi AVCIOĞLU

•

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

•

Karikatür :
TURHAN

•

Fotoğraf :
Hüseyin **EZER**
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED **PRESS**
TÜRK HABERLER AJANSI

•

Klişe :
Desen Klişe ATELYESİ

•

Müessese *Müdürü :*
Mübin TOKER

•

Abone Şartları :

3 **aylık**	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 **lira**
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

•

İlan ***Şartları :***

3 renkli arka kapak tam Sayfa : 350 lira
Kapak i**ç**i 300 lira, metin **sayfaları** Santimi 4 li**ra.**

•

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih : 14.3.1957

Kapak resmimiz:

Ahmet Tahtakılıç

Sesi duyulmayan politikacı

Kendi Aramızda

Yumuşama hakkında

İnönünün "yumuşama politikası" na Kasım Gülekin taraftar olmadığı söylendi. Hatta bazı gazeteler Genel Sekreterin istifa edeceğini bile yazdılar. Gülek "böyle haberlere gülerim ben' dedi, doğrusu biz de güldük. Lâkin aydınlanmaya muhtaç birkaç nokta var: Kasım Gülek, C.H.P. liderinin politikasıyla mutabık mı, değil mi? İnönü böyle bir çıkışa hazırlanmadan önce partisinin ileri gelenleriyle görüştü mü, görüşmedi mi? Zira Gülek İstanbulda gazetecilere: "İktidarın ayağı nihayet suya erdi" demiş. Bu tatlı havada, bu sözün mânası nedir, Allah aşkına?

Necati Kiter - İstanbul

●

İnönü bir gün bir beyanat verir: "Manen iktidarını kaybeden bir siyasinin, hukuken düşeceği güne kadar şahit olacağımız çırpınışı" ndan bahseder. Bütün C.H.P. lilerin ağzından koro halinde şu sesi duyarız: "Pasa çok ağır bir darbe vurdu, bunun altından kalkılamaz artık. Allah Paşayı eksik etmesin.."İnönü bir beyanat daha verir: "Bu memleketin mesul, muktedir. muhterem başbakanından" bahseder. Aynı korodan bu defa su ses yükselir: "Paşa fevkalâde olgun davrandı, iyi bir iş yaptı. Menderesten başka türlü rejim teminatı koparılamazdı". Kuzum, İnönü acaba hiç mi kötü iş yapmaz? '

Hulusi Demir - Ankara

•

Ne zaman Muhalefet, Mecliste, Hükümetten Menderes IV. Hükümetinin programının vaadlarının neden gerçekleştirilmediğini sorsa su cevabı alıyor: "Bu hususta D.P. grubundan Şimdiye kadar bir şikâyet işitmedik", İktidar-Muhalefet meselesinin yeni bir safhaya girdiği şu günlerde D.P. grubunu mühim bir vazifenin beklediği muhakkak: Şikâyetlerini gün ışığına çıkarmak. Reylerimizi kendilerine verdiğimiz kimselerden bu medeni cesareti göstermelerini beklemek elbette hakkımızdır.

Sadık Gürbüz - Samsun

●

1950 den bu yana İktidar ile C.H.P. hin biribirlerine söylenmedik lâf bırakmamış olduklarına bakınca, bugünkü yakınlaşmanın sebebini anla. mak güç oluyor. Metin Toker hapisten kurtarmak iddiasına inanmak çok güç.. Zira ne İnönünün ne de damadının muhtelif vesilelerle çok iyi tanıdığımız şahsiyetleri böyle bir küçük oyuna girmelerine müsait değildir. Şu halde geriye olsa. olsa su ihtimal kalıyor: Bütçe müzakerelerinde Hür. P. sözcüleri tarafından yapılan tenkitler hem D.P. yi, hem de C.H.P. yi sor duruma düşürmüş ve bu iki partiyi yekdiğerine yaklaştırmıştır, iktidar bu tenkitleri hakkıyla cevaplandıramamaktan öfkelenmiş, C.H.P. ise bu tenkitlerin kendisi tarafından yapılmamış olmasını " kıskanmıstır. İşte kanaatıma göre D.P. ile C.H.P. bu hislerin tesiriyle ve Hür. P. yi tesirsiz bırakmak için yakınlaşmış bulunuyorlar.

Saffet Uncuoğlu - Keban

Samimiyet hakkında

Mecmuanızda sık sık Hür.P. nin Mecliste çok mümtaz şahsiyetlere sahip olmasına rağmen, memlekette bir türlü gelişemediğinden bahsediliyor. Bu kanaatınızda samimi olduğunuza inanmak çok güç. Zira Hür. P. nin hiç bir partiye nasip olmayan bir parlaklıkla ve büyük bir hızla geliştiğini görmemek için ya kör olmak, yahut ta bazı gizli maksatlara sahip bulunmak lâzımdır. Memleketi dolaşırsanız, bu beyhude gayretten vazgeçeceğinize ve diğer hâdiselerde gösterdiğiniz samimiyet ve tarafsızlığı Hür. P. den de esirgemiyeceğinizi sanıyorum.

Muhittin Gültekin - Ödemiş

●

Bakanlardan biri Mecliste, "Artık bundan sonra memlekette seker sıkıntısı çekilmiyecektir" dedi. 1955 yılında da Adnan Menderes, Adapazarında "Bundan böyle hiçbir şeyin sıkıntısı çekilmiyecektir" demişti. Ama sonraları ekmekten kâğıda, kalemden ilâca kadar nelerin sıkıntısını çekmedik, ki? Şimdi bu muhterem bakana sormak istiyorum: Sözlerinize inanalım mı acaba?

Selçuk Seloğlu - İstanbul

•

İlk nüshasından, bugüne kadar AKİS gözü ile partilerin durumu şöyledir.

A — C.H.P. deyince hatıra Sayın İnönü geliyor. Fakat onun da fikri var, dili yok.

B — C.M.P. deyince Bölükbaşı halk dilinde konuşuyor, fakat o kadar. Teşkilâtında iş yok,

C — Hür. P. Başkanı çiftliğine gitmektedir. Evvelâ çiftlik, sonra parti. Diğer arkadaşları ise hepsi ayrı telden çalıyor.

D — D.P. deyince Adnan bey şöyledir, böyledir, idare parti idaresi değil, Adnan bey idaresi olmuştur.

Peki, ama biz kimlere inanalım?

Abdurahman Çiftçi - Ankara

●

Mecmua hakkında

AKİS'in 148 inci sayısında çıkan mektubunda Diyarbakırdan Mustafa Ceylan, eğer şikâyet mevzuu antidemokratik kanunlar kaldırılıverirse, AKİS'in suyu kesilmiş bir değirmene dönüp dönmiyeceğini soruyor. Nerde o günler.. O günler gelse de AKİS suyu çekilmiş bir değirmene dönse, ne gam.. Zira AKİS, realist mücadelesinin müsbet neticelerine, biz okuyucuları da arzularımıza kavuşmuş oluruz. Bir gün bu hayaller hakikat olur ve AKİS gene en sevgili mecmua olarak çıkmakta devam ederse Mustafa Ceylan sakın hayret etmesin. Zira AKİS'in değirmenini döndüren, sel suyu değildir.

Orhan Aksoy • İstanbul

İnönünün İzmire gelişinde Kordon boyunun görünüşü

Yeni bir devir açılıyor

Millet

Yeni devrin ışığında

Bu haftanın başından itibaren, bilhassa C.H.P. Genel Başkanının İzmirde kürsüden inmesinden bu yana, memlekette belki de senelerden beri ilk defa olarak büyük bir huzur hüküm sürüyordu. İktidarla C.H.P. arasındaki yakınlık bu haftanın işi değildi. Ama bu hafta, o yakınlığın üzerinde hâlâ dolaşmakta olan şüphe bulutları hemen tamamiyle sıyrıldı. Bu açıklığın sebebi, C.H.P. Genel Başbakanının artık şüphesiz "'tarihî" diye anılacak olan İzmir nutkunu tamamlarken söylediği son cümlelerdir. Bu son cümleler, yakınlaşmanın bundan evvelki "akim kalmış" yakınlaşmalardan pek başka bir mahiyet taşıdığını ispat ediyordu. Huzurun sebebi buydu. Demek ki taraflar akametin mikrobunu keşfetmişlerdi ve o mikroba karşı aşılı görünüyorlardı. C.H.P. Genel Başkanı nutkunun sonunda hiç bir husus! hesabı olmadığı gibi, hiç bir hususî teması olmıyacağını da kat'î surette belirtiyordu.

1955 yakınlaşması

Siyasî tarimizdeki Îktidar-Muhalefet yakınlaşmasının son ve tat*sız* hatırası 1955 senesinde cereyan etmişti. Bu politikanın şampiyonu, başına "adlî kaza" gelmiş bir C.H.P: leri geleniydi. Seneler senesi en müfrit muhalefeti yapmış olan bu zat, fiyatında belki ilk defa olarak kenline ait. bir malı kaybetmek tehlikeyle karşı karşıya kaldığında 180 derecelik bir dönüş yapmış ve İktidar başkanının masasına koşmuştu. Hata şuradaydı: Politika hususî hesaba dayandığından ve husus! hesap açıklanır cinsten bulunmadığından "memleket işleri" kisvesi altında husus! işler, şahsi temaslar vebaşbaşa gö rüşmelerle halledilmeye çalışılmıştı. Hakikaten de husus! işler halledilmişti. Ama memleket işleri bilinen safhaya girmişti. Ortada kalan, birkaç siyasî ölüden başka birşey olamamıştı.

İnönü ve damadı meselesi

1957 yakınlaşmasının talihsizliğini, bu yakınlaşmanın vuku bulduğu sırada taraflardan birinin damadının gazetecilik vazifesi dolayısıyla hapsedilmiş olmasıydı; Bu hâdisenin yakınlaşma üzerinde hiç tesiri yok muydu? Belki vardı. Ama bu sebebi hareketler üzerinde değil, ruhlar üzerinde aramak lâzımdı. İhtimal ki hâdise her iki tarafa iç politikadaki huzursuzluğun nerelere dayandığını müşahhas şekilde göstermesi bakımından alâka çekiciydi. Bunu görmek, iki lidere hal çaresi aramak zaruretini telkin etmiş olabilirdi. Zira hâdiseler sadece damadı hapsedilen zatın adımı değil, hâdisede asıl öteki taraf olan zatın adımının müessir olduğu muhakkakta Fakat hâdise, "gizli maksatlı" olarak telakkiye çalışıldı. İktidar, Muhalefet liderlerinden fidyei necat - yumuşama - koparmak için gazeteciyi esir almıştı. Cereyan eden işte o muameleydi. CHP. Genel Başkam şahsî endişelerin tesiri altındaydı, İktidar lideri fidyei necat peşindeydi.

Bu tefsir tarzı, açık veya kapalı şekilde umumî efkâra telkin olunmaya çalışıldı. Koca bir siyasî partinin -hem de CHP. Genel Başkanını da, gazeteciyi de iyi tanıyanların : teşkil ettikleri bir siyasî parti - Hür P. *nin* Meclis Grubu tarafından neşredilen tebliğdeki "şahsi, endişeler" bunu ifade ediyordu. C.H.P. çevrelerine yakın Ankara muhabiri Vatan gazetesi de Tercüman gazetesi de Hür P. nin Murat Ali Ülgeni Hasan Kangal da işi "İnönü doğum yapmış olan kızını sevindirmek için damadını hapisten kurtarmak istiyor" diyecek kadar açıkladılar. Hatta ve hatta Cumhuriyette Doğan Nadi "... Mı Dersiniz?" diye sordu.

İdeal arkadaşı

Bu arada 180 derecelik dönüş kahramanınm arkadaşı ve manevra kahramanı Safa Kılıçlıoğlunun gazetesi Yeni Sabah çok memnundu; ya-

"Sokaktaki Adam"

partiler arası münasebetlerin düzelmesinden hasıl olan faydaları, halk bugünlerde görmeye başladı. Artık yumurta bulabiliyoruz. Anlaşılan siyasi partilerle beraber, tavuklar da yumurtlanıamak suretiyle İktidarı devirmek hevesinden vazgeçtiler.

Yalnız bu arada Zafer'in "mağşuş" adamı ne olacak? Zira üstad, yumurtlamak vazifesini de üzerine almak niyetindeydi de..

En Büyük Dert

Çok partili hayata geçişimizden bu yana, demokrasi yolundaki gelişmemizi çelmeleyen bir çok engellerin yanı başında en fazla üzüntü uyandıran bir derdin bizzat politikacılardan geldiğini görmemek imkânsızdır. Bu dert politika hayatına atılan kimselerin, politikanın icaplarına karşı gösterdikleri tahammülsüzlüktür. Bu marazın mikrobu, yakasına yapışacağı insanlar arasında, muhalif veya muvafık diye bir fark gözet - emektedir. Bu hastalığa tutulanların yerinin politika hayatı olmadığını en geç ani yanlar, bizzat bu hastalığın kurbanlarıdır. Belki de bu, hastalığın teşhisini kolaylaştıran bir arazdır.

Halbuki politikaya atılan kimselerin herşeyden önce tıpkı bir oyuna girenlerin evvelâ oyunun kaidelerini öğrenmeleri lâzım geldiği gibi, politikanın icaplarına katlanmayı bilmeleri şarttır. Politika hayat'tıa atılan bir kimse, aktar dükkânı açan herhangi bir vatandaş değildir. Bu hayata adımını atan her insan artık üzerine oklar yağdırılarak bir hedef olduğunu bilmelidir. Bu oklar ekseriya muarızlardan geldiği gibi, geriden' taraftarlar safından da atılabilir. Hüner her iki taraftan gelenleri de tahammülle ve sabırla karşılayabilmektedir. Bunu beceremiyenlerin bu hayatta gözleri olması manasızdır. Yapılacak iş avukat yazıhanelerine, hasta muayenehanelerine veya çiftliklere dönmektir: İşte o zaman kimse sizinle ne meşgul olur, ne de rahatsız eder. Ancak o zamandır ki arzuladığınız huzura kavuşur ve başınızı istediğiniz kadar dinleyebilirsiniz. Yok eğer, ben ille politika yapacağım derseniz, oyunun kaidelerine riayet etmek vazifesi sizindir. O zaman size "beceriksiz" de deseler, "en az fena" veya "Karamanın koyunu" diye de seslenmeler bunlara ne kadar haksız olursa olsun tahammül etmelisiniz. Hatta ve hatta politikaya atılan şahısların "vatan haini" olarak halka tanıtılmak istendikleri de nadiren tesadüf edilen bir hal değildir. Bu okların hedefi olmak, itiraf edelim ki zevkli bir iş değildir. Ama politika hayatına da insan zevk ve sefa için atılmaz. Beylik bir lâftır ama, doğrudur: Politika dikenli bir yokuştur. Bu hayata girenlerin, eğer dikenler kendilerini rahatsız ediyorsa, yapacakları iş çekilmektir. Esasen illa kalacağım diyenleri teşkilât 'kolayca çiftliklerine veya avukat yazıhanelerine gönderir. Orada istediklerinden daha fazla huzura kavuşurlar. Kimse artık onlara ne "Karamana koyunu" der, ne de "becereksiz".. Bu oyunun kaidelerine yan çizenlerin müstahak oldukları cezaların en hafifidir. Cezanın asıl ağırı bu gibi kimseler hakkında halk efkârının verdiği hükümdür. Halk efkârının hafızası sanıldığından çok daha kuvvetlidir. Oyun bozanlar tekrar karşılarına çıkıp kendilerinden oy istedikleri zaman, onlara ya dükkânlarının, ya çiftliklerinin veya avukat yazıhanelerinin yolunu gösterirler. Politikada basübadelmevt yoktur. Milletlerin tarihini açınız ve demokrasilere bir göz atınız. Siyasî ölmezliğe erişen fa» nilerin politika mücadelelerini okuyunuz. Bu kimselerin nasd insafsızca hücumlara maruz kaldığım görmek, tahammülsüzlük mikrobuna karşı tesirli bir aşı yerine geçecektir. Bu adamlara neler söylenmemiştir ki.. Hususî hayatları didik didik edilmiş, mazilerinde el uzatılmamış nokta bırakılmamıştır. Hatta bu şahısların üzerine atılan oklar çok zaman yalımlarına da çevrilmiş; karıları, çocukları ve kardeşleri yaralayıcı hücumların hedefini teşkil etmiştir. Ama bu adamlar gene de tahammül etmişler, yapılan hücumları sabırla' karşılamışlardır. Üzülmemişler öfkelenmemişler midir? Elbette üzülmüş ve öfkelenmişlerdir. Ama bana içlerinde saklamışlar, tahammüllerini sonuna kadar zorlamışlar ve oyunun kaidesi neyse ona uymuşlardır. Neticede de tarihin malı olan ve onun nesilden nesile intikal eden sayfalarında isimlerini bırakanlar bu adımlar olmuştur. Yapılan hücumlar, eğer haksızsa yapanları yaralamaktan başka hiç, ama hiç bir şeye yaramamıştır.

Üzerlerine ok yağdırılanlar, eğer bunu haketmişlerse demokrasinin nefsinde mündemiç mekanizma o adamları lâyık olduktan yere yollar. Tahammülsüzlük bu akıbeti daha da hızlandırır. Ama siz "beceriksiz", "en az fena" veya "Karamanın koyunu" değilseniz bu sözlerin size söylenmesi ne tesir uyandırır ki? Ama bu sözler hakedilmişse yeriniz elbette avukat yazıhanesindeki koltuğunuzdur. Siyasi hayattaki mevkiinlze bir lâyık olanı getirilir. Ancak o zaman arzu ettiğiniz huzara kavuşabilirsiniz. Hem emin olun millet te rahat eder.

AKİS

kınlaşmayı dejenere etmek için bu fırsatı mümkün olduğu kadar iyi kullanmaya çalışıyordu. Zira Kılıçlıoğlu da, ideal arkadaşı da bütün işlerin masa başında, "kadehli" toplantılarda halledilmesini arzu ediyorlardı. Hem İnönü ila İktidar liderinin son hareket tarzı, 1955 yakınlaşmasından, zihinlerde kalan hatırayı - 180 derecelik dönüşü - haklı gösterecek safhalar arzedebilirdi; hem de masa başında yapılacak kadehli bir toplantıda ideal arkadaşları ihtimal kendilerinin de hazır bulunabilecekleri ümidini besliyorlardı.

Menderesin cevabı

Bu telâkki ve propagandalar, hatta C.H.P. içinde bile, şüphe uyandırmamış değildi. Hakikaten İktidar lideri istese hapisteki gazeteciyi affettirecek bir kanun teklifini Meclise getirebilirdi ve böylece ideal arkadaştatmam kıldıkları gazeteci hapishane - den bir, "ölü" olarak çıkabilirdi Fakat İktidar lideri, böyle bir taktiğe tenezzül etmedi, iki liderin karşılıklı iltifat dolu sözlerinde "kapalı bir hesap" uyuduğunu düşünenler ve 1955 yakınlaşmasının neticelerini bir kere daha görmeyi arzulayanlar şimdilik kendilerini hayal sukutuna hazırlamalıydılar. Zira bu defa hesap başka türlü çıkmıştı ve yakınlaşma "hiç bir hususî hesaba dayanmadan" ortaya çıkmıştı; "hiçbir hususî temas"a lüzum göstermeden, tamamiyle halk efkârının gözleri önünde cereyan ve inkişaf edecekti.

İzmir

Bağra basılan lider

Bu haftanın başında, bütün yurtta hemen hemen bütün gözler İzmi-

İnonu İzmir Kongresinde
Tarihi *vazife*

re çevrilmiş bulunuyordu. İktidar-Muhalefet münasebetlerindeki son inkişaftan ve Kırşehir tasarısının Meclise sevkedilmesinden sonra politika hayatımızın en mühim nirengi noktalarından biri olduğunu bir defa daha herkese kabul ettiren Genel Başkan İnönünün C.H.P. kongresinde bir nutuk söylemek üzere İzmire geleceğinin duyulması, bütün gözleri Egenin bu güzel şehrine çevirdi. Siyasî hayat bakımından hiç de hareketsiz sayılamıyacak bir şehir olan İzmir, böylece geçen haftanın sonunda ve bu haftanın başında birinci plâna geçiverdi. C.H.P. Genel Başkanının seyahati bütün yurtta merak ve alâkayla takip edildi. Fakat en fazla heyecan duyanlar, şüphesiz böyle mühim bir günde İnönüyü aralarında görmek için sabırsızlanan İzmirliler **oldu.**

rın kesafeti o dereceyi buldu ki değil bir adım atmak, kımıldamak bile imkânsız bir hale geldi. Aksu vapurunun yanaşacağı satın üzerine sadece gazetecilerle CHP. İzmir İl teşkilâtının ileri gelenlerinin çıkmasına müsaade edilmişti. Satın üzerinde İnönüyü getirecek Aksu vapurunu bekliyenler içinde en heyecanlısı ve en sabırsızı muhakkak ki C.H.P. İl Başkanı Dr. Lebit Yurdoğluydu. O gün hava poyrazdı ve bu mevsimde görülmemiş bir soğuk hüküm sürüyordu. Soğuktan korunmak için yakalarını kaldıran Ve ısınmak için şatın üzerinde bir aşağı bir yukarı dolaşan gazeteciler, sık sık Kordonda toplanan halka bakıyor ve kalabalığın miktarını tahmine' çalışıyorlardı. En mâkul tahmin şuydu: Kordonun vapurun yanaşacağı şatı gören kısmının uzunluğu en aşağı 200 metreydi ve tamamiyle doluydu. Caddenin genişliği en aşağı 10 metreydi ve metre kareye 4 kişi hesabıyla rıhtımda toplananların sayısını 8 bin olarak tahmin etmek mümkündü.

Dr. L. Yurdoğlu (C.H.P.) - F. Tunca (D.P.) - M. Yatay (Hür.P.)

İzmirli parti başkanlarının meydana getirdiği buket

İnönüyü İstanbul dan İzmire getirecek olan Aksu vapurunun Pazar günü akşama doğru, saat 18 sularında körfeze girmesi ve Karantina önüne gelerek demir atması bekleniyordu. Fakat partili partisiz binlerce İzmirli saat 16 dan itibaren Karantina civarında toplanmağa başladılar. Az sonra kalabalık o dereceye vardı ki polislerin ve polis görevlisi jandarmaların bütün gayretlerine rağmen Kordon boyunda vasıtaların geçmesi için dar bir koridor olsun açmaya imkân hasıl olmadı. Bu yüzden şehir otobüsleri dahil butun nakil vasıtaları kapanan Kordon yolundan geçemiyerek başka yollardan dolaşmak zorunda kaldılar. Vapurun gelme saati yaklaştıkça Kordon boyunu dolduran kalabalığın kesafeti artıyordu. Saat 18'e yaklaştığı zaman kargüayıcıların kesafeti o dereceyi buldu ki değil bir adım atmak, kımıldamak bile imkânsız bir hale geldi.

C.H.P. İzmir teşkilâtı Toplantı ve Gösteri yürüyüşleri hakkındaki kanunun maddelerini göz önünde tutarak, karşılama mevzuunda en ufak bir hazırlık yapmamıştı. Fakat İzmirliler İnönüyü karşılamak için o kadar candan bir iştiyak duyuyorlardı ki, hiç bir mülâhaza onları Kordonda toplamaktan alıkoyamamıştı.

Aksu vapurunun körfeze girdiği görününce şat üzerinde bulunanların alakası sahilden denize çevrildi. Yolunu keserek ağır ağır mendireğe yaklaşan vapur bütün alâkanın mihrakını teşkil ettiği bir sırada Dr. Lebit Yurdoğlunun kulağına fısıldanan bir haber, gözlerin yeniden sahile çevrilmesine yol açtı: D.P. İzmir İl Başkanı Faruk Tunca beraberinde kalabalıkça bir heyet bulunduğu halde İnönüyü karşılamağa gelmişti. Haber hazır bulunanlarda hayretten fazla memnuniyet uyandırdı. Foto muhabirleri iki partinin il başkanlarının şat üzerinde kol kola gezerlerken resimlerini çektiler. İşte bu sırada Aksu vapuru da mendireği dönmüş ve tornistanla şata yaklaşmağa başlamıştı. İnönü henüz görünmüyordu. Fakat sahilde toplanan binlerce İzmirli, tempolu bir şekilde "Ya ya ya, şa sa ya İsmet Paşa çok yaşa" diye bağırmağa ve sevgi tezahürlerinde bulunmaya başlamıştı. Nihayet Aksu iyice yaklaştı ve güvertede bulunan İnönüyü görmek mümkün oldu. C.H.P. Genel Başkanının üzerinde koyu bej bir palto vardı ve kendisine yapılan tezahürata gri şapkasını kaldırarak selâm vermek suretiyle mukabele ediyordu. İnönünün görülmesi tezahüratı son derece arttırdı. Vapur yanaştıktan sonra ve İnönü sahile çıkmak üzere güverteden ayrılıp gözden kaybolduktan sonra bile "Varol, Allah seni başımızdan eksik etmesin" nidaları İzmir körfezi Üstünde derin akisler bırakmakta devam ediyordu.

İzmire ayak basış

İnönü vapuru iskeleye bağlayan merdivenlerin başında görüldüğü zaman halkın sabırsızlık ve heyecanı son raddeye vardı. Bizzat İnönünün de heyecanlı olduğu gözden kaçmıyordu, İnönü, yardıma koşuşanları reddettikten sonra zinde ve dinç adımlarla merdivenlerden indi ve karşılayıcıların ellerini sıkarak sahile doğru yürüdü. Sahilde biriken ve İnönünün adım adım kendilerine yaklaştığım gören halkta sabırsızlık ve CEP. liderini bağra basma arzusunun zaptedilmez bir şekilde büyüdüğü görülüyordu. İnönü, Gümrük binasının önündeki demir parmaklıklara yanaştırılmış siyah Chevrolet otomobile biner binmez, otomobilin etrafım saran halk, bir anda içinde C.H.P. Genel Başkanı bulunan otomobili havaya kaldırdı. Bu sırada atlı polisler otomobile yol açmak icin didiniyorlardı. Esasen İnönünün İzmir seyahatında polisin halka müdahalesi bundan ibaret kaldı ve hiç kimse hakkında Toplantı ve 'Gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefetten dolayı zabıt tutulmadı.

İnönünün otomobili Gazi Mustafa Kemal bulvarındaki C.H.P. İl merkezinin önüne geldiği zaman bir başka sürprizle karşılaşıldı.. Rıhtımda İnönüyü göremiyeceklerini anlayan iki bin kadar İzmirli, C.H.P. binasının önünde toplanmışlardı. Bu kalabalık İnönüyü alkışlarla karşıladı ve C.H.P. lideri adeta omuzlarda üçüncü katta bulunan C.H.P. lokaline çıkarıldı. İnönü yukardaki , bir odada Atatürkün portresinin altına yerleştirilen bir koltuğa oturdu. Dışarıdaki salon, merdivenler ve binanın önü hıncahınç do-

BASIN TARİHİNDEN YAPRAKLAR...

Turhan FEYZİOĞLU

18. Yüzyıl İngilteresindeyiz. John Miller adlı bir gazeteci London Evening Post gazetesini çıkarmaktadır. Bu gazetede, "Junius Mektupları" başlığı altında, Kral III. Corc'a hitaben bir açık mektup serisi yayınlanmıştır. Meçhul yazar, hükümeti şiddetle tenkid ediyor ve kral'a: "Hakikatler size hiçbir zamka söylenmiyor" diyerek onun gözündeki perdeyi indirmeğe çalışıyordu.

John Miller, hâkim Mansfield'in ve jüri'nin huzuruna çıkarıldı. Dâvasını cesaretle savundu. Tarihe hürriyet âşığı bir sima olarak geçmemiş bulunan hâkim Lord Mansfieldin, duruşma sonunda, jüri üyelerine verdiği talimat şuydu: Siz, ancak maddi hâdise hakkında karar verebilirsiniz. Bu itibarla, sadece yazılan basmak ve neşretmek fiilinin J. Miller tarafından işlenmiş olup olmadığı hususunda hükmünüzü bildireceksiniz. Yazıların hakaret ihtiva edip etmediği hususu, jürinin yetkisi dışında kalan ve ancak hâkimin karara bağlıyabileceği bir hukuk meselesidir.

Jüriye verilen bu talimat John Miller'in peşinen mahkûm edilmesi demekti. Çünkü yazıların onun gazetesinde basıldığı ve neşredildiği münakaşa götürmez bir vakıa idi.

Jüri müzakere odasına çekildi. Lord Campbell'in, "İngiltere Bas Hâkimlerinin Hayatları" adlı eserinde anlattığına göre, Londra'nın yan nüfusu yollara dökülmüş, sabırsızlıkla neticeyi bekliyordu, jüri'nin müzakereleri bir türlü bitmek bilmiyordu. Nihayet ittifaka vardılar ve kararlarını bildirdiler: John Miller'in neşrettiği yazılarda suç yoktu!..

Bu suretle, Lord Mansfield'in sarili, talimatına rağmen, jüri üyesi filan dürüst ve cesur vatandaşlar, bildikleri ve inandıkları şekilde vazifelerini yapmışlardı. Haklarını Lord Mansfield'in eline terketmemislerdi.

O gün bugün, hiç bir basın dâvasında,' hiç bir hâkim jüri'ye böyle bir talimat vermedi.

Bir de, 1697 yılında, Ren sahillerinde, küçük bir Almankasabasın da dünyaya gelen Peter Zenger'in hikâyesine göz atalım.

Peter Zenger, 18 yaşındayken, ailesiyle birlikte Amerikaya hicrete mecbur kalmıştı. Bu aile, önce, XIV. Lul ordularının işgaline uğrayan Batı Al manyanın birçok protestan sakinleri gibi, katolik idarenin zulmünden kaçıp İngiltere ye sığınmıştı. Sonra İngiliz kraliçesi, bu mültecilerin çoğunu, gruplar halinde, denizaşırı ülkelere sevketmişti. Zenger ailesinin kısmetine de Kuzey Amerikadakl İngiliz müstemlekesi düştü.

Babası Amerika yolculuğu şurasında vapurda öldüğü için, talihsiz Peter, New York'a ayak basar basmaz, anasına ve küçük kız kardeşine bakmak mecburiyetiyle karşı karşıya gelmişti. Bu ağır yükün altında ezilmedi. Amerikan gazeteciliğinin öncülerinden olan Bradford'un matbaasında bir çıraklık buldu ve zamanla mesleğinde ilerliyerek küçük bir matbaaya sahip oldu.

O tarihte bir İngiliz müstemlekesi olan *New York* eyaletinin valiliğine, İngiltere Hükümeti, William Cosby adlı bir şahsı tâyin etmişti. Müstemleke devrinin en kötü valilerinden biri olarak tarihe geçen Cosby, daha İngiltereden ayrılırken, valilik nüfuzundan faydalanıp hem kendi şahsına, hem de ailesi efradına ve dostlarına büyük menfaatlar sağlamayı aklına koymuştu. Nitekim, ilk iş olarak, oğlunu önemli bir vazifeye yerleştirdi. Süratle mal mülk edinmeğe koyuldu.

Vali Cosby bir alacak dâvasında kendisi aleyhinde hüküm vermeğe cüret ettiği için, New York Baş Hâkiminin işine son verdi ve yerine Lancey adlı bilgisiz, karaktersiz bir hâkimi tâyin etti. Bir müstemleke Baş Hâkimi nasıl olur da İngiliz Krallığını temsil eden koskoca bir valiye karşı gelmek cüretini gösterirdi. ?

Peter Zenger, valinin suiistimallerine karşı mücadele etmek ve müstemleke halkının ana haklarım korumak üzere, Alexander, Smith ve Morris adlı üç arkadaşının yardımıyla Weekly Journal adını verdiği bir haftalık gazete çıkarmağa başladı. 1733 yılında yayın hayatına giren bu gazete, müstemleke halkının köle olmadığım haykırıyor ve valinin yolsuz hareketlerini halka duyuruyordu.

Vali bir müstemleke gazetesinin bu "küstahlığına" tahammül edemezdi!... Cosby'nin tâyin ettiği yeni hâkim için de velinimetine hizmet etmek fırsatı çıkmıştı. O zamanın kanunlarına göre, neşriyattan matbaa sahibi mesul olduğundan Zenger tevkif edildi. Kefaletle tahliyesi kabil olmadı. Çünkü hâkim Lancey, efendisine, hoş görünmek için, Zenger tarafından tedariki imkansız olacak kadar yüksek bir meblâğ talep etmişti. Kocası hapishanede kaldığı müddetçe matbaayı ve gazeteyi Zenger'in karısı maharet ve cesaretle idare, etti.

Zenger'i her ikisi de avukat olan dostları Alexander ve Smith savunacaklardı. Bu iki avukat, hâkim Laneey'In tarafsızlığı hususunda tereddüt izhar ettikleri için, müstemleke kanununa göre müdafilikten iskat edildiler.

Bunun üzerine sanığın müdafiliğini, 1730 larda Amerikanın en şöhretli hukukçularından biri olan Filadelfiyalı Andrew Hamilton kabul etti. Zenger zengin bir adam değildi ve avukatına verecek fazla parası yoktu. Fakat Hamilton bir hürriyet aşığı ve bir dâva adamıydı.

Duruşma günü, 4 Ağustos 1735 te, Filadelfiyah avukat hiç kimsenin beklemediği bir müdafaa tarzı ile herkesi hayrete düşürdü: Hamilton İngilizlerin müstemlekede tatbik etmek istedikleri kanuna göre, Zenger'in yayınladığı yazıların suç sayılacağını kabul ederek sözüne başladı. Fakat, Amerika halkı âmme işleri ile ilgili olan hakikatleri öğrenmek ve yazmak hakkından mahrum edilemezdi. Zenger'in yayınladığı gazete hakikatleri tahrif ederek valinin şeref ve itibarını zedelemişse sanık cezalandırılmalıydı. Fakat, sanığa yazdıklarının hakikat olduğunu isbat etmek hakkı da tanınmalıydı. Bu, adaletin en basit icabı idi. İnsanların ve bu arada Amerika halkının tabiî ve tahdit kabul etmez haklarından biriydi.

Avukat Hamiltonun parlak müdafaası, Valinin sâdık hâkimi Lancey'i elbette yumuşatamazdı. Fakat bereket versin ki, Amerikanın bir yabancı müstemlekesi olduğu devirde bile, ceza dâvalarında jüri usulü vardı ve jürinin suçlu bulmadığı bir kimseye hâkim ceza veremezdi. Jüri, ittifakla, Zengerin hakikati yazdığına ve dolayısıyla masum olduğuna karar verdi.

Zenger, derhal serbest bırakıldı ve hür bir adam olarak mahkeme salonunu terketti. O gece New York sevinçten çalkandı. Ertesi gün Filadelfiyaya gitmek üzere şehirden, ayrılan Hamilton'u, limandaki bütün cemiler selâmladı.. "Ulvî ve vakıfane bir şekilde insan haklarını savunduğu için" kendisine New York şehrinin fahrî hemşehriliği verildi. O gün bu gün, Amerikan basını, ispat hakkına daha iyi bir deyimle "doğruyu söylemek hakkı"na sahiptir.

Matbaacı Zenger'in ikiyüz yirmiiki yıl önce yargılandığı ve basın hürriyeti tarihinin büyük zaferlerinden birini kazanarak beraat ettiği yerde, şimdi adma dikilmiş bir. abide yükselmektedir. Vali Cosby'yi ve hâkim Laneey'i ise nice nesiller lanetle anmıştır.

Evet, 1735'de isbat hakkı!.. Basın dâvalarında "jüri" usulü!.. Kralın mümessiline karşı gelmiş bir adamın doğruyu yazdığına kanaat getirince "suçsuzluk" kararı verebilen cesur jüri üyeleri!... Avukat Hamilton'a fahri hemşehrilik verebilecek kadar muhtariyet ve cesarete sahip bir mahalli idare!. Ve bütün bunlar 1735 de, henüz bağımsızlığı na kavuşmamış bir memlekette

luydu. İçerde nefes almak kabil olmuyordu. Bayılanlar, fenalık geçirenler oluyor, hatta binanın bu kadar kalabalığı çekemiyeceği ve çökme tehlikesi bulunduğunu hatırlatılıyor fakat kimse bir adım olsun yerinden kıpırdamıyordu. Kimse İnönüyü görmekten ve onun elini öpmekten vazgeçmiyordu.

Bu karşılamayı görenler, 1957 yılının Martında bir muhalefet liderinin değil, 1922 yılının 9 Eylülünün Garp Cephesi Kumandam İsmet Paşanın karşılandığını zannettiler. Halk o kadar heyecanlı, C.H.P. Genel Başkanına karşı gösterilen sevgi o kadar candandı.

İl kongresi

Ertesi sabah, çok erken saatlarda binlerce İzmirli C.H.P. İl kongresinin yapılacağı Büyük Sinemaya hücum etti. Alakanın mihrakı, tabiatıyla gene İnönüydü. Herkes onu yakından görmek arzusu içindeydi. Sinemanın kapıları açılır açılmaz halk içeri doldu ve sinemanın cidden çok geniş salonunda ne oturacak ne de ayakta duracak tek yer kalmadı. Buna rağmen sinemanın iki holü ve giriş kapısının önündeki yaya kaldırım içeri girmek için 'kapıları zorlayan İzmirlilerle «doluydu. Kongrenin başlangıç saati olan 9.30'a doğru Büyük Sinemaya gelen delegeler ancak yan kapılardan ve bin güçlükle salona alınabildiler.

İzmirin en geniş salonlarından biri olan ve 1850 kişilik oturacak yeri bulunan Büyük Sinema flöresan lâmbalarla aydınlatıldığı halde bir hayli loştu. Gri renkli tavan ve duvarlarıyla salonu dolduran kesif kalabalık bu loşluk hissini büsbütün arttırıyordu. Bütün gözler sahneye çevrilmişti. Geniş sahnede ilk dikkati çeken arka plândaki dekordu: Her türlü yeşilin kucak kucağa bulunduğu Ur ilkbahar manzarası... Bu manzaranın önüne davetliler için ayrılmış iskemleler dizilmişti. Ortada üzeri altıoklu kırmızı bayraklarla örtülü uzunca bir masa, masanın üzerinde bir mikrofon vardı. Kongre başkanlık divanının çalışma yeri burasıydı. Bu masanın solu basma ayrılmış, sağ tarafına da gene altıoklu kırmızı bayraklarla süslü bir kürsü konulmuştu. Kürsünün üzerinde bir mikrofon ile Atatürk ve İnönünün birer büstü göze çarpıyordu. Fakat hazır bulunanların çoğu İnönünün büstünü değil, kendisini görmeğe geldiklerinden C.H.P. liderinin salona girmesi sabırsızlıkla bekleniyordu.

İnönü, Büyük Sinemaya yoklamalar yapıldıktan ve başkanlık divanı seçiminden sonra, İl Başkam Dr. Lebit Yurdoğlu çalışma raporunu okuduğu sırada geldi. Büyük Sinemanın önündeki kalabalık içeriye giriş çıkışı imkânsız hale getirdiğinden İnönü, salona sinemanın arka taraftaki kapısından alındı. Arka kapı, bahar manzaralı perdenin hemen arkasına açılıyordu ve salona geçmek için önce bahar manzaralı perdeyi aralayıp sahneye girmek icap ediyordu. İnönü bahar manzaralı perdenin yanıbaşında göründüğü anda zaten gergin olan hava birden elektriklendi. Varol, yaşa nidaları sinemanın yüksek tavanında akisler yaratırken bazı gruplar "Dağ başını duman almış" marşını söylüyor ve herkes İnönüyü görmek için ayağa kalkıyordu. İnönünün iyi dinlenmiş okluğu neşesinden, zinde ve dinç hareketlerinden belliydi. Kürsünün yanına konulan bir koltuğa oturarak kongreyi takibe hazırlandığı anda gürültülü tezahürat yavaş yavaş hafifliyerek nihayet kesildi.

Gürültüye giden rapor

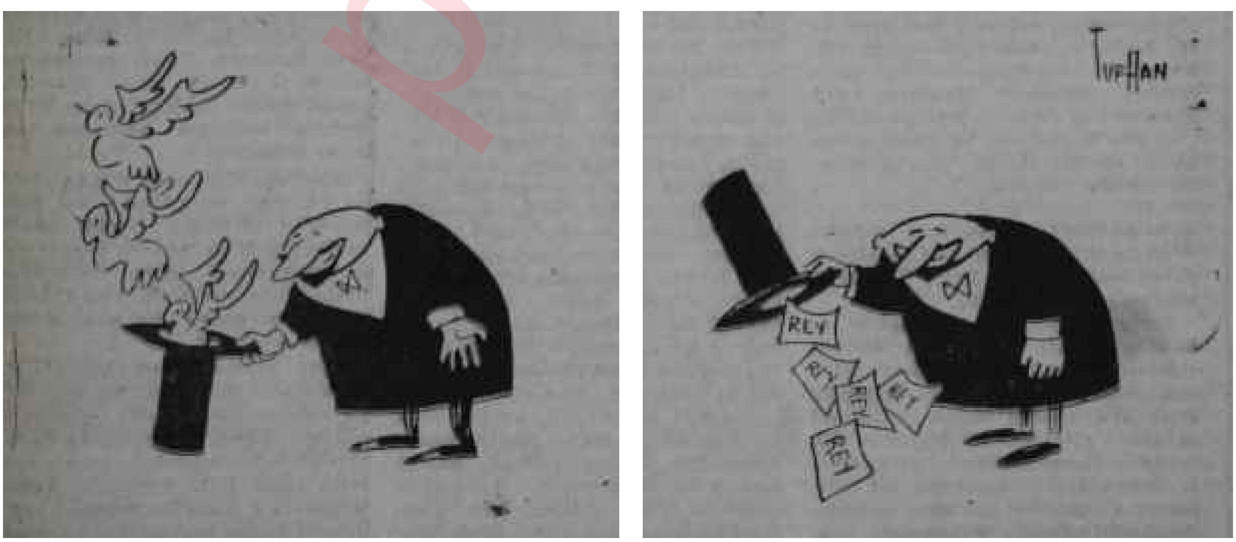
Bunun üzerine Dr. Lebit Yurdoğlu tekrar kürsüye gelerek C.H.P. İzmir İl İdare kurulunun çalışma raporunu okumaya devam etti. Hemen her cümlesinin alkışlarla kesilmesinden anlaşılıyordu ki Dr. Lebit, İzmirli C.H.P. lilerin 1 No. lu sevgilisidir.

Dr. Lebitin kürsüde okuduğu rapor, bu çeşit kongrelerde dinleye dinleye usandığımız raporlardan çok farklıydı. Titizlikle hazırlanmış ve bilhassa son günlerde en çok alâka toplayan Basın hürriyeti, Hakim teminatı, Üniversite muhtariyeti, işçi dâvası, kalkınma ve imar hareketleri hakkında İzmirli C.H.P. lilerin görüşleri vuzuhla ifade edilmişti. Raporun belki de en mühim kısmı, son derece daralan çalışma imkânları karşısında bir muhalefet partisinin İzmir il teşkilâtı olarak nasıl çalışıldığını açıklayan bölümdü. Denilebilir ki İnönünün İzmire gelişi C.H.P. ve İzmirliler için ne derece bahtiyarlık verici olduysa, İzmir C.H.P. İl idare kurulu için de -bir bakıma - o kadar talihsizlik teşkil etti. Zira İnönü (tamirde, artık "tarihî" diyebileceğimiz, nutkunu irad etmemiş bulunsaydı bütün basında, ihtimal C.H.P. kongresinde okunan raporun akisleri yer alacaktı.

Açık Telgraf

Bay Zuhuri Danışman
D.P. müverrihi
Bolu

Türk okullarında okutulan Tarih kitaplarınızda **adı geçmi**yen İsmet İnönü partinizin Genel Başkanı tarafından **"Tari**hâ kahraman" olarak ilân edilmiştir. Vakit geçirmeden kitaplarınızın tashihi ile Türk çocuklarından özür dilemenizi bekleriz.

POLİTİKACININ MACERALARI

Sahnedeki davetliler

Dr. Lebit Yurdoğlu heyecanlı ve gür sesiyle raporu okurken dışarıdaki kalabalığı yarmaya muvaffak olan davetliler, sahnede kendilerine ayrılan yerleri almaya başladılar. İlk gelen grup D.P. lilerden müteşekkildi ve oldukça, kalabalıktı. Grup İzmirde bulunan milletvekilleri -bunların arasında Muammer Çavuşoğlu, M. Ali Sebük, Pertev Arat ve Behzat Bilgin göze çarpıyordu - ile İl Başkam Faruk Tunca, tamir Belediye Başkanı ve diğer teşkilât ileri gelenlerinden müteşekkildi. Hür. P. kongrede Diyarbakır milletvekili Rağıp Karaosmanoğlu ile İl Başkanı Mahmut Yalay tarafından temsil ediliyordu. İstanbuldan İnönüyle beraber gelen, müşterek Muhalefet cephesi fikrinin yaratıcısı müstakil Zonguldak milletvekili Hüseyin Balık ta davetliler arasında oturuyor ve kendisini yeni tanıyan İzmirli gazetecilerin alâkasını çekiyordu. Ama gözlerin asıl aradığı sima İzmirde bulunan ve kongreye davet edildiği herkes tarafından bilinen Hür. P. Başkanı Fevzi Lütfü Karaosmanoğluydu. Hür. P. başkanı kongreye öğleden sonra geldi ve C.H.P. Genel Başkanının nutkunu baştan sona kadar dikkatle, dinledi.

Sabahleyin idare kurulunun raporunun tenkitleri yapıldı. İnönü delegeleri dinliyor, zaman zaman elindeki küçük deftere notlar alıyor ve delegelerin bazı sözlerini gülerek alkışlıyordu.

Saat 13'e yaklaştığı sırada İnönünün yerinden kalktığı görüldü.

Tarihî nutuk'

İnönü kongrenin yapıldığı Büyük Sinemaya öğleden sonra, saat 15'e doğru tekrar geldi. Delegelerin oylarıyla konuşması kararlaştırılan Hüseyin Balık'ın zaman zaman alkışlarla, fakat davetliler sırasında tebessümlerle karşılanan konuşmasından sonra İnönü ayağa kalktı ve çevik adımlarla kürsüye yaklaştı. Uzun zaman devam eden alkışlardan sonra sinema salonunu büyük bir sessizlik kapladı. Herkes, ihtimal siyasî tarihimizde büyük bir dönüm noktasının başlangıcım teşkil edecek mühim bir hâdiseye şahit olmanın, bu tarihî anda hazır bulunmanın heyecanı içindeydi. Bütün dikkatlar İnönünün ağzından dökülecek ilk kelimelere çevrilmişti. İnönü tam 45 dakika konuştu. Dinleyenlerin gözleri önünde huzur içinde bir vatan manzarası yavaş yavaş şekil buluyordu.

İnönü içinde bulunduğumuz günlerin gerek iç politika sahasında, gerek iktisadî ve malî sahada arzettiği güçlükleri kısaca, fakat bütün sebeb ve neticeleriyle ortaya koyuyordu. Arzusu şikâyetlere yol açan bu hallerin düzeltilmesiydi. Bu vazifeyi başaracak hükümet başkanının milletin kalbinde kazanacağı yeri ve tarih önündeki şerefli mevkiini de izah eden C.H.P. Genel Başkanı, "Başbakanın yeni vaziyetiyle açılan imkânları" kolaylaştırmak lazım geldiğini söyledi.

İnönü teşkilâtına yeni bir politika tavsiye ediyordu ve bu tavsiyede bulunurken hiçbir husus! teması olmadığı gibi, hiçbir hususi hesabı bulunmadığını da açıkça belirtiyordu.

İnönü İzmir nutkuyla, Cumhuriyet devri tarihimize yaptığı büyük hizmetlerin yanı başında Demokrasi devrine getirdiği yeni huzur imkânlarıyla da olgun siyasî şahsiyetinin ve yüksek devlet adamı vasfının icaplarına göre davrandığını bir kere daha millet önünde ispat etmiş oldu.

Sürprizli basın toplantısı

Geçen haftanın sonunda Cuma günü sabahı Ankara Orduevinde açık renk, dalgalı saçlı, yakışıklı ve genç görünüşlü bir hava generali, gazetecilerin kendisine sorduğu sualleri cevaplandırdı. Hava generalinin omuzunda dört yıldızı vardı ve adı Norslad'dı. General Norstad, NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri başkomutanıydı. Bu, başkomutanın Türkiyeye ilk ziyaretiydi. Türk Ordusunu sözleriyle görmeye ve hükümet erkanıyla tanışmaya gelmişti. General Norstad'ın Türkiyede yapacak çok işi, fakat bunun için âz zamanı vardı. Buna rağmen yakışıklı general, iktisatla sarfettiği zamanından bir kısmını Orduevinde tertiplenen basın toplantısına ayırmaktan çekinmemişti. Bu toplantı bir kısım basın mensupları için hakiki bir sürpriz oldu. Zira toplantıda hiç kimse çıkıp ta generale iktisadî kalkınmamızdan, Amerikanın "menfaati icabı" Türkiyeye yardım etmesi zaruretinden bahsetmedi; uzun nutuklar çeken del olmadı. Sorulan suallerin hepsi gazeteci sualiydi. Kimse her sahadaki muazzam başarılarımızı generale de tasdik ettirmek gayretine düşmedi. Kimse arzu ettiği cevabı koparamayınca alınganlık göstermedi. Zira bu kabil toplantılara sual sormaya değil, dâva isbâtına gelen bazı "mağşuş" muharrirler bu basın toplantısına! rağbet göstermemişlerdi. Sabahın erken saatında gelip Orduevinin salonunu dolduran gazeteciler, sadece suallerini sormaya gelmişlerdi. Sualler, gazetecilerin bir askere neler sorulacağını ve NATO'daki son değişiklikleri gayet iyi bildiğini gösterdi. Sorulan suallerden ikisi, ağır askeri masrafların iktisadî gelişme üzerinde yapabileceği menfî tesirlerden duyulan endişelere dairdi. İleri Batı memleketleri, iktisadî düşünceler dolayısıyla askerlerini azaltıyorlardı. Avrupanın en kuvvetli iktisadiyatına sahip Âlmanya, askerlik müddetini bir sene olarak tesbit etmişti. Gazetecinin maksadının Türkiyenin katlandığı ağır millî savunma masraflarına general'in nazarı dikkatini çekmek olduğu aşikârdı. Fakat NATO Bâşkomutanının Türkiyenin iktisadî düzenin müessir olacak kadar ağır savunma masraflarına giriştiğini itiraf etmesini beklemek doğru olamazdı. General Norstad bu suali, "askerlik müddetlerinin tâyini, her hükümetin kendisinin bileceği bir iştir" 'diyerek savuşturdu.

General Norstad Orduevindeki basın toplantısında
Karşısında gazeteciler vardı

Diğer bir sualin mevzuu Kıbrıs meselesiydi. Kıbrıs NATO savunma; için önemli miydi? Eğer önemliyse NATO üyesi üç devlet arasındaki Kıbrıs ihtilâfı, askerî bakımdan ne gibi neticeler doğurabilirdi? General

Kibrisin NATO bakımından bilhassa "hava müdafaa sisteminin bir cüz'ü olarak" büyük ehemmiyet taşıdığını söyledi. Bundan başka, "NATO üyeleri arasında, birliğe zarar verecekler şey stratejik bakımdan büyük bir mâna ifade" etmekteydi. NATO Başkomutanı General Norstad Kıbrıs İhtilafının bir an önce hallini temenni ediyordu. Kıbrısın NATO'nun idaresine verilmesinden sık sık bahsedildiği şu günlerde, Generalin bu husustaki fikirlerini bilmek hakikaten alâka çekici olacaktı. Fakat Norstad'ın siyasî meselelere dokunmakta gösterdiği hassasiyet gazeteciyi bu fikirden caydırdı.

Son sual, merkezi Ankarada bulunacak ve doğrudan doğruya Paristeki NATO genel karargahına bağlı bir NATO Doğu Cephesi teşkili hakkında General Norstad'ın ne düşündüğüydü. Bu fikir geçenlerde eski Milli Savunma Bakanı Şeyfi Kurtbek tarafından ortaya atılmıştı. Tabiî bu, herşeyden evvel siyasî bir mevzuydu. Fakat general gene de teknik bir itirazda bulunmaktan kendini alamadı: "Pratik bakımdan bir kumandanlığın sahasının tahdit edilmesi zaruri" idi. Doğrusu Norveçin Kuzey hudutlarından Türkiyenin Doğu hudutlarına kadar uzanan saha kâfi derecede genişti.

C. M. P.

Hareket ve bereket

Geçen haftanın sonunda, Cumartesi ve Pazar günleri Ankaranın Yenişehir semtinde Bayındır sokağındaki, bahçe içinde tek katlı ve sarı badanalı bir binada uzun süren bir hareketsizlik devresinden sonra bereket ifade eden bir kalabalığın toplanması semt sakinlerinin merakını celbetti. Binanın kapısında C.M.P. Genel Merkezi lâvhası asılıydı ve gelenler son hâdiseler üzerinde "müdaveleyi efkârda" bulunacak olan Genel idare Kurulu üyeleriydi.

İki gün suren çalışmalardan sonra neşredilen tebliğden anlaşıldığına göre bu "müdaveleyi efkâr" C.M.P. Başkanı Bölükbaşının herkesçe bilinen konuşma kabiliyeti sayesinde diğer üyelere üstadın görüşlerini kabul ettirmesiyle neticelenmişti. Müsademe vuku bulmamış ve ihtimal bu yüzden hakikatin şimşeği tebliğin müphem ifadesinin bulutları arasında kaybolup gitmişti. Belki de idare kurulunun ağzı lâf yapan ve medeni cesaret sahibi diğer üyesi Fuat Amanın hazır bulunmaması başkanın işini kolaylaştırmıştı. Fuat Arna oğlunun tedavisi için Almanyaya gitmiş bulunuyordu ve bu sebeble İdare Kuruhimin bu mühim toplantısında hazır bulunamamıştı.

C.M.P. nin ağzı çok lâf yapan, fakat buna mukabil bir siyasî lider olmaktan ve hele devlet adamı vasıflarından çok ayrı bir istikamette bulunduğu hergün daha iyi anlaşılan Başkanı Osman Bölükbaşı, Kırşehir dolayısıyla uğradığı mağlûbiyetin izlerini, İktidar-Muhalefet münasebet - lerindeki son gelişmeleri şüphe sisleriyle kamufle etmekten başka yol bulamamıştı. Bu sebeble C.M.P. Genel İdare Kurulunun son tebliği, milletin hislerine aykırı düşüyor ve Bölükbaşının içinde ihtimal yeni bir "öksüzlük" hissinin daha uyandığını gözle görülür bir şekilde ifade, ediyordu. Anlaşılan Bölükbaşı Bütçe müzakerelerinden sonra ortaya çıkan durumdan ve Kırşehir tasarısının Meclise sevkedilmiş bulunmasından alması gereken derse yan çiziyordu ve istiyordu ki bu görüşün mesuliyetim yüklenmekte idare kurulu arkadaşları da kendisine ortak olsun. Bölük başının bu arzusunda şimdilik muvaffak olduğu muhakkaktı.

Kapaktaki politikacı

Ahmet Tahtakılıç

Çok partili hayatın ilk devirlerinde, sözleri büyük bir çoğunluk tarafından alâkayla dinlenen kalburüstü hatiplerden biri de muhakkak ki Ahmet Tahtakılıçtı. Demokrasi ateşinin bütün gönüllerde yandığı ve siyasi hayata herkesin alâka gösterdiği o günlerde gerek Meclisteki, gerek nıitinglerdeki sert ve tok konuşmalarıyla haklı bir şöhret yapan Tahtakılıç, sonraları nedense bir sessizliğe büründü ve son günlerde neredeyse kendini unutturdu. Ahmet Tahtakılıç, mensubu olduğu C.M.P. nin bugün içinde bulunduğu durumdan kurtulmasını temin edecek bir şahsiyet olarak birçok C.M.P. linin gözlerini ve ümitlerini üstünde toplamaktadır. Tahtakılıçın bu hali görmemesine ve bilmemesine imkân yoktur. Bu sebeble siyasî hâdiseleri alâkayla ve çok yakından takip ettiği bilinen Tahtakılıçın yakında hazırlıklarını tamamlıyarak bazı meseleleri milletin huzuruna çıkarmasına hayret etmemek lâzımdır. Pek yakın bir gelecekte bugün pek pasif görünen Tahtakılıçı gene eskiden olduğu gibi ateşli, cevval bir hatip olarak kartımızda görmek kuvvetli bir ihtimaldir ve itiraf etmek lâzım gelir ki bu, pek çokları için tatlı bir sürpriz olacaktır.

Ahmet Tahtakılıç siyasetle iştigal eden bir ailenin çocuğudur. Babası İkinci Meşrutiyetin hürriyet mücadelesine katılmış, Meşrutiyetin ilânından sonra teşekkül eden Mebusan Meclisinde vazife görmüştür. Cumhuriyet devrinde de vefat edinceye kadar Kütahya milletvekili olarak B.M.M. nde bulunmuştur.

Bundan 48 yıl evvel, Batı Anadolunun zengin ve şirin bir kasabası olan Uşakta dünyaya gelen Ahmet Tahtakılıç, ilk ve orta tahsilini doğduğu şehirde tamamlamış ve lise tahsilini de İzmirde yapmıştır. Bilâhare İstanbul Hukuk Fakültesine kaydolan Tahtakılıç bu fakülteyi 1930 yılında ikmal etmiş ve idareciliği meslek ittihaz ederek Emirdağ, Milas, Pazar, Ayaş ve Beşiri kaymakamlıklarında bulunmuştur. D.P. nin kurulduğu sırada, Milli Korunma Dairesi başkanı bulunan Tahtakılıç, vazifesinden istifa ederek D.P. saflarında yer almakta zerrece tereddüt etmemiştir. 1946 yılında yapılan seçimlerde Kütahyadan D.P. milletvekili olarak seçilen Tahtakılıç, partisinin Meclis grubu ikinci başkanlığına getirilmiş ve D. P. nin ilk kongresinde de delegelerin büyük bir çoğunluğunun oylarını toplayarak Genel İdare Kurulu üyeliğine hak kazanmıştır.

Fakat 1948 yılının başında D. P. mensupları arasında baş gösteren fikir ayrılıkları üzerine Genel idare Kurulundan istifa eden Tahtakılıç, D.P. den ihraç edilmiş ve 23 arkadaşıyla beraber "Müstakil Demokrat Partililer" adıyla anılan grubu kurmuştur. Bu grup 1949 yılında kurulan Millet Partisinin nüvesini teşkil etmiştir. Millet Partisinin kuruluşunda büyük emek ve gayret sarfeden Ahmet Tahtakılıç, iki yıl kadar bu yeni partinin Genel Sekreterliğim yapmıştır. Millet Partisinin bilinen şekilde kapatılması üzerine 1954 Şubatında kurulan C.M.P. nin kurucuları arasında yer almıştır. Bu partinin kongresinde Genel Başkanlığa seçilmiştir. Halen de inandığı fikirleri temsil eden C.M.P. ye sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır.

Ahmet Tahtakılıç, memleketimizde program ve kadro mücadelesinden önce hürriyet mücadelesinin yapılması lâzım geldiği kanaatindedir. Kötülük ve zulüm nereden ve kimden gelirse gelsin mücadele açmak lâzımda* inancındadır. Hürriyetlerin nimetlerinden istifade etmek, insan olmak ve insanlığın haiz olduğu hak ve imtiyazlardan faydalanmak için gereken demokrasi mücadelesinde müşkülleri tesbit ederek bunlarla mücadele etmenin zaruretine inanmaktadır. Bunun için de her şeyden önce demokratik bir rejimin temel prensiplerinin Anayasaya nakledilmesi gerektiği kanaatındadır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Amerika

Yeni bütçe ve dış yardım

Geçen hafta Eisenhower Hükümetinin 71.8 milyar dolarlık yeni bütçesinde, Amerikan Parlamentosunun büyük ölçüde indirmeler yapacağı hakkındaki şayialar günün mevzuunu teşkil ediyordu. 38 milyarı bulan millî savunma masraflarının kısılması hemen hemen imkansızdı. Parlamentonun gözü bilhassa 4.4 milyarlık dış yardım masraflarına çevrilmişti. Hiç bir seçmeni gücendirmeden dış yardım kısılabilirdi. Hatta dış yardım azaltılırsa, sevgili seçmenlere belki biraz daha az vergi ödetmek mümkün olurdu. Dış memleketler ne halleri varsa görsünlerdi. Varsın Mr. Dulles dış siyasetim yürütecek vasıtalardan mahrum edildiğinden dert yansındı. Senatörler ve temsilciler herşeyden evvel kendi seçmenlerini düşünüyorlardı. Muhterem seçmenlerin paraları ne diye cömertçe yabancılara dağıtılacaktı. Üstelik Amerika enflasyon tehdidi altındaydı. Fiatlar sessiz sedasız, fakat devamlı şekilde yükseliyordu. Kabahat, bütçe masraflarım cömertçe arttıran hükümetindi. Bütçeyi denkleştirme zamanı gelmiş de geçiyordu. Esasen hükümet içinde de muhterem senatör ve temsilcilerin senelerden beri gönüllü avukatlığım yapan biri bulunuyordu. Maliye Bakanı Humphrey bütçe denkliği fikrinin şampiyonuydu. Her vesileyle masrafların kısılacağım beyan etmeyi itiyad edinmişti. Meselâ Türkiyenin 300 milyon dolarlık yardım yapılması teklifini, eğer Humphrey Maliye Bakam olmasaydı, Washington çok daha müsait karşılıyacaktı. Nitekim meşhur iş adamlarının bulunduğu mutad bir ziyafette, Maliye Bakam büyük indirmeler yapmanın mümkün olduğunu söylüyordu. Humphrey'i tanıyanlar sayın Maliye Bakanının baltasını dış yardımı budamakta kullanacağım biliyorlardı. Zavallı bütçe direktörü acele, Humphrey'nin sözleriyle taban tabana zıt bir beyanatta bulunmak zorunda kalmıştı. Bütçe masraflarını kısmak mümkün değildi. Şiddetli bir nezleden muzdarip olmasına rağmen Eisenhower, bizzat müdahale etmek lüzumunu duymuştu. Geçen haftaki basın konferansında "Amerikan emniyetine zarar vermeden dış yardımı indirmek imkânsızdır" diyordu. Hür dünyanın istikbali, az gelişmiş memleketlerin iktisadi kalkınmasına bağlıydı. Bu memleketlere sadece ödünç para vermek de kâfi değildi. Hiç bir karşılık beklemeden yardım yapmak gerekecekti. Zira bu memleketler, borçlarım ödiyecek durumda değillerdi. Maamafih Parlamentoyu ikna etmek için Ike'ın daha bir hayli gayret göstermesi gerekmekteydi. Dış yardımın büyük ölçüde budanmasına, ancak Ike'ın şahsî prestiji mani olabilirdi. Ancak Ike'ın şahsî prestiji, homurdanan temsilcileri ve senatörleri susturabilirdi.

George Humphrey
Amerikanın hasis adamı

Fairless Raporu

Maliye Bakam Humphrey'e ve Parlamentoya rağmen, Amerika halkı dış yardımın zaruretini yavaş yavaş anlamaya başlıyordu. Esasen Parlamento içinde de, büyük ölçüde ve uzun müddet dış yardıma devam etmenin Amerika için hayati bir mesele olduğunu bilen birçok temsilci ve senatör mevcuttu. Muhafazakâr iş muhitleri de bu gerçeği eskiden iyi görüyorlardı. Fairless Raporu bunun yeni bir deliliydi. Benjamin F. Fairless United States Steel kumpanyasının eski direktörüydü. Fairless aralarında meşhur sendikacı John Lewes'in de bulunduğu diğer altı kişiyle birlikte, bizzat Eisenhower'in talebi üzerine 18 memleketi ziyaret etmişti. Beraberlerinde götürdükleri mütehassıslar diğer 12 memleketin durumunu incelemişlerdi. Fairless ve arkadaşları, dış memleketlerdeki seyahatlerinden bir raporla dönmüşlerdi. Muhafazakar kimselerden müteşekkil heyetin, menfi bir raporla döneceği ümit edilmekteydi. Bu bakımdan rapor büyük bir sürpriz teşkil etmekteydi. Zira heyet, oy birliğiyle dış yardımın zaruri ve son derece isabetli olduğu kanaatına varmıştı. Amerikanın selâmeti ilânihaye yardıma devamı icap ettiriyordu. Dış yardım yabancı memleketlere bir cemile göstermek için yapılmıyordu. Müşterek güvenlik sisteminin temel bir unsuruydu. Müşterek

Benjamin Fairless
Yardun taraftarı

güvenlik sadece askeri yardımla temin edilemezdi, iktisadî yardım da aynı miktarda önemliydi. Rapor, bu noktayı hiçbir tereddüde: mahal bırakmayacak şekilde ifade ediyordu: "Hür dünyanın güvenliği için iktisadî kalkınma, aldığımız askeri tedbîrler kadar önemlidir".

Az gelişmiş memleketlerin iktisadî gelişmesi için Fairless Raporu, hususî teşebbüsün yatıranlarının tesvit edilmesini ileri sürüyordu. Fakat hususî teşebbüsün gayretleri kâfi gelmiyecekti. Hükümet işe müdahale etmek zorunda kalacaktı. Bir çok halde de hibe usulüne baş vurmaktan kaçınmamalıydı. Hem de yardım gören memleketlere, yardımın uzun müddet devam edeceği anlatılmalıydi. İktisadî kalkınma uzun vadeli bir işti. O halde Amerika az gelişmiş memleketlere uzun bir zaman için yardıma hazırlanmalıydı. Yardımı muvakkat bir meseleymiş gibi gören

Amerikalı mükelleflere bu hakikat anlatılmalıydı. Askerî maksatlar kadar iktisadi maksatlara yöneltilmesi gereken Amerikan yardımı uzun seneler devam edecekti ve etmeliydi. Amerikan mükellefleri dış yardım için ödedikleri vergilerin boşa gitmediğini, bilâkis gayet ucuza güvenliklerini satın aldıklarını öğrenmeliydi.

Fairless Raporu, Amerikan yardımı bakımından ümit verici bir hâdiseydi. İktisadi dış yardımın hararetle müdafaasını yapan Raporun muhafazakâr insanlar tarafından kaleme alınması bilhassa çok mühimdi. Zira yardım aleyhtarlığı muhafazakâr muhitlerde yaygındı ve bu kimseler Fairless ve arkadaşlarının vardığı neticeleri itimatla karşılıyacaktı. Eisenhower Hükümeti, dış yardım siyasetini daha kolaylıkla yürütebilecekti. Fairless gibi düşünen insanların çoğalması, hür dünyanın istikbali için iyi bir garantiydi.

Polonya

Devalüasyon

Batıyla ticari münasebetlerini ciddi şekilde geliştirmeyi düşünen Polonya, parasının dış kıymetini büyük ölçüde değiştirdi. 1 dolar 24 zlotys'e bedel olacaktı. Evvelce 1 dolâra karşı ancak 4 zlotys veriliyordu. Yani Polonya parası % 600 nisbetinde devalüe ediliyordu. Büyük çaptaki bu ayarlamaya rağmen, zlotys'in hakiki değerini bulduğunu iddia etmek güç olacaktı. Zira karaborsada 1 dolara 24 değil, fakat 95 zlotys veriliyordu. Bununla beraber devalüasyon, Polonyanın hayal âleminden çıkıp, normal iktisadî münasebetlere dönmek arzusunu gösteriyordu. Bu tedbir, Batıyla ticarî münasebetleri geliştirmeye herhalde yardım edecekti. Polonyaya krediyle buğday, Pamuk, yün, gübre ve makina satmaya hazırlanan Amerika, devalüasyonu memnuniyetle karşılamışti. Polonya aynı zamanda istihsalini de sattırmaya muvaffak olursa, devalüasyondan azami istifade temin edebilecekti. Diger Demir Perde memleketlerinin de, Polonya misalimi taklit etmek arzusunda oldukları muhakkaktı.

Batı Almanya

Leipzig panayırı

Geçen hafta 40 memleketten 9168 firma. Leipzig'in ilkbahar panayırına iştirak ediyorlardı, Panayırları Demir Perde gerisi memleketlerle ticareti arttırmak bakımından iyi bir, usuldü. Polonya ve Macaristan hadiselerinden sonra, Rusya peyklerinin istihlâk mallarını arttırmaya karar vermeleri, panayırın ehemmiyeti - ni bir hayli arttırıyordu. Doğu-Batı ticarî münasebetleri, büyük , ölçüde, genişleyebilirdi.

Panayırda baş rol Rusya tarafından işgal olunuyordu. Pavyonların ekserisi Rus otomobilleri, makinaları ve istihlâk maddeleriyle doluydu. Fakat panayırı gezen Demir Perde halkının gözü Batı mallarında kalmıştı. Batının teknik üstünlüğünü hayranlıkla seyrediyorlardı.

Leipzig panayırı, Doğu Almanyanın Ticaret Bakanı Hainrich Ran tarafından açıldı. Ran için bu Batıyı itham fırsatıydı. "Tüşterek nazar" fikrini şiddetle tenkit etti. Müşterek Pazar NÂTO'ya iktisadî bir temel vermek için kuruluyordu. Eğer Ayrupa memleketleri tek bir pazar haline gelirse, Almanyanın birleşmesi tehlikeye girecekti.. Demir Perde gerisinde ticaret, ticaret için yapılmıyordu. Ticaret, siyasetin elinde, bir âletti.

Temel İktisadi Mesele: Seçmek Zarureti

Doğan AVCIOĞLU

Bütçe müzakereleri hükümetin iktisadi siyasetini sert bir şekilde tenkide vesile oldu. Emisyona baş vurma, fiat yükselmeleri, istihlâk maddelerini bulmakta çekilen sıkıntı ve ticaret açığı başlıca şikâyet mevzuları arasındaydı. Hastalığın arazını gayet iyi gören Muhalefet sözcülerinin aynı maharetle hastalığın menşeine kadar gidebildiklerini iddia etmek güç olacaktır. İçinde bulunduğumuz iktisadi güçlükler, esas olarak, temel bir iktisadî meselenin ihmalinden ileri gelmektedir: Seçmeli zarureti. İnsan arzularına nisbetle, elde mevcut kaynaklar mahduttur. Bütün arzularımızı yerine getirmek mümkün olmadığından, seçmek bir zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır. Meselâ orta halli bir aile, aynı zamanda yaz tatiline gitmeye ve arzu ettiği buz dolabını satın almağa muvaffak olamıyacaktır. Yaz tatili veya buz dolabından birini seçmek zorunda kalacaktır. Aynı düşünce iktisadî siyaset bakımından da doğrudur, Aynı zamanda hayat seviyesini arttırmak, kuvvetli bir ordu beslemek, şehirlerimizi imar etmek ve büyük ölçüde yatırımlarda bulunmak mümkün değildir. Her Türk vatandaşı yukarıda sayılan gayelerin gerçekleşmesini arzu edecektir. Fakat madem ki hepsini aynı zamanda yapmak imkânsızdır, o halde seçmek lâzımdır. Aksi halde, bizim yapmayı reddettiğimiz seçmeyi bizzat enflasyon yanacaktır. Bilindiği gibi hiç de âdil bir hakem olmayan enflasyon fiat yükselmeleri vasutasıyla girişilen inlerin yükünü artan dar gelirlilerini sırtına yükliyecektir. Artan dış ticaret açığı erişilmek istenilen gayeleri tehlikeye atacaktır.

1950 den bu yana hükümetin işlediği en büyük hata, gönlün istediğine uymamakla beraber, bir zaruret halinde karşımıza çıkan seçmeyi red etmek olmuştur. Hayat seviyesi yükseltilmek istenmiştir. İstihlak maddeleri istihsali hızlandırmıştır. Bir sürü tekstil ve şeker fabrikasının kurulması bu arzunun bir ifadesidir. Kuvvetli bir orduya sahip olmaya çalışılmıştır. Bu gaye için, millî savunmaya milyarlar tahsis edilmektedir. Şehirlerimizi güzelleştirmeye önem verilmektedir. Ankara ve İstanbulini imarı milyarlara mal olacaktır. Semerelerini hemen veremiyecek büyük yatırım hareketlerine girişilmiştir. Kısa vadede yatırımlar sadece bir masraf kapısıdır.

Bu gayelerin hepsini aynı zamanda gerçekleştirmek mümkün değildir. Nitekim netice, fiat yükselmeleri ve dış ticaret açığının büyük ölçüde artması olmuştur. Aşırı istihlâk arzusu, ihraç mallarını iç piyasaya çevirmektedir. Devlet, sektörünün yekûn açığı, bütçe açığının birkaç misline yükselmektedir. 1953'den evvel ticaret hadlerinin lehimize, mahsulün iyi olmasına ve büyük ölçüde dış yardım görmemize rağmen bu durum çabucak kendisini hissettirmiştir. 1953'den sonra, ticaret hadlerinin aleyhimize dönmesi, ve kötü mahsuller durumu daha da vahimleştirmiştir.

Mevcut durum nasıl düzeltilebilir? Her şeyden evvel bütün istediklerimizi aynı samanda gerçekleştiremiyeceğimizi anlamamız lâzımdır. Seçmek ,zorundayız. Eğer iktisaden hızla kalkınmak istiyorsak, bir, istihlâk seviyesini yükseltmemek veya çok az yükseltmek lüks bina inşaatından yaz geçmek ve imkân nisbetinde millî savunma masraflarını kısmak sayesinde mümkün olacaktır. Erişilmek iste nilen gaye mevcut, imkânlar muvacehesinde, sarih bir seklide tesbit edilmelidir. Ancak bundan sonradır ki belli bir gaye için mevcut imkânların en iyi, şekilde kullanılması, yani plânlama bahis konusu olacaktır. Diğer bir deyişle, iktisadî plân yapmadan evvel, hangi gaye için plân yapacağımızı tâyin etmek gerekmektedir. Aksi takdirde, aynı zamanda istihlâki, yatırımları ye millî savunma; masraflarını arttırmak gibi mütenakız gayeler takip etmekten ve bunun neticesi olan enflasyondan kurtulmak mümkün olamıyacaktır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

John Foster Dulles
İstikamet, Orta Doğu!..

Orta Doğu plânı

Aylardan beri bir türlü Senatodan çıkmayan Eisenhower Planı, İsrail meselesi halledilir edilmez, Senatonun tasvibine mazhar oldu. Eisenhower Hükümeti, 1 Şubattan evvel kabul edilmediği takdirde plânın psikolojik tesirinin büyük ölçüde zayıflıyacağını ileri sürmekteydi. Bizzat Eisenhower, Senatoya elini çabuk tutması için ricada bulunmuştu. Hükümetin acelesine rağmen, Senato hiç istifini bozmuyordu. Plâna taraftar olduğu halde, elini yavaş tutmakta inad ediyordu. Senatonun demokrat lideri Lyndon Johnson, gecikmenin sebebini saklamıyordu. İsraile müeyyide tatbiki tehdidi tamamiyle önlenmedikçe, Dulles Orta Doğu Plânına sahip olamıyacaktı. Nitekim, ancak İsrail Gazze ve Şerm el Şeyh'i terk ettikten sonradır ki, Plân Senato tarafından kabul edildi. Temsilciler Meclisi, Senatonun plânda yaptığı ufak tefek değişikliklere itiraz etmedi. Kırk günlük bir gecikmeden sonra, Eisenhower Hükümeti, Orta Doğuda tam selâhiyetle faaliyete geçebilecek hale geldi. Parlamento ikna edilmişti. Eisenhower'in şahsî temsilcisi Richards, plânı ilgili memleketlere izah için derhal yola çıktı. Lübnan ve Libyaya uğradıktan sonra Türkiyeye gelecekti. Fakat asıl mesele şimdi Albay Nasırı yola getirmekti. Kral Suud bu işte tamamiyle muvaffak olamamıştı. Rusya, Mısırı Amerikan Plânı aleyhinde vaziyet almaya teşvik ediyor, aç Mısır halkına buğday ve yeni Jet tayyareleri gönderiyordu.

Nasır ne şeklide hareket edecekti? Amerikan Plânının muvaffakiyeti, Kahireli Diktatörün davranışına bağlıydı. Bu sebeble haftanın başında bütün gözler Kahireye çevrilmiş bulunuyordu.

İsrail

Manevi taahhüt

Geçen hafta sonunda, Gazze Bölgesinde, Birleşmiş Milletlerin Mavi Beyaz bayrağı, aynı renk İsrail bayrağının yerini aldı. Tüysüz Norveçli askerler İsrail hududunda devriye gezmeye başladılar. Sarışın Finlandiyalılar, Şerm el Şeyh bölgesinde çöl güneşinin ne olduğunu öğrenmekteydiler.

İsrailin demir adamı Ben Gurion'un emri üzerine, İsrail orduları komutam General Moshe Dayan Birleşmiş, Milletler Kuvvetleri komutam Kanadalı General Burns ile buluşmuş Gazze ve Akabe bölgesindeki İsrail askerleri geri çekilmişti,

Birleşmiş Milletler Kuvvetleri, ellerinde Nasırın resimlerim taşıyan Gazzeliler tarafından "Muhterem misafirler, sulh adamları, hoş geldiniz" sesleriyle karşılandı. Samira Saba ismindeki esmer güzeli bir kız, Mısırlıların bir an evvel gelmesini temenni eden bir konuşma yaptı. Bölgenin mülkî idaresine Gazzelilerin iştirakini temin etmek kolay olmıyacaktı. Gazzeliler Nasır bizzat emretmezse işbirliği yapmakta tereddüt ediyorlardı.

Ben -Gurion'un kararı İsrailde çeşitli fakat çok sert tepkiler uyandırmıştı. Herkes düne kadar baştacı ettikleri Ben-Gurion'a en ağır sıfatlarla hitap etmekte kendilerini haklı görüyorlardı. Buna rağmen ihtiyar başbakan İsrail parlamentosundan güven oyu almaya muvaffak oldu.

Fransa ve İngiltereden sonra, nihayet İsrail de Birleşmiş Milletler kararlarına boyun eğmek zorunda kalmıştı. Orta Doğunun bu demokrat memleketi istediği sarih garantileri elde edemeden, işgal altında tuttuğu son toprakları terk etmişti. Fakat İsrailin aylardan beri gösterdiği inat tamamen boşa da gitmemişti. Zira, hiç değilse Batı halk efkarı, bu genç memleketin dâvasını anlamış, emniyet içinde yaşama endişelerinin meşru olduğunu teslim etmişti. Mısır, Gazze Bölgesinde yeniden fedaî faaliyetine teşebbüs ederse, Akabe Körfezinde seyrüsefere engel olursa, İsrailin haklarını silâhla korumasını, Batı halk efkârı tecavüz saymıyacaktı. İsraile karşı iktisadî müeyyideler tatbik etmek fikrinde israr eden Dulles, Amerikan halk efkârı ve Parlamentosu tarafından mağlûp edilmişti. İngiltere ve Fransa gibi, Amerikan halkı da İsraili destekliyordu.

Dulles istediği kadar dokuz Arap devletine, Amerikanın İsraile karşı hiçbir taahhüte girişmediğini anlatmaya çalışa dursun, Birleşmiş Milletler ve Amerika, İsraile karşı sarih garantilerden daha az tesirli olma-

General Burns ve General Moshe Dayan Gazze bölgesinde
Biri *askerlerini çekiyor, diğeri askerlerini getiriyor*

yan, manevi bir taahhüt altına girmişti. Amerika, eski duruma dönülmesini önlemek için elinden geleni yapmak zorundaydı. Arap âlemi ve İsrail arasında, sulhu temin etmek için çalışmalıydı. İsrailin esasen senelerden beri şikâyeti, Batı devletlerinin,. Orta Doğuda sulhu tesiste gösterdikleri gevşeklikti.

Yeşil ışık

Mısır, Kanalın yeniden açılmasını ve tahrip edilen petrol borularının tamirini İsrail'in çekilmesine bağlamıştı. Madem ki İsrail işgal ettiği son toprakları terketmişti, Mısır kırmızı trafik işaretini söndürüp yeşili yakmalıydı. Kanaldaki son büyük maniayı teşkil eden batık Edgar Bonnet gemisinin temizlenmesine Mısır artık, ses çıkarmıyordu. Suriye Hükümeti de, petrol borularının tamiri için, Irak Petrol Kumpanyası ile, müzakerelere başlamayı nihayet kabul etmişti. Amerikan Hükümeti de, müeyyide tatbiki derdinden kurtulmuştu.

Suriye

Siyasi adalet

Geçen hafta, 49 günlük bir mahkemeden sonra, hükümeti devirmeye teşebbüsten sanık 47 siyasi şahsiyet hakkında siyasi adalet tecelli etti. Aralarında sabık bakan, bir milletvekili ve bir sefir bulunan 13 kişi İdama mahkûm edildi. Diğer bir sürü milletvekili de 4 seneden 20 seneye kadar ağır hapis cezasına çarptırıldı. Evvelce diğer bir meseleden idama mahkûm edilmiş bulunan Suriyenin sabık diktatörü Çiçekliye, bu se-

Albay Edip Çiçekli
Gıyaben mahkum

fer müebbet hapis münasip görülmüştü!.

Duruşmanın bütün celseleri aleni olarak cereyan etti. 26 celse süren

Albay Seraç
Suriyeli temizleyici

mahkemeyi 30 bin kişi dinledi. 142 gazeteci ve 20 diplomat dâvayı başından sonuna kadar takip ettiler. Sanıkların müdafaasını 57 avukat üzerine almıştı. Fakat sanıklar avukatların işlerini güçleştirmek için ellerinden geleni yaptılar. Zira Suriyenin sabık siyasî şahsiyetleri kendilerine isnad edilen suçları kabullenmekte adeta yarış ettiler. Sanki mahkeme Demir Perde gerisindeki bir memlekette cereyan ediyordu. Rusya anlaşılan Suriyeye silâh vermekle yetinmemiş, "sanıkları itiraf ettirme sanatlını da Suriye polisine öğretmişti ! Sanıklar Fransız, İngiliz ve Amerikan İstihbarat servisleriyle temasta bulunduklarım kabul ediyorlardı. Irak Genel Kurmay teşkilâtının yardımıyla, Suriye hükümetini devirmeye hazırlandıklarım saklamıyorlardı. Vatan haini olduklarını iddia edecek kadar ileriye gidiyorlardı. Eski Suriye Cumhur Başkanının oğlu Adnan Ataşi'nin müdafaası şu kelimelerden ibaretti: "Suçluyum. Vatanım aleyhindeki faaliyetlerden dolayı, Suriye halkından af talep ediyorum".

Irak ve Bağdat Paktı da sanıklar arasındaydı. Mahkûm edilen şahsiyetler Irak hanedanına olan sempatilerini gizlemiyorlardı. Suriyenin Irak tarafından ilhakını istiyorlardı. Bağdat Paktına taraftardılar.

Mahkeme heyetinin perde arkasından iplerini çeken Albay Seraç, bu dâvanın "siyasî rakipleri tasfiye" gayesini güttüğünü iftiharla söylüyordu. Nasırın çömezi Suriyeli Albay, tasfiyeye devam edecekti. Takında

NATO Ne Alemde?

1949 ilk baharında NATO kurulduğu zaman Avrupa korku içindeydi. Avrupa zayıftı, Amerika askerlerini terhis etmişti. Çatık kaşlı Stalin Avrupaya kızgın nazarlar atfediyordu. NATO, Basyadan korkan Avrupanın teşebbüsü üzerine dünyaya yeldi. 1951 yılı başında ilk NATO yüksek kumandanı Elsenhower Avrupaya geldiği zaman komünistler hariç, herkes tarafından sevinçle karşılandı. Avrupa o zamanlar artan millî savunma masraflarına sesini çıkarmıyordu. İşte NATO 6000 tayyaresiyle hatırı sayılır bir kuvvet haline böylece geldi.

Bugün durum farklıdır. Haklı veya haksız, Avrupa artık komünist tehlikesine pek inanmamaktadır. Rusya halen modern Atom silâhlarına sahiptir. Avrupanın en kuvvetli iktisadına sahip Almanya, NATO üyesi olmuştur.

Bu yeni faktörler ergeç NATO stratejisinde değişiklikler meydana getirecektir. Rusyanın ve Amerikanın Atom silâhları imalindeki yarışları, silâhsızlanma mevzuunu birinci plâna koymaktadır. Almanyanın birleşmesi için ödenecek asgarî fiat, bu yeni NATO üyesinin nötrleşttrilmesidir. Diğer bir deyişle, Almanya birleştiği takdirde -ki bu bütün Almanların isteğidir - NATO bu memleketteki üslerini muhtemelen terk edecektir. Böylece NATO müdafaa sistemi Avrupa dışına nakledilmiş olacaktır. Avrupa, güvenliği için, tamamiyle Amerikanın Atom silâhlarına dayanmak zorunda kalacaktır. Yani siyasî zaruretler klâsik kuvvetlerin azalması yolundaki askerî temayüllere uygun düşmektedir.

Nitekim İngiltere Almanyadaki silâhlı kuvvetlerini azaltacağını ilân etmiştir. Almanya silâhlanma yolunda hiç de hevesli davranmamaktadır. Danimarka şimdiden kuvvetlerini azaltmıştır. Fransanın NATO kuvvetlerinin bir kısmı Cezayirdedir ve herseyden mühimi nötr bir Almanya fikri artık hayal olmaktan çıkmıştır. Bununla beraber askeri sahada başlayan ve devam etmesi muhtemel değişikliklerin NATO'yu zayıflatacağı sanılmamalıdır. Zira NATO askeri bir müdafaa sistemi olduğu kadar Batı birliğini. Batının bütün yaşama azmini temsil etmektedir. Bu birlik ruhu mevcut oldukça NATO siyasi ve askeri değişmelerden, eskisinden kuvvetli bir şekilde çıkacaktır.

Bağdat Paktına taraftar Suriye Halk ve Halkçı partileri ileri gelenlerinin mahkemesi başlıyacaktı. Albay Seraç, siyasi ihtiraslarını tahakkuk ettirmek için, adaleti âlet olarak kullanıyordu. Otuz bir yaşındaki Albayın siyasî adaletsizliği, adaletsizliklerin en. korkuncuydu. Bir gün bizzat kendisinin de, aynı adalet çarkından geçmesi beklenmeliydi.

Siyam

Toplu tüfekli seçim

Geçen haftanın başında Bangkok şehrinin başlıca caddelerinde vızır vızır tanklar ve zırhlı otomobiller dolaşıyordu. Askerlere en ufak bir kargaşalık karşısında ateş açmaları emredilmişti. Zira Siyam halkı, tarihinde ilk defa olarak, kendisini idare edenlerin hiç değilse bir kısmını bizzat seçmek zevkini tadacaktı. Zira Meclisin yarısını hükümet tâyin ediyordu. Ama bu zevki silâhların gölgesi altında tatmak. Siyam halkının alın yazısı olmalıydı ki, seçimlerin üçüncü gününde örf idare ilân edildi. Biraz da Siyamlılar bu sert tedbiri lıaketmişlerdi. Zira seçim oyununu Pibul hükümetinin arzu ettiği gibi oynamaya yanaşmamışlardı. Oylarını hükümet şefinin partisinden esirgeyerek oyun bozanlığa kalkmışlardı. Tebaasının iyiliğinden başka bir şey düşünmeyen Mareşal Pibul'u secim hokkabazlıklarına icbar ederek süngü zoruyla yola getirilmeyi haketmişlerdi. Birkaç gazete, Siyamda demokrasiyi yerleştirmek için didinen Pibul'u tarihin en kirli seçimini yapmakla itham etmek nankörlüğünü göstermekten bile çekinmemişti. Bu gazeteler sandıklardan çıkarılan reylerin atılanlardan farklı olduğunu ve muhalif adaylara baskı yapıldığını yazıyorlardı. Halbuki vazifesini çok iyi bilen radyo, hükümet partisinin her yerde başta gittiğini ısrarla yayıyordu. Ama üstlerine düşen vazifeleri bir türlü öğrenemiyen, modem devirlerin Donkişotları, yani Üniversite talebeleri hükümeti seçimlere fesat karıştırmakla itham edip sokaklara dökülmüşlerdi. Nümayişçiler başbakanlık binasının önüne geldikleri zaman sayıları 50 bini bulmuştu. Talebeler seçimlerin yeniden yapılmasını istiyorlardı. Üniversite yıllardan beri seçim, seçim diye bağırmıştı. İşte âlicenap Mareşal Pibul istenileni vermiş, ama gene de yaranamamıştı. Nankör talebeler, bu defa da bunu beğenmedik, yenisini isteriz demek cür'etini gösteriyorlardı. Herhalde bu iş içinde bir ecnebi devletin parmağı vardı! Mareşal Pibul, "Kralın, Anayasanın ve Dinin" selâmeti için, sadık ordunun yardımına başvurmak zorundaydı. Seçimlerin neticesi örfi idare altında ilân edilecekti. Böylece bir hükümet darbesiyle iktidarı eline geçiren Mareşal Pibul, seçimlerden sonra halkın iradesiyle işbaşına getirildiğini gerine gerine iddia edebilecekti...

Siyamdan bir görünüş

Mareşal Pibul'un çiftliği

Gana

Dünyanın 93 öncü devleti

Mart ayının altıncı günü gece yarısı, dünyadaki devletlerin sayısı 92 den 93'e çıkıyordu. Birleşmiş Milletler 81 inci üyesini kazanıyordu. Bu çiçeği burnunda devletin adı Gana'ydı. İngilterenin eski Altın Sahili müstemlekesi, o gece, istiklâline kavuşuyordu. Yeni devletin başkenti Acra sarı, kırmızı, yeşil bayraklarla donanmıştı. Binlerce davulun sesi göklere yükseliyordu. Birçok büyük devletin temsilcileri, bu tarihi günde hazır bulunmak için gelmişlerdi. İngiliz kraliçesi, mağrur Kent Düşesini göndermişti. Eisenhower, yardımcısı Nixon tarafından temsil ediliyordu. Rusya göz kamaştırıcı hediyelerle gelmişti. Bir sürü Zis-Rus Cadillac':- ve bir eşine Nehru'nun sahip okluğu binek jet uçağı hediyeler arasındaydı.

Gana 123 yıl İngiliz idaresi altında kalmıştı. 128 yıl evvel Altın Sahil • li zencilerin Amerikaya götürülüp satılmasını yasak eden İngiltere, bu gün Ganayı müstemlekelikten azad ediyordu.. 1949'da Altın Sahili için liberal görüşlü bir Anayasa tanınmıştı. 1964 yılında ilk defa teşrii Meclis seçimleri yapılmıştı. Konvansiyon Halk Partisi lideri Kıvame Nkrumah seçimlerden galip çıkmıştı. Merkeziyetçi Ur hükümet sistemine taraftar Nkrumah 1956 seçimlerini de kolayca kazandı. Gananın ilk Başbakanı, uzun müddet İngiliz ve Amerikan

Kent Düşesi

Gana'nın en güzel misafiri

üniversitelerinde tahsil etmiş, bilgili ve demokrasiye hakikaten inamış bir adamdı. Ona "Afrikanın Nehru"su ismim vermişlerdi. Bir çok Asya memleketinin çabucak demokrasiden vazgeçip diktatörlüğe döndüğü düşünülürse, Gana demokrasisi istikbâl için ümit verici bir hâdiseydi. Gana iktisadi bakımdan da sağlam temellere dayanıyordu. Hazinesi altın doluydu ve ticari muvazene bilançosu her yıl fazlalar kaydediyordu. Adam başına düşen gelir, İspanyadakinden yüzde elli fazlaydı. İspanyanın Türkiyeden fakir bir memleket ölmediği hatırlanmalıydı.

Afrikadaki ilk demokrasi, sağlam temeller üzerine, Batı kültürünü hakikaten hazmetmiş insanlar tarafından kuruluyordu. Demokrasiler, en başta İngiltere olmak üzere, sevinmekte haklıydılar.

Sovyet Rusya

Terbiye sanatı

Dış İşleri Bakanlığı beklenildiği kaçlar parlak geçrilmeyen Şepilof, geçen hafta Moskovada toplanan sanatkârlara beklenildiğinden de parlak bâr nutuk verdi. Mevzu modern sanattı. Yakışıklı sabık bakan modern sanata, kapitalizm ve emperyalizme yaptığı hücumlardan daha az muvaffâkiyetle sâldırmâdı. Pariste neorealizm yaptıklarını iddia eden ressamların sergisini görmüştü. Teşhir edilen yüzlerce tablo "çirkin, pis resim müsveddeleri" ve "insan hisleri ve fikirleriyle alay eden bir cins patolojik hezeyanın ifadesi" idi. Sanatın gayesi, milyonlarca çalışan insanı estetik bakımdan terbiye etmek olmalıydı: Sanat onların ruhî ve kültürel gelişmelerine hizmet eden bir vasıta olarak kalmalıydı.

Aynı hafta Rus sanatkârlarının İncili, aylık "Komünist" mecmuası, artistlerin hakları ye mesuliyetleri hâkkında partinin bir beyanatını neşrediyordu. Sanatkârlar komünizme Hizmet ettikleri müddetçe, hür bir şekilde eser yaratabilirlerdi. Stalinin gözden düşmesi, sanatkârlara biraz rahat nefes almak imkânı vermişti. Stalinin yeniden iadei itibar etmesi, anlaşılan sanat sahasında da geriye dönüşü ifade ediyordu. Geçen yıl bir hayli hırpalanan Stalinci sanat, şeref mevkiindeki yerini almaya davet ediliyordu. Stalin sanat sahasında da sadece "Marksizm ve Leninizmi sadık bir şekilde gerçekleştirmeye" çalışmıştı. Artistler ancak, hürriyetleri partinin dilediği tarzda kullanmak şartıyla hür kalabilirlerdi.

İlham perisine, tekrar tası tarağı toplayıp komünist memleketlerden hicret etmekten başka yapacak bir iş kalmıyordu...

İngiltere

İşçi Partisinin yeni zaferi

Geçen hatta Warwiek Kontluğunun Leamington bölgesinde, ara seçimleri yapılıyordu. İstifa eden eski Başbakan Sir Anthony Eden'in yerine bir milletvekili seçilecekti. Leamington Muhafazakâr Partinin en kuvvetli kalelerinden biriydi. Muhafazakâr etiketini taşımak, seçimi kazanmak için kâfiydi. Muhafazakâr aday bu son seçimi de kazanıyordu. Fakat ancak 2.157 rey farkla, Sir Anthony 1954 seçimlerinde, İşçi Adaydan 13.466 rey fazla elde etmişti. Sir Anthony'nin otuz küsur yıllık kalesinde Muhafazakâr Partinin 11 bin rey kaybetmesi büyük bir hezimetti. MacMillan Hükümetinin, İngiliz halkıma itimadına sahip olduğunu iddia etmek güç olacaktı. Bu gibi durumlarda yeni seçimlere gitmek İngilterede âdet Haline gelmişti. MacMillan bir seçim zaferiyle iş başına gelmedikçe, hakiki bir başbakan olamıyacaktır.

T I B

Çocuk Bakımı

Birinci şart

Her çocuğun ayrı odası olmalıdır. Bu oda çocuğa mümkün olduğu kadar erken temin edilmelidir. Çocuk ne kadar küçük olursa olsun anasının, babasının yanında yatmamalıdır. Çocuğu oturma odasının, holün, salonun bir köşesinde yatırmak da doğru değildir. Buralardaki gürültü ve hareket, çocuğun henüz şahid olmasını arzulamadığımız bazı hâdiseler onda bir başka şok yaratabilir. Sübkonsiyansına itilip kalabilir. Sonradan bir takım kompleksler doğurabilir. Gürültü, konuşmalar, bazan münakaşalar, çocuğun uykusuna ve istirahatına engel olur. Bütün bu mahzurlardan ötürü kabilse her çocuğa ayrı bir oda temin etmek olmazsa hepsini ayrı bir odada yatırmak icab eder.

Anne ve çocuğu

Tatlı dert

Çocuğun odası büyük olmalıdır

Çocuğun odası yeteri kadar büyüklükte olmalıdır. Yüksekliği 2.5 metreden, yüz ölçüsü' de 8-9 metre kareden aşağı bulunmamalıdır. Bu odada çocuk sadece yatacak ve uyuyacak değildir. Oyun oynıyacak, oturacak, kalkacak, gezecek, koşacak eğlenecektir. O halde bu odanın geniş, rahat, serbest olması şarttır. Odanın istikametinin de önemi vardır. Genel olarak Kuzey ve Güney yönlerden sakınmalıdır. Kuzey kısın çok soğuk, Güney yazın fazla sıcak olacağından mahzurludur. En iyisi çocuğun odası Doğuda bulunmalıdır. Böyle bir odada çocuk, daha sabahın erken saatlerinde ışığa ve güneşe kavuşacaktır. Odanın durumu ve genişliği müsaitse içinde bir tuvalet kabinesi tesisi de faydalıdır. Bu suretle daha pek küçük yaşlardan çocuk defi tabii ihtiyacını kimdi kendine başaracak, yüzünü, ellerini kendi yıkayacak, tuvaletini kendi yapacaktır. Bu suretle temizlik ve intizama alışkanlık pek erken yaşlardan geliştirilmiş olacaktır.

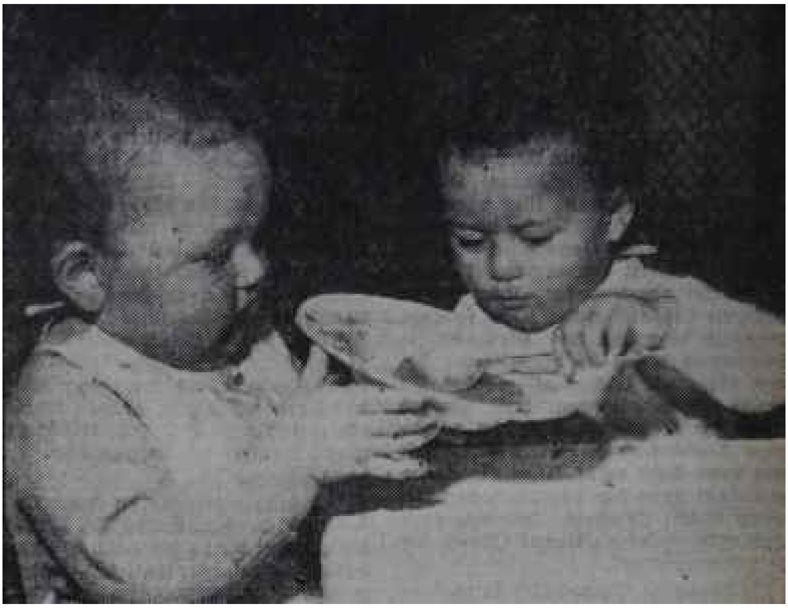
Renk de ehemmiyetlidir

Çocuk odalarının rengi üzerinde de dikkatle durmak lâzımdır. Bu renkler açık, yumuşak, dinlendirici ve neşe verici olmalıdır. Koyu renkler iç açıcı değildir. Beyaz, filizi, pembe renkler çocuğa sakin bir mizaç, sükûn ve huzur verir. Çocuk sinirli, uykuları rahat değilse, mavi rengi seçmelidir. Perdeler ye yatak takımları biraz daha koyu olabilir. Tam bir intizamın ve yeknesaklığın vereceği iç Sıkıntısından ve usançtan çocukları korumak için odanın içine onların zevkine göre bazı materyel de koymak lâzımdır. Çocuğun istekleri ve zevki zaten pek erken yaşlarda belli olur. Aile onun nelerden hoşlandığını derhal anlar. Hayvanları seviyorsa duvarlara hayvan resimleri asmak, hayvan resimlerinden müteşekkil bir albüm yapmak mümkündür. Çiçekleri seviyorsa birkaç saksı veya bir vazoya bir buket koymak yahut duvarlara çiçek resimleri asmak gerekir. Güneşi, ayı, yıldızları seviyorsa, odanın bir duvarına ışık hüzmeleriyle bir güneş resmi yapmak veya ay ve yıldızlardan müteşekkil bîr gök par-

çası çizmek yerinde olur. Baba, anne, dayı, teyze, hala ve akrabanın resimleri de bu arada hatırlanmalıdır. Bütün bu resimler duvara çocuğun boyu hesaplanarak asılmalıdır. Çocuk başını yukarlara kaldırmadan ve boynu ağrımadan bunları görebilmelidir. Bu resimlerin yıkanabilir olması sayam tercihtir. Hatta duvarların bile plâstik maddelerle kaplanması mümkündür. Bu bir para 'meselesidir. Odanın döşemesi de plâstik maddelerle, kauçukla veya linoleumla kaplanabilir. Karyolanın önüne yıkanabilir bir halı koymak kabildir.

Möble

Çocuğun möblesi şüphesiz kendisi gibi küçük olacaktır. Bunları alırken insan kendini değil, çocuğu düşünmelidir. Çocuğun keyfi, arzuları ve sağlığı estetiğe feda edilmemelidir. Bir çok aileler çocuklarının odası için şık, zarif, nazik möbleler seçerler. Ondan sonra da çocuğun bunlara zarar vermemesi için uğraşır dururlar. Çocuğun möblesi sağlam, dayanıklı, tercihan beyaz renkte, ucuz cinsten olmalıdır. Yıkanması, silinmesi, temizlenmesi için de boyalı demirden veya boyalı ağaçtan olanları seçmelidir. Kaplama, cilâlı eşya hem çocukların hoşuna gitmez, hem de muhafazaları güçtür. Kirlendikçe boyanmaları, temizlenmeleri, yıkanmaları kolay olsun, kirlendikleri belli, olsun diye bu malzemenin beyaz olanlarım tercih etmelidir. Mavi, pembe, açık yeşil olanları da kullanılabilir, Bu malzemenin de plâstik maddelerden yapılanları vardır. Möblenin köşeleri, sivri yerleri, girinti, çıkıntıları, çivileri, camları bulunmamalıdır. Çocuğun yaralanmaması için bu şarttır. Odada çocuğun oyuncaklarını koyabilmesi için bir de sandık veya dolap bulundurulmalıdır. Oynadıktan sonra oyuncaklarını kaldıran, tertipleyen ve yerleştiren çocuk, bu alışkanlığı ve intizamı ömrünün sonuna kadar muhafaza eder .

Tabakla oynayan çocuklar
Kırılabilen eşya tehlikelidir

Dondurma yiyen çocuklar
Sağlık kaideleri unutulmamalı

Evde çocuk birden fazla ise herbirinin rahatlığını ayrı ayrı düşünmelidir. Yataklar, çekmeceler, iskemleler, etajerler, dolaplar, oyuncaklar herbiri için ayrı ayrı olmalı, kavga etmelerine meydan verilmemelidir. Odada daha büyük çocuklar için yazı masası, kitap rafları gibi eşyaları da düşünmelidir. Perdeler, yatak örtüleri, döşeme yüzleri için de basma ile plâstik kumaşlar arasında bir tercih yapmak zarureti yardır. Her ikisinin de çocukların hoşuna gidecek renkleri ve desenleri bulunabilir. Toz tutan ağır kumaşlardan kaçınmalıdır. Bu maddelerin de yıkanabilenlerini üstün tutmak yerinde olur. Bu bakımdan plâstik kumaşlar ayrı bir değer taşırlar. Bunları sabunlu su ile silmek, yıkamak, Süratle temizlemek kabildir. kolay eskimezler, bozulmazlar. Bu kumaşlardan yapılmış perdeleri ve döşeme yüzlerini yerlerinden sökmeden silmek ve temizlemek de mümkündür.

Çocuk odalarının ışıklandırılması için tavana ve erişemiyecekleri yerlere asılan gloplar kullanmak kâfidir. Büyüdükleri ve kitap okumağa, okul vazifelerini yapmağa başladıkları zaman, oturdukları iskemlenin Sol yânından ve gerisinden ışık verecek şekilde bir büro lâmbasına ihtiyaç vardır. Odanın ışıklanması meselesi biraz da çocuğun gözlerinin durumuna bağlıdır. Bunun' için de çocuğun ara, sıra bir göz mütehassısına muayene ettirilmesi yerinide olur.

Bazı tedbirler

Çocuğun odasında kazaya sebeb olabilecek eşya bulundurulmamalıdır. Cam malzeme tehlikelidir. Pencerelere parmaklık koymalıdır. Hatta pencereleri kilitli yapmak, yalnız yukarıda havalandırmağa mahsûs va sistas tertibatı bulundurmak da düşünülebilir. Resimleri duvara tesbitiçin çivi, pünez gibi şeyler kullanmamalıdır. Yapıştırmak kâfidir. Yerin den kopacak bir pünez çok zaman yalın ayak dolaşmağı seven çocuklarda tehlikeli olabilir. Çocuğun bu gibi maddeleri yutması da mümkündür Yine oyuncaklar arasında zıp zip,bilyâ gibi şeyler bulunmamalıdır. En dikkat edilecek noktalardan biri de çocuk odalarındaki elektrik prizleri dir. Her çocukta bilinmeyen şeylere karşı aşırı bir merak ve öğrenme, kurcalama arzusu vardır. Onun için bu prizlerin onların yetişemiyeceği, erişemiyeceği yüksekliklere yerleştirilmesi uygundur. Çocuğun odasında bu emniyet tertibatı alındıktan sonra hem onun sağlığı tehlikelerden korunmuş olur, hem de anne ev içinde ki günlük işlerini gönül ferahlığı ile başarır.

Dr. E. E.

Atom

Gravitasyon Konferansı

Bundan bir buçuk ay kadar önce bir sabah, dünyanın dört bir tarafından gelen ve Amerikanın küçük bir şehrinde toplanan ilim adamları genç bir Türk fizikçisinin konuşmasını dinliyorlardı. Genç alim,, Einstein'ın son teorisi yerine teklif ettiği lir teoriyi anlatıyordu. Konuşmaya başlıyalı çok olmuştu. Kara tahtayı kargacık burgacık bir sürü harfle doldurmuş, şimdi de bunların ne demek olduğunu izaha girişecekti. Bu sırada dinleyenlerden biri sözünü kesti: "Affedersiniz, dedi, bu yazdığınız denklemler benim denklemlerimin aynı değil mi?" Kara tahtanın başındaki genç hiç latifini bozmadan cevap verdi: "Vallahi bilmem, ama eğer aynı iseler yandınız! Çünkü bir işe yaramıyorlar".

Bu konuşma Chapel Hill'de toplanmış olan milletlerarası Gravitasyon Konferansının bir oturumunda geçiyordu. Suali soran, bilhassa rölativite teorileri üzerindeki matematik araştırmalarıyla tanınmış olan Fransız teorik fizikçisi profesör Lichnerowitz, cevabı veren ise, gene Einstein'ın birleştirilmiş alanlar teorisi ile alâkalı çalışmalarıyla tanınan Ankaralı genç teorik fizikçisi Behram Kurşunoğluydu. Kurşunoğlunun bu cevabı konferansta büyük bir alâka uyandırdı. Çünkü, mübalâğa payı bir tarafa bırakılırsa, konferansın havasım gayet iyi aksettiriyordu. Ele alınan ve bırçok teferruatı uzun boylu incelenen, hatta üzerinde sahiplik kavgaları yapılan teorilerin gerçekte ne işe yaradıklarını henüz kimse bilmiyordu.

Einsteine göre gravitasyon

Adına gravitasyon denilen şey, cisimleri yere doğru düşüren, ayı arz etrafında, arzı da güneş etrafında döndüren esrarlı çekim kuvvet: -dir. Dünya üzerindeki cisimlerde hissettiğimiz bu kuvvete yer çekimi veya arlan cazibesi denir. Aslında aynı kuvvet bütün gök cisimleri arasında kendisini gösterir; Gravitasyonun mahiyeti hakkında herkesin kabul ettiği son sözü 1915 yılında genel rölativite teorisiyle Einstein söylemişti. Einstein, bütün büyük cisimler arasında görülen bu muazzam çekim kuvvetini doğrudan doğruya kâinatın yapısına bağlamış, kâinatın geometrik bir özelliği olarak izah etmişti. Bu teori, tertibindeki makûlluk kadar, deneylere uygunluğuyla da Newtonun eski teorisine üstünlüğünü ispat etmişti. Ancak bir bakıma bu teori de eksikti. Çünkü kâinatın yapısı ile yalnız gravitasyon arasında bir münaMabet kuruluyor, fakat diğer olayları, meselâ elektromanyetik kuvvetlerin sebeb oldukları olayları, sonra atomları ve bunların arasındaki kuvvetleri hiç hesaba katmıyordu. Bu eksikliği herkesten fazla duyan Einstein, 1915 yılında başlıyarak ölünceye kadar tam 40 sene, daha genel bir teori kurmaya çalıştı. Zaman zaman muvaffak olduğunu sandı ve bazı denklemler ortaya attı. Fakat her seferinde yanıldığım anladı. Birleştirilmiş alanlar teorisi denilen böyle bir teori, hem gravitasyonu, hem elektromanyetizma hem de atomları içine almak, izah etmek iddiasındadır. Yalnız mesele, bu kadar genel bir teoriden, herhangi bir olay üzerinde denenebilecek bir özel sonuç çıkarmaktadır. Teoriyi herhangi bir olaya tatbik etmek istediğimiz zaman, hesaplar öylesine karışıyor ki, bugün bilinen matematik metodlarla bunların içinden çıkmaya imkân olamamaktadır.

Yeni ümitler

Son birkaç senedir bu durumda değişiklik oldu. Fizikçiler, Einstein'ı ölümünden sonra bir defa daha haklı Çıkarmak istercesine, gravitasyonla yemden alâkalanmaya başladılar. Bunda Einstein'ın fikirlerini müdafaa etmekte gösterdiği cesaret ve azim kadar, belki de ondan daha fazla tesiri olan şey, atom fiziğinin en ilerlemiş kısımlarında bugün karşılaşılan bazı teorik güçlüklerdir. Atomun çekirdeğinin proton ve nötronlardan meydana geldiği öğrenildiği zaman, bu parçacıkların özelliklerinin meydana çıkarılmasıyla her şeyin çözüleceği sanılmıştı. Fakat laboratuvaılardaki atom parçalayıcı aletler büyüyüp kuvvetlendikce, protonlarla nötronlardan başka parçacıklar ve bunların arasında yeni yeni kuvvetler keşfedildi. Bu "elemanter parçacıkların" sayısı 20'yi geçince durum iyice karıştı. Hangi parçacık ne işe yarar, ötekilere nasıl tesir eder, çekirdeklerin yapısındaki rolü nedir? Bütün bu suallere birden cevap verebilecek bir genel teoriye şiddetle ihtiyaç duyulmaya başlandı. İşte bu durumda bazı fizikçiler Einstein'ın birleştirilmiş alanlar teorisini hatırladılar.

Behram Kurşunoğlu
Einstein'in peşinde

Einstein'ın teorisini ön plâna geçiren başka bir sebeb de geçen sene anti-proton ile anti-nötronun keşfinden sonra meydana çıktı. Bir anti-proton, maddesi bakımından protonun tamamen aynıdır, yalnız elektrik yükü ters işaretlidir. Bunun gibi anti-nötron da, maddece nötronun aynıdır, yalnız manyetik kuvveti, nötronunkinin ters yönündedir. Kâinatımızdaki madde esas itibariyle proton ve nötronlardan yapılmıştır. Şimdi anti-parçacıkların keşfiyle şöyle bir sual hatıra geliyor: Acaba, anti-proton ve anti-nötronlardan meydana gelen bir madde - ki buna anti-madde diyebiliriz- ile bizim bildiğimiz madde arasındaki gravitasyon kuvveti nasıl olacaktır? Akla gelen hoş bir ihtima bu kuvvetin çekme yerine itme kuvveti şeklinde kendim göstermesidir. Eğer böyle olursa, meselâ anti-maddeden yapılmış bir cisim yere düşmiyecek, tam tersine havaya uçup kaybolacaktır. Einstein'ın tahmin ettiği gibi, gerçekten gravitasyon olaylanyla elektromanyetizm olaylarının kaynağı aynı ise böyle bir şey olması beklenebilir.

İşte bir buçuk ay kadar önce Chapel Hill'de toplanan milletlerarası gravitasyon konferansı bu yeni problemlerin doğurduğu bir ihtiyacı karşılıyordu. Aralarında Wheeler, Bohdi, Lichnerowitz gibi rölativiti mütehassısları ve Feynman gibi elemanter partikül teoricileri de bulunan 30 kadar ilim adamı toplantılara katıldılar, tebliğler verdiler. Ele alınan mevzular içinde, gravitasyon dalgaları, birleştirilmiş alanlar teorisinin bugünkü durumu ve teoride atomların yeri, anti-maddenin gravitasyonu gibi esaslı problemler bulunuyordu. Fakat konuşmalar sonunda bütün bu problemlerin kesin çözümlerinden daha çok uzakta bulunduğumuz anlaşıldı. Kurşunoğlu'nun dediği gibi, henüz bütün bu teorilerin ne işe yaradıkları belli değildi. Matematik zorluklar her yerde herkesin karşısına çıkıyor ve kesin sonuçlar alınmasına engel oluyordu. Ama tabiî bugün durumun böyle olması, daima da böyle kalmasını gerektirmezdi.. Bu konularla uğraşanların sayısı arttıkça ve araştırmalar daha çeşitli şekillere girdikçe bara yeni sonuçların ortaya çıkması beklenebilir. Konferansın asıl faydası zaten, gravitasyon problemleri üzerindeki araştırmaları teşvik etmesinde görülecektir. İki sene sonra Parisde aynı konularla alâkalı ikinci bir konferans toplanmasına karar verilmiştir. Ayrıca Amerikalılar Chapel Hill'de sadece gravitasyon, problemleriyle uğraşacak bir teorik araştırmalar enstitüsü kuracaklardır.

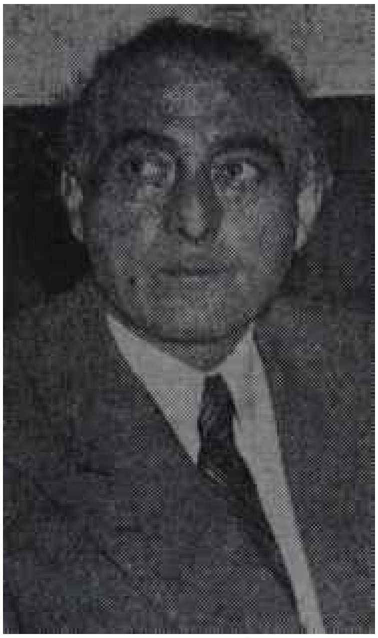
K İ T A P L A R

BÜYÜK AİLE

(Samet Ağaoğlunun Hikâyeleri. Varlık Cep Kitapları: 163. Ekin Basımevi, İstanbul - 1957. 94 sayfa, 100 kuruş)

Zafer gazetesinin koleksiyonlarını karıştıranlar, neşredilmiş binlerce nutuk içinde bazılarının edebiyatımızın parlak, şaşaalı örnekleri olduğunu muhakkak farkedeceklerdir. Hiç şüphesiz. Kalkınma Edebiyatımızın en parlak hitabet Örnekleri bu nutuklardır. Meselâ bir yeni çimento fabrikasının temel atma töreni münasebetiyle iktisadî hamlelerimizi belirtmek için söylenmiş bir nutukta, bir grup tasviri, Servetifünun devri muharrirlerine taş çıkartacak bir üslûpla yer almışsa, bu nutkun Samet Ağaoğlu tarafından söylendiği hususunda elinizi ateşe sokabilirsiniz. Zira D. P. iktidarının mümtaz şahsiyetlerinden biri olan Samet Ağaoğlu, siyaset sahasında isim yapmazdan çok daha önce edebiyat dünyamızda nam kazanmış yazarlardan biriydi. Siyaset hayatına atılmazdan evvel neşredilen seyahat notları, hatıraları ve hikâyeleri Samet Ağaoğlunun başarılı bir edebiyatçı olduğunu ispat etmişti. Hatta Samet Ağaoğlu siyasete atıldığı zaman, edebiyat çevreleri bir kıymeti kaybetmenin üzüntüsünü duymuşlardı. Zira sanılıyordu ki, siyasetle edebiyat aynı koltuğa sığdırılamaz. Filhakika Samet Ağaoğlu, 1950 de yayınlanan kitabı "Zürriyet"-ten sonra -Kalkınma edebiyatının parlak örnekleri olan nutukları hariç - edebiyat âleminden elini eteğini çekmiştir. Geçen yıl Varlık yayınları arasında çıkan bir kitabın - "Öğretmen Gafur" - üstünde yeniden Samet Ağaoğlu imzası görüldü. Fakat bu kitap Samet Ağaoğlunun yeniden edebiyat âlemi tarafından kazanıldığım gösteremezdi. Zira bu, eski bir hikâye idi. Fakat bu yılın başında neşredilen bir kitap Samet Ağaoğlunun edebiyatı terketmediğini göstermiştir. İşte, içinde üç hikâyeyi taşıyan yeni kitabı, elimizde bulunuyor: "Büyük Aile"...

Varlık Yayınevi, bir dönüşü tes'it etmek sevinciyle olacak, Samet Ağaoğlunun yeni kitabını nefis bir kapak

Samet Ağaoğlu
Bir koltukta iki karpuz

İçinde ve ikinci hamur Avrupa kâğıdına basmış. Arka kapakta eser, Samet Ağaoğlunun "olgunluk çağının en iyi eseri" olarak tanıtılıyor.

Kitaba adını veren "Büyük Aile" çok usun bir hikâye.. Pederşahi düzen üzerine kurulmuş, Tokadın Niksar kazasından Hacı Gıyas oğullarının, babaları Ölür ölmez, uzun zamandır göçmeyi arzu ettikleri fakat baba korkusu yüzünden yerlerinden kımıldayamadıkları için gidemedikleri İstanbula göçmeleri; İstanbulda alışageldikleri disiplinli aile düşeni içinde yaşayıp zengin oluşları; zamanla tereddiye uğrayıp dağılmaları ve sonunda ailenin fertlerinin teker teker akıbetleri bu hikayenin iskeletini teşkil ediyor.

Hacı Gıyasın dört oğlu, amcalarının dört kızı ile evlendirilmişti. Hacı Gıyas ölünce en büyük evlât Ferhat ailenin idaresini ele alır. Niksardaki mal mülk satılır ve aile İstanbulun yolunu tutar. Boğaçiçinde bir büyük köşk satın alınır ve aile oraya yerleşir. Mahmutpaşada kiralanan bir handa dört kardeş müştereken ticaret yapmağa koyulur. Devir, Meşrutiyetin iânının birkaç yıl sonrasıdır. Zaten yüklü olan servet, Birinci Dünya Harbinin türlü dalevereleriyle büsbütün kabarır, Boğaziçindeki köşk Ur zevk ve sefahat evi haline gelir, erkekler metreslerden, kadınlar ise mücevherler ve son moda elbiselerden başka bir şey düşünmez olurlar, Ama her şeye rağmen bütün aile hiç sevmedikleri Ferhatın reisliğini tanımakta ve ona itaat etmektedir. Günün birinde Ferhat, hem kardeşleriyle fazla yüz göz olmamak, hem de daha rahat hareket etmek maksadıyla Boğaziçindeki köşkten ayrılır, Kadıköye taşınır. Bu, Hacı Gıyas ailesindeki ilk bölünmedir. Bundan sonra bölünmeler birbirini kovalar. Ferhadi hiç bir zaman sevmemiş olan karısı Sadiye, kocasının da diğer kardeşleri gibi bir metresi olduğunu öğrenince haince bir plân hazırlar: Ferhatı delidir diye tımarhaneye attırır. Ferhadın kardeşleri, sırf üstlerinden bir baskı kalktığı için bu hikâyeye inanmış görünüp ağabeylerinin tımarhaneye atılmasına göz yumarlar. Bundan sonra ailede inhitat alâmetleri baş gösterir, önce ticari durum bozulur, servet erimeye başlar. Bu arada Ferhadın Almanyaya tahsile giden küçük oğlunun intihar haberi gelir. Bunu Ferhadın kızının, onu da en büyük oğlunun intiharları takip eder. Ferhat tımarhaneden çıkar, fakat eve dönmeyi reddederek bir tekkeye kapanır. Artık Ferhada bir takım şeyler önceden malûm olmaktadır. Meselâ Ferhat üç çocuğunun da intihar edeceğini önceden bilmektedir.

Boğaziçindeki köşkte kalan üç kardeş de köşkü satarlar, sefil ve perişan olurlar. Ferhadın küçüğü Abdülmuttalibin serseri oğlu, kaçar gider. Karısı buhar; kızlardan biri kör olur, sokağa düşer. Daha küçük kardeş Yakup günün birinde Abdülmuttalibi yakalar, benim hakkımı yediniz, paramı verin der. Adamcağızı bir hayli hırpalar. Abdülmuttalip üzüntüsünden ölür. fin küçük kardeş Musa, ailenin perişan olduğuna görünce meteliksiz Niksara döner. Yakup ise Abdülmuttalibin ölümü üzerine vicdan azabı içinde kıvranır. Bütün uğursuzluğun Ferhatta olduğu kanaatına vararak tekkeye gider ve ağabeyini baltayla öldürür. Hikâye de böylece biter.

Samet Ağaoğlunun "Büyük Aile"-sindeki diğer, iki hikayede de aynı melodram havası hâkten. Kısacası hareketten çok lâfa dayanan, bitmek-tükenmek bilmeyen ruh tahlilleriyle okuyucuyu bunaltan hikâyeler. Bu bakımdan Samet Ağaoğlunun hikâyelerinin günümüzün hikâye anlayışina uygun olmadığı, taban tabana zıt bulunduğu söylenebilir. Bu hikâyelere güdük kalmış romancıklar da demek mümkündür.

Folklor

Tarihten bir yaprak

Geçen hafta Çarşamba günü saat 12 ye doğru Bakanlıklardaki Bulvar Palas Oteli önünden geçenler, bir an için gözlerine inanamadılar: Otomobiller sık sık otelin önünde duruyor ve bu otomobillerden, altın simle işli kaftanlar ve işlemeli şahane eski zaman elbiseleri giyinmiş güzel kadınlar iniyorlardı. Sanki o gün Bulvar Palasın önünde tarihten bir yaprak açılmıştı.

Eski zaman hanımları aceleci adımlarla otele girdiler. Yanlarında en son modanın bütün icaplarına riayet etmiş çok şık arkadaşları vardı. Hepsi muzip muzip gülümsiyorlardı.

Bulvar Palasta o gün Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin bir yemeği vardı[1]. Yemekte bir eski Türk düğünü temsil edilecekti ve yüzlerce Amerikalı hanım, tarihten birgün yaşamak üzere o gün Bulvar Palasa gelmişlerdi.

Gelin odası

Eski hatıraları canlandırmak vebilhassa Amerikalı dostlara o çok eski Türk dişlerini, Türk sanatını ve Türk şevkini göstermek üzere bir eski zaman gelinine ait çehiz odası hazırlanmıştı. Bu odada 200 senelik işlemeli bir gelin odası çarşafı, gelin hamam takımları, nalın, el peşkirleri vardı. Bir köşede Ankaralı bir gelin ile damadın kıyafetleri göze çarpıyordu. Eski zaman düğünlerinde yenge hanımın limonata getirirken omuzuna koyduğu bir mavi işlemeli örtü, damadın abdest alırken, bağladığı işlemeli bir peştemal göz kamaştıracak kadar güzeldi:

Gelin ve damat
Maşaallah, maşaallah!..

Eski zamanda giyilen terliklere gelince bunları bugün bir mağazanın vitrininde gören kadın kafiyen yadırgamazdı. Amerikalı ziyaretçiler, Türk zevkinin inceliklerini gösteren çehiz odasından bir türlü ayrılamıyor ve birçokları 200 sene evvel yapılmış olan dişlerine hayranlıkla bakıyorlardı.

Düğün

İşte bu sırada duyulan saz sesleri büyük salonda düğünün başlamak üzete öldüğünü bildiriyordu. 300 kişiden fazla olan misafirler ellerindeki programa şöyle bir göz attılar ve şöyle bir notla karşılaştılar: "Bu düğün hakikî bir düğün değildir. Çünkü çok sevimli gelinimiz zaten evlidir ve kocasının ikinci: bir izdivaca müsaade etmiyeceği de aşikârdir".

Bu çok sevimli ve hakikaten güzel gelin, sahneye çıktığı zaman birçok hanımlâr hakiki bir düğündeymış gibi heyecanlandıklarını hissetmişlerdi. Gelini temsil eden Alev Berker idi. Çok güzel bir eski zaman gelin elbisesi giyinmişti. Senelerin hafifçe sararttığı bu kıymetli elbise zamanla bir kat daha güzelleşmişti. Gelinin başı önünde idi. yaramazlık yaparken, yakalanmış bir çocuk hali vardı. Annesinin ve kus kardeşinin refakatinde düğün yapılacak olan odaya girdi, yerine oturdu. Bundan sonra rengârenk ve baştanbaşa işli şahane elbiseleri ile misafirler, kız ve oğlan tarafları gelmeğe başladılar. Bu kıyafetler arasında Ayten Güreli tarafından giyilen simli işli fındıki elbise 200 senelikti ve güzelliği göz alıyordu. Kayınvalide rolüne çıkah ve kayınvalideliği temsil eden bazı mimikleri ile *göze* çarpan Beria Kerem elbisesi ile de alâka uyandırıyordu. Bu elbise vaktiyle sultan için yapılmış ve sultana uymadığından sonradan Beria Keremin ailesine satılmıştı. Süheylâ Vidiner de hem elbisesi, hem zarif hareketleri ile nazarı dikkati celbediyordu.

Gelinin babası bir eski zaman jandarma kumandam idi ve zamanın ihtişamlı üniformasını taşıyordu.. Zevkle enfiye çekmesi ve damat gittikten sonra misafir kızlardan bazılarının yanaklarını okşamak istemesi de eskiyi canlandıran hareketlerdi.

Göz kamaştıran birşey de kuşak bağlama merasiminden sonra geline takılan hediyelerdi. Hediye merasimine baba başlamıştı ve misafirler, genç kızı ağır teçhizatlı bir asker gibi donattılar.

Damadın gelişi de bir hayli heyecan yaratmıştı. Üzerinde bir paşa kıyafeti vardı ve bu paşayı Mrs. Spielman fevkalâde bir surette canlandırıyordu. Gelinip yandaki odaya götürüp yüz görümlüğünü takmak üzere tüllerini açtığı ana kadar fevkalâde ciddi idi. O andan itibaren saadete garkoluyordu. Çünkü ilk defa gördüğü karisini pek çok beğenmişti.

Düğünde millî oyunlar
Herkesi coşturdu

Bu merasimden sonra önce damat sonra kayınpeder eğlence odasını terkettiler ve bundan sonra kadınlar kendi aralarında coşup eğlendiler; eski dansları yaptılar. Halk dansları yapanlar arasında Mrs. Dean nazarı dikkati celbediyordu.

Yemek faslı

Düğün bitmişti. Herkes masasına döndü ve garsonlar servis yapmağa başladılar. Yemek düğün çorbası ile başlamıştı; zerde ile bitti! Amerikalılar doğrusu gelin odasını ve eski zaman elbiselerini pek çok sevmişlerdi. Fakat zerde için aynı şeyi söylemek pek mümkün olmıyacaktı!

Yemekte herkesin hayranlığım toplayan bir şey de Selva Tamkan tarafından hazırlanan dernek rumuzu oldu. Bu rumuz mektup başlığı, rozet olarak kullanılacaktı ve Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneğini temsil edecekti. Birkaç ay evvel açılan müsabakayı Akademinin, tezyinat şubesinden mezun olan Selva Tamkan haklı olarak kazanmıştı: Türk motifleri ile canlandırdığı bir ay - yıldızın ortasına Amerikayı temsil eden Hürriyet Abidesinin başını koymuştu. Dernek başkanı Nusret Sezel, Selva Tamkana teşekkür ederken kendisine, içine yeni rumuzun bastırıldığı bir gümüş tabak hediye etti..

Dışarda güzel ve ılık bîr hava virdi. Eski zamanı zevkle yadeden Amerikalı hanımlar kendilerini birdenbire pratik ve rahat elbiselerinin içinde çok mesut hissettiler. Neş'eli, hür adımlarla kimi büroya, kimi evlerine çalışmaya gitmek üzere birbirlerinden ayrıldılar.

K A D I N

Meslekler

Üniformalı kızlar

İnci Arcan dolabının kapağındaki aynaya bir göz atarak nöbetçi rozetini yakasına iliştirdi. Sonra ağır adımlarla yatakhaneye girdi; geniş pencerelerden birine yaklaştı, dışarıya baktı: Ankara, taştan varolmuş bu güzel şehir, ayağının altında idi ve tam karşısında Anıt Kabir olanca heybetiyle ona bakıyordu. İnci Arcan gülümsedi. Mesuttu Hayattaki en büyük gayesine erişmiş, asker ocağına girmişti ve seneye asteğmen olarak Türk Ordusuna katılacaktı.

İnci Arcan Harp Okulundaki 23 kız talebeden bir tanesiydi ve bir bakıma en kıdemlileriydi. Çünkü Türk Ordusuna katılmak için ilk müracaatı yapan genç kızdı.. Bu işte büyüklerin yardımı kadar genç kızın azmi ve mücadele kabiliyeti de rol oynamıştı.* Fakat askerlik aşkını kalbinde taşıyan tek kız İnci değildi. İlk havadisler gazetelerde çıkar çıkmaz müracaatlar birbirini takibetmişti. Bugün yalnız Harp Okulunda değil Askerî Tıbbiyede, İstanbul'da Deniz Harp Okulunda, İzmirde Hava Harp Okulunda birçok genç kız subay olmak üzere tahsil görüyorlardı.

Sabahları yatakhaneden ayrılırken minnetle Anıt Kahire bakan tek kız da İnci değildi.. Üniformalı genç kızlar ile Türk kadınına bütün medeni haklarını bağışlayan Atatürk arasında adeta gizli bir anlaşma vardı.

İnci Arcan, seri adımlarla mutfağa doğru yürümeğe başladı. Zira o gün mutfak nöbetçisiydi. Aynı anda arkadaşlarının bir kısmı talime koşuyorlardı; bir kısmı ise okulun Önünde bekleyen otobüste yer kapmaya bakıyorlardı. Bunlar muhtelif fakültelerde okuyarak askerî okullarda öğretmenlik yapmak üzere yetişenlerdi.

Çalışma

Harp Okulunda geçen bir çalışma günü çetin bir gündü; Yalnız talim terbiye ve yalnız askerlik dersleri ile iktifa edilmiyor, bu dersler Fen ve Hukuk şubelerinin bütün derslerine ilâve olarak görülüyordu. Bu arada Elektronik, Mekanik, Harp tarihi, Ekonomi, Topoğrafya, Yabancı dil, Fizik, Kimya, Anayasa hukuku, Siyasî tarih, Psikoloji gibi dersler de vardı ve bunların mecmuu yirmiyi geçiyordu. Spor da mecburiydi. Fakat şurası muhakkaktı ki Harp Okulunda çalışmak fevkalâde zevkli bir şekle sokulmuştu. Sınıflar çok ferah, çok aydınlıktı ve öğretim de en modern vasıtalardan istifade ediliyordu. Sınıflarda projeksiyon ve film tertibatı vardı. Kimya laboratuvarları gayet zengin birer depo ile mücehhezdiler ve ayrıca hocaların araştırma yapabilecekleri küçük birer odaları vardı. Motor dershanelerinde motöre ait dersleri tatbiki surette görmek mümkündü. Kıyafet odasında giydirilmiş yüzlerce küçük bebek, talebelere Türk Ordusunun ve dünyadaki birçok orduların zamanla değişen kıyafetlerini gösteriyordu. Havacılık dersleri de motörler ve uçak çeşitlerini gösteren maketlerle talebelerin önüne çok garip bir şekilde çıkarılmıştı.

Harp Okulu talebelerinin çok iyi yetiştirdiklerini ve meselâ geçen sene lisan imtihanlarında diğer fakültelere kıyasla çok büyük muvaffakiyetler kazandıklarını ifade eden okul komutanı Tuğgeneral Muhittin Okyayus bu muvaffakiyetin sırrım sınıfların çok rahat olmasında buluyordu. Her sınıfta ancak 25 talebe vardı. Bu da öğretmene her talebeyle ayrı ayrı meşgul olmak imkânını veriyordu. Öğretmen böylece her talebesinin içini dışını tanıyordu.

Üniformalı genç kızlar

Kadınların yeni mesleği

İstirahat ve eğlence

Fakat muvaffakiyetin tek sırrı bu değildi. Harp Okulunda birçok okullarımıza misal olabilecek çok modern bir çalışma ve eğlenme sistemi tatbik., ediliyordu. Saat 4'de dersler sona erdiği halde ortalıkta çıt yoktu ve koridorlarda avare dolaşan tek talebeye rastlamak mümkün değildi. Bu istirahat saatlerinde, gençler zevklerine ve istidatlarına göre kendilerine birer meşgale bulmuşlardı. Spor sevenler için spor sahaları ve her türlü konforu havi kapalı spor salonları vardı. Bu salonlarda faaliyet akşam geç vakitlere kadar devam ediyordu. Resimle iştigâl etmek isteyenler için her türlü malzeme temin edilmişti. Müzik ise onların en çok sevdikleri şeydi; amatörlük hudutlarım aşan caz kolları, klasik Türk musikisi kolu, türküler ve mandolin kolları vardı. Kız talebeler girdikten sonra korolar çok daha tatmin edici olmuştu. Müzik kolları ayda bir defa, talebeleri coşturan, çok güzel konserler tertip ediyorlardı. Lisan kolları da Almanca, İngilizce, Fransız'ca ve Rusça üzerinde çalışıyor, muhtelif lisanlarda temsiller veriyorlardı.

Bu güzel meşgaleler talebeleri güzel sanatlara teşvik ederken bir yândan da sıkılmalarını önlüyor ve günün yorgunluklarını onlara kolayca unutturuyordu.

İnci Arcan bütün gün mutfakta nöbet tutmuş ve aynı gün akşamı verilen aylık konsere gidememişti. Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesine devam eden arkadaşı Sönmez Uğurun söylediği şarkıları çok uzaktan duyar gibi oluyor, 63 vilâyetimizden gelmiş olan gençlerin hep beraber, yürekten söyledikleri türküleri düşünüyordu. Nihayet Harp Okulu marşı çalınırken, 0 da nöbetten çıktı. Okulun şeref kupaları ile dolu pırıl pırıl şeref odasında gazeteci kadınlarla konuşan arkadaşlarına iltihak etti. Kendisi gibi muvazzaf subay olacak iki arkadaşı daha 'vardı. Muzafferiye Şener İzmirliydi ve İnciden sonra okula kaydolunan ikinci kız talebeydi.. Asker olmak istemişti, çünkü askerliği seviyordu ve kaybettiği bir subay ağabeyisinin yerini doldurmak istemişti. Sema Özcân da askerliği çok seviyordu, erkek arkadaşlarının yaptıkları bütün hareketlere, atışlara iştirak ettiklerini söylerken gayet ateşliydi. Hele aynı şekilde muvaffak olduklarını belirtmek için bir hayli de kızarmıştı.. "Süngü hücumuna geçer misiniz" suâlini üç muvazzaf subay namzedi de aynı heyecanla karşılamıştı:

Telkin Yolu

Jale CANDAN

Birkaç gün önce, İstanbuldan gelen bir muharrir arkadaşla birlikte, kız talebelerle görüşmek maksadıyla Harp Okuluna gittik, önce okulu gezdik. En modern vasıtalara sahip olan aydınlık ve ferah dershaneleri, zengin laboratuvarları, motor odalarını, kapalı spor salonlarını, tertemiz yatakhaneleri zevkle ve doğrusu biraz da hayretle seyrettik. Bilmiyorduk. Birçokları gibi Uz de askeri okulları, sadece askerlik ilmi öğreten okullar tasavvur etmiştik. Talebeler zamanımızın en iyi metodlarıyla, üniversitelerimizin en ağır programlarını takip ediyorlardı. Harp Okulunu ziyaret ettiğimiz gün, talebelerin her ay tertip ettikleri konserlerden birine tesadüf etmişti. Kız talebeleri ilk defa konser salonunda ve sahnede gördük. Kimi dinliyordu; kimi erkek arkadaşları ile beraber şarkı söylüyor, muhtelif müzik kollarında faaliyet gösteriyorlardı. Kız talebeleri nihayet, konserin sonunda bir arada yakalayabildik. Etrafımızı aldılar ve suallerimizi beklediler. Sual sormak tuhaftır ve bu tip konuşmalarda insanın daha ziyade ilk buzları çözmek için müracaat ettiği bir usuldür.. Bizim ilk aklımıza gelen sual klâsik bir sual olmuştu: Üniformalı kızlara neden askerliği tercih ettiklerini sorduk. Bu klasik suale elbette onlar da klâsik cevaplar verecekler diye bekliyorduk. Fakat öyle olmadı. Meselâ iki tanesi, lisedeyken kendilerine çok tesir eden,ve adeta asker olmayı İlham eden bir tarih öğretmeninden bahsettiler. Bu tarih öğretmeni hanım, şüphesiz onlara "Gidin, asker olun" dememişti. Zira o sıralarda kızların da asker olabileceğini kimse aklına getiremezdi. Fakat bu tarih öğretmeni ders anlatırken askerliği o kadar kıymetlendiriyormuş, o kadar cazip bir hale sokuyormuş ki insan asker bir millete mensup olmanın şerefini hissediyor ve başka söze ihtiyaç kalmadan asker olabilme arzusu duyuyormus.

Üniformalı kızlardan bir başkası da -ilk defa asker olabilmek için hükümete müracaat eden kız-, bu işi annesinin telkinlerinden cesaret alarak yaptığını söyledi. Kim bilir, belki de annesi olmasaydı bu kız mücadeleyi yarı yolda bırakacaktı ve Türk kızının ordudaki şerefli yerini alması kim bilir daha kaç şene geriye kalacaktı T

Çok geçmeden anladık ki tarih öğretmeni hanımla mevzuubahis anne aynı insandır ve adı Fikriye Arcandır. Fikriye Arcanın Harp Okulunda yalnız kız talebeleri değil, birçok da erkek talebesi vardır.

Zaman zaman çocuklarımızın üzerinde anne ve öğretmen olarak otorite kullanmak onları istediğimiz yola sevketmek isteriz. Çok zaman da bunda muvaffak olamayız. Otorite kullanmak, direktif vermek, çocuklara istediğimiz şeyleri yaptırabilmenin çıkmaz sokağıdır. Fakat karşımızda telkinin ve ve ikna etme metodlarının apaçık bir yolu vardır. Bu yolda yürüyebildiğimiz takdirde çocukların kalbine hitap eder, onları iyi istikametlere sevkedebiliriz. Bir öğretmen de, bir anne de bu yolda birçok zaferler kazanabilir. İşte ve talebelerini ve kızını dinliyerek tanıdığım bir öğretmen ve bir anne bu bakımdan bana çok şeyler öğretti.

— Tabiî, diye atıldılar. Süngülerimiz var. Hem de onları daha bu sabah parlattık.

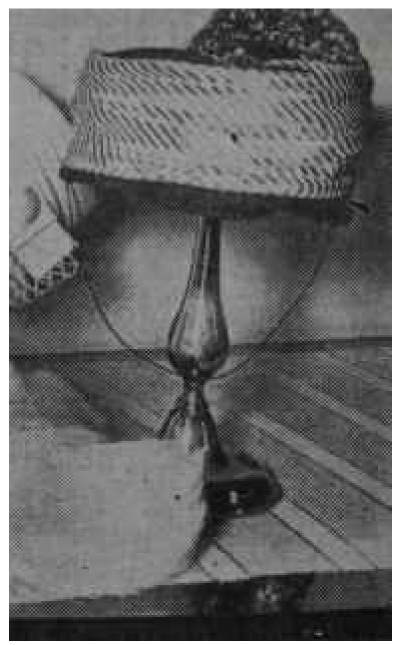
Okulda erkekler ve kızlar arasında tam bir eşitlik vardı. Heryerde aynen erkek talebelerin gördükleri muameleleri görüyorlardı. "Yalnız, dedi İnci, yalnız mutfak nöbetimiz olduğu zaman galiba pek bizi istemiyorlar.. Geçenlerde bir arkadaş bulaşıkları üç defa tekrar yıkatmış da.." Anlaşılıyordu ki üniformalı kızlar kadınlıklarından hiçbir şey kaybetmiş delillerdi.. Bulaşıkları üç defa yıkattıkları gibi yatakhaneleri, dolaplarının içi de tiril tirildi. Kapaklarda aile resimleri vardı ve islemeli küçük örtüler her genç' kız dolabındaki örtülerin eşiydi.' "Yatakhanemiz bizim için hakiki bir evdir, diyorlardı. Kendi çamaşırlarımızı kendimiz yıkar, ütümüzü ütüleriz; gaz ocağımız bile vardır". Selma Gezici, Sümer Özdemir, Sönmez Uğur, Melâhat Sander, Feriha Töreyen, Güler Uçucu, Berrin Şanlıtürk, Münire Küçükçanak, Ayşe Özbadak, Şenyüz Güner, Nebile Attilâ, Erdem Salbuncuoğlu, Türkân Suyolcu, Suna Arat, Sabriye Gündoğan, Yurdagül Ünlü, Ayten Ener, Hüsniye Erentuğ ve Saynur İzgi ilk kadın subay öğretmenler olacaklardı. Hepsinin gayesi artmak ve artmaktı.. "Kimbilir, diyorlardı, belki birgün bir kadınlar ordusu teşkil edilecek kadar çoğalırız!."

Bu sırada yemek borusu çalmıştı. Üniformalı kızlar telâşlandılar.. "Amuda kalkmamak" için acele etmek lâzımdı! "Amuda kalkmak" Harp Okulu lisanı ile aç kalmak demekti. Disiplin, disiplindi. Vazife de, eğlence de tam zamanında yapılmalıydı. Kışların dikkat edecekleri bir nokta da erkek arkadaşlarının lisanım kullanmaktı.

Moda

Ankarada ilkbahar

Ankaranın tanınmış şapkacısı Türkân Tuner, elindeki küçücük zarif kırmızı krepdamur şapkayı evirdi çevirdi ve hasır şeklinde işlenmiş olan pillerin arasından çıkan küçük grogren kurdeleye gümüş yaldızlı bir düğme ilâve etti. Şapka aynı renkte fötr ile astarlanmıştı.. Daha süslü giyilmek icap ettiği zaman, gümüş düğme çıkarılıp yerine taşlı bir düğme' koymak gayet kolaydı. Zaten Türkân Tunerin ilkbahar için hazırladığı modeller hep bu şekilde, ufak tefek değişikliklere müsaitti. Türkân Tuner: "Ankara bir memur şehridir, diyordu. Öğle yemeğinde giyilen zarif ve sade bir şapka akşamın daha süslü saatlerinde, bir kokteylde de giyilebilmelidir. Bu da kolaylıkla mümkündür. Çünkü ilâve edilen bir toka, değiştirilen bir kurdele, küçücük bir teferruat şapkayı tamamiyle değiştirir". Bu sebeble Türkân Tunerin hazırladığı diğer modeller, birçok yerlerde işe yarıyabilecek şık ve pratik şapkalardı. Meselâ onun beyaz naylon kadifeden yaptığı abiye şapka kâh açıklı koyulu iki ton gri organza garnitür ile, kâh şampanya köpüğü renginden taba rengine doğru değişen degrade bir garnitür ile giyilebili-

Türkân Tunerin bir modeli

İkinci nüshası yoktur

yordu. Bu garnitürler müşterinin mevcut elbiselerine göre daha çok çeşitlerde de düşünülebilirdi. Bu sene kırmızı şapka çok modaydı ve Türkân Tuner güzel kırmızı seçmekte adeta mütehassıstı. Onun küçük kırmızı fötr şapkası belki bahar kolleksiyonunun en nefis parçasıydı Bu şapka insana tomurcuk açmış bir ağacı hatırlatıyordu. İncecik küçük dallar vardı ve bu dallar küçük birer beyaz inci taşıyordu. Model sadelik içinde süslüydü. Beyaz fötr de baharda pek çok ise yarıyabilirdi. Türkan Tuner ince siyah biyeli ve siyah püsküllü çok modern ve pratik bir beyaz fötr şapka hazırlamıştı. Siyah şapkaya gelince kadınlar kolay kolay ondan vazgeçemezlerdi. Türkân Tunerin bahar için düşündüğü siyah şapka hasır bandlarla hafifletilmişti ye istendiği takdirde aralarından elbisenin rengine uygun kurdeleler geçirmek mümkündü. Kolleksiyonun bir güzel şapkası da bej fötrden yapılmış üç renkli kurdelesi olan spor şapkaydı.

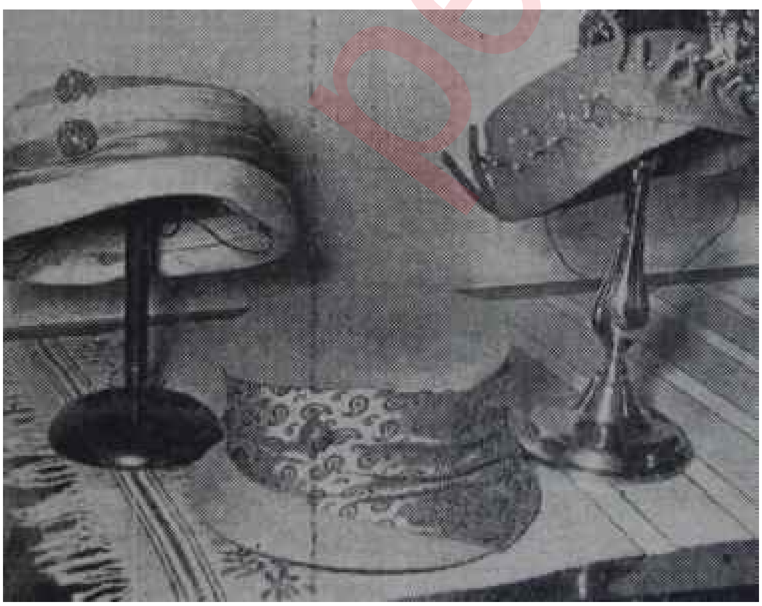
Şapka kopya edilemez

Türkân Tuner Karanfil sokağındaki evinde yalnızca kendi kaleminden çıkan şapkalar yapıyordu. Çünkü bu sanatkâr şapkacımıza göre, şapka elbise gibi modelden görülerek tatbik edilemezdi. Ufacık bir pli, gözle görülemiyecek bir teferruat, modeli tamamiyle değiştireceğine göre şapka modellerini kopya etmek imkânsızdı. Türkân Tuneri yaptığı şapkaların modellerini bizzat çizmeğe teşvik eden bir âmil de Patisten çıkan şapka modasının kendi tipimize göre hafifçe değiştirilmesi, daha doğrusu kendi tipimize intibak ettirilmesi zaruretiydi.. Esas, daima son modellerden, Parisin büyük şapkacılarının kabul ettikleri hatlardan alınıyordu. Ama ölçüleri kendi tiplerimize göre ayarlamak zarureti, bazan nisbetlerde değişiklikler icap ettiriyordu. Türkân Tuner bir modeli çizdikten sonra onu kalıpta hazırlıyor ve kendi başında tamamlıyordu. Bugün şapka için aranan malzemenin piyasada daima kolaylıkla bulunamaması da, sanatkârı kendi başına birşeyler yapmağa sevkeden bir başka sebebti. Güzel bir buluş bazan en pahalı ve nadide bir şapka tüyünün yerini doldurabiliyordu. Fakat bütün bunların üstünde bir sebeb vardı: Yaratmanın kopya etmekten çok daha zevkli oluşu..

Şapka ince, ufak birşeydi; kadına bir güzellik vermesi, ona bir hoşluk ilâve etmesi şarttı. Bir şapka ile bazan bir hafta uğraşmak icap ederdi. Türkân Tuner modelleri kopya etmediği gibi kendi kendisini de kopya etmeği sevmezdi. Bir modeli değişik renklerle olsa dahi bir daha tekrar etmezdi. Zira bu, hem müşteri hem de şapkacı için zevkli bir şey değildi. Zaten renk değişikliği de bir şapkayı tamamiyle değiştirebilirdi. Bir müşteri kendisine yakıştırdığı bir şapkayı başka bir renkte tekrar ettirdiği zaman sukutu hayale uğraması çok defa mümkündü.

Şapkanın rolü

Şapka bilhassa son senelerde artık şıklığın vazgeçilmez bir unsuru olmuştu. Türkân Tuner bu mevzuda Fransızların meşhur bir sözünü hatırlatmayı faydalı buluyordu. Tek bir tayyörü, tek bir zarif elbisesi ve birkaç süeterle, tek bir etekliği olan kadın, çok aksesuara sahip olmak şartı ile, daima her gittiği yerde şık olabilirdi. Fakat aksesuarı olmayan kadın bir gardrop dolusu elbiseyle bile ortaya çıkamazdı. Maalesef umumiyetle bizde fazla elbiseye karşı büyük bir zaaf vardı. Kadınlarımız daima çok fazla elbise yaptırıyorlar, fakat şapkayı, çantayı, eldiven ve diğer aksesuarı ihmal ediyorlardı. Meselâ şapkasız öğle yemeğine çıkan bir kadın ne kadar güzel bir elbise giyinirse giyinsin, iyi giyinmiş sayılamazdı. Bunun için çok fazla şapka yaptırmak da lâzım değildi. Öğle yemeğinde giyilecek sade bir güzel şapka, ilâve edilen bir toka, bir düğme veyahut başka bir teferruatla çok şık bir kokteyl şapkası olabilirdi. Maksat gösteriş yapmak değil yerine göre giyinmekti. Üstelik şapka kadını güzelleştirebilen birşeydi ve kadınların onu ihmal etmeleri anlaşılır şey değildi.

Türkan Tünerin Atölyesinde üç ayrı şapka
Kadın zarafetinin mühim bir silâhı

Diktatörün zaferi

Asırlardan beri dünyanın her tarafında birçok içtimayiatçılar, birçok büyük adamlar modanın bitip tükenmek bilmez değişikliklerine karşı cephe aldılar. Yazdılar, çizdiler, çattılar, rica ettiler gene de moda tıpkı değişen hava gibi türlü tebeddülata uğradı. Etekler uzadı; kadınlar ve hatta erkekler bir yıl evvel giyilen kısa kısa eteklere güldüler, istekler kısaldı, bu sefer birkaç ay evvelki uzunlar gözlere aynı şekilde tuhaf geldi ve moda bildiğini okudu. İşte bu sırada, İkinci Dünya Harbinin sonunda, bir erkek çıkarak cesaretle şu sözleri söyledi: "Bu makine devrinde, giyim insan oğlunun son sığınağıdır. Çünkü giyim şahsiyetin tam ifadesidir ve bizimki gibi renksiz bir devirde bu giyim lüksü dediğimiz şey son zerresine kadar müdafaa edilmelidir".. Bu adam Christian Dior'du. Sözleri alkışlandı ve elbiseleri kapışıldı. 1957 senesinde Şubat ayında bu erkek dünyaya bir sual daha tevcih ediyordu: "Siz hiçbir elbise satın alırken, tıpkı üstündeki elbisenin eşini isteyen bir kadına rastladınız mı?" Hayır.. Hiçtir kimse böyle bir kadına rastlamamıştı. Christian Dior tekrar alkışlandı ve Avenue Montaigne'deki konağında tertip ettiği defile hücuma uğradı. Windsor düşesi dahi modelleri, ancak oturduğu merdivenlerden seyredebildi.

Bu satırlar yazıldığı sırada henüz 1957 ilkbahar ve yaz modasının resimleri basına verilmemiştir. Fakat Paris modasına hâkim olan Dior modasını mı kelimelerle kısaca izah etmek mümkündür: "Bu sene muayyen bir hat yoktur. Yeni hat tamamiyle hürdür, Pariste teneffüs edilen hava gibi hürdür.. O kadar hürdür ki kadınlar çok bol da giyinebilirler, çok dar da.. Elbiselerinin üzerine kemer de kuşanabilirler, kemersiz de dolaşırlar!."

C E M İ Y E T

İstanbul'da, Baruthane adında elli bin kişinin yaşayabileceği ilk modern şehrin kurulmasında Emlâk Kredi Bankasına fikir vererek yardımda bulunacak olan meşhur İtalyan mimarı profesör Luigi Piccinoto memleketimize geldi. Elliyedi yaşında, son derece şık ve nüktedan bir zat olan profesör, Türk mimarları arasında paylaşılaımıyor. Roma ve Venediğin baştan aşağı imar plânlarını yapmış olan sevimli profesör inşallah şimdiye Kadar İstanbul ile uğraşmış diğer mütehassısların akıbetine uğramaz da, tavsiyelerinden istifade edilir.

•

Geçen hafta Kasım Gülek'le Nihat Erim aynı tarihlerde Hilton'da yerleştiler, ama bereket versin karşılaşma olmadı. İstanbula niye geldiği hususunda kendisine sorulan bir suale C.H.P. nin sevimli Genel Sekreteri gülerek, "Biz herhangi bir yere niye geliriz?" diye. cevap verdi» "Dâvalar var".

*

Herşeyin azaldığı bugünlerde kıtlık havadisi okumaktan bıkanlara müjde! Memlekette çoğalan şeyler de yar: Bildirildiğine göre, memleketimizde üç böbreklilikten dolayı ameliyat olanların adedi son senelerde artmıştır.

*

On seneden beri milliyetçi Çin'in Ankara Elçiliği vazifesini yapan ekselans Lie Te-Tsun Brezilya Büyült elçiliğine tayin edildi. Bu tayine fena halde canı sıkılan Büyükelçi yaşlı gözlerle gazetecilere verdiği beyanat - ta, "Her Büyük elçi iki sene kaldığı memleketi terkederken bile üzülür. Ya ben oh sene sonra nasıl hissederim, tahmin edebilirsiniz!" dedi. Muhterem elçi teessüründe haklıdır. Zira dünya yüzünde Milliyetçi Çin'in prestijinin Türkiyedeki kadar yüksek olduğu başka bir yer yok gibidir.

Prof. Dr. F.K. Gökay
Neşeli bir vali bey

•

Du seneki Akademi Balosunda bol bol çıplak vücut seyretmek ve Rock'n Roll müziği dinlemek kabil oldu. Muhalefet partilerinden birinin genel sekreteri ile birlikte baloya gelen sevimli İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay pek neşeliydi. Prof. Tevfik Remzi Kazancıgil ile eşi balonun en fazla dans eden çiftiydi, umumiyetle tatsız geçen Akademi Balosu velhasıl hiç akademik olmadı.

•

Arcutten Kazandan adında Amerikalı bir Ermeni antika koleksiyoncusu İstanbula geldi. İki buçuk milyon dolar kıymetinde, safirden yapılmış dört heykele sahip olan antikacı görüştüğü gazetecilere iç çekerek, "Antikacılık çok antika bir iştir!" dedi. Zengin koleksiyonuna Türkiyeden de antikalar toplıyacağını söyleyen Kazanmanın eli boş dönmiyeceği muhakkaktır.

•

Babıâli karikatüristlerine bir hal oldu! Teker teker Arnerikaya göç ediyorlar. Bu işe ön ayak olan Ali Ulvi'nin bir karikatürünü yüz otuzbeş dolara sattığını duyan arkadaşları soluğu Amerikan konsoloshanesinde aldılar. Sırayla Altan Erbulak, Firuz Aşkın, Ferruh Doğan ve Bedri Koraman'ın Amerika'ya gidecekleri kat'ileşti. Bu karikatürist hicretine iki sebep gösterilmektedir. Birincisi, kısılan hürriyetler neticesinde hâdiseleri hiciv imkanının azalmış olduğu: ikincisi ise memleketteki hadiselerin hicive hacet kalmadan okuyucuları güldürecek kadar acayipleşmesi yüzünden karikatüristlere iş kalmadığıdır.

•

Hilton'da Cuma günleri çay içmeğe gelen sosyetemizin şık hanımları şapka yarışına çıkmış gibidirler. Kimi oturak biçiminde kimi şemsiye biçimindeki şapkası ile birinciliği kazanmağa kendini namzet addeder. Halbuki en çok nazarı dikkati celbedenler şapkasız hanımlarda. Itu Yahya, Şaziye İpar, Emel Saka, Ankaradan misafir olarak gelen Zinnur Dirusu, Mefkure Şerbetçi şapka takmadıkları halde şık ve güzel olabilen hanımlarımızın başında gelmektedirler.

*

Hilton Otelinin salonları şık hanımlarla dola dursun, üst katlardan birinde polis kordonu altında kendisine gelmekte bulunduğunu geçen hafta bildirdiğimiz Suriye siyasilerinden Mikail'e Abdül Muharrem Bey isminde biri daha mülâki oldu. Ayrıca birkaç, gazetenin . sonradan yanlış olduğu haberi vaki oldu - bildirdiğine göre, birçok tanınmış Suriyeli bize iltica etti. Suriyeden bu siyasi hicret devam ettiği takdirde galiba bir müddet sonra "Beyaz Suriyeliler"den bahsedilmeğe başlanacak.

Osman Kibar
Zevkleri inceltiyor

*

Birkaç haftadanberi Kervansarayın kapışma gidenler oranın ciridi bicili giyinmiş kapıcısı tarafından büyük bir nezaketle uzaklaştırılıyorlar. Sebebi nedir biliyor musunuz? Dodo Van Hamburg. Bu Alman güzelinin mahareti Strip - tease'i şimdiye kadar hiç kimsenin yapamadığı kadar güzel yapabilmesinde. Kervansarayın sahibi Osman Kibar doğrusu Türk erkeklerinin zevkini iyi bilen bir zat, daha ileri giderek Paris'in en meşhur kabarelerinden birinin bir numaralı strip - tease'i Flora'yı da angaje etmiş. Yakında iki güzel kadın karşılıklı soyunma numaraları yapacakmış. Günlerce evvel yer ayırtmadan Kervansaraya ayak basamayanların hali nice olacak o zaman bakalım! Fakat muhakkak olan bir şey varsa, o da strip - tease faaliyetinin gittikçe şiddetlenmekte olduğu. Sade insan bu sporun icra edildiği yerlerde oturup etrafa baktığı zaman gayri, ihtiyari şunu düşünüyor: Çıplaklık merakının salgın haline geldiği diğer memleketlerde ve devirlerde olduğu gibi bizde de vatandaşlar bu merakın estetik icaplarına biraz da kendileri uymağı öğrenseler. Zira eğlence yerlerinde soyunan hatunları hayran hayran seyreden beylerimiz ve hanımlarımızın kahir ekseriyeti yağdı yemeklerimizin tesiriyle o haldeler ki, çamaşırlarını değil ya eşarplarım çıkarsalar felâket olur!

S İ N E M A

Gençlik

"Rüya Gibi Geçti"

Galatasaray Lisesi Sinema Klübü kuruluşunda basının büyük alakasıyla karşılanmıştı. Okullarda kurulan kültür dernekleri arasında bu derece teşvik göreni hemen hemen hiç yoktu. Günlük gazeteler, haftalık mecmualar, sanat dergileri bu yerinde hareketi hep birden alkışlamışlardı. Kurucu gençler ve üyeler de bu alâkayı hak edecek kadar sıkı çalışıyorlardı. Flim gösterileri, konuşmalar tertipliyor, şehirde gösterilen önemli filmler üzerinde tartışmalar yapıyorlardı. Hafta tatilinden sonra okula dönen öğrencilerin bir futbol maçı neticesini münakaşa edip, hangi gollerin ofsayttan atıldığı, penaltının neden verilmediği, rakibinin bacağını kıran futbolcunun haklı yahut haksız olduğu üzerine birbirlerine girmesi, stadyumda öğrendikleri son küfürleri birbirlerine sayıp dökmesi yerine, gördükleri bir filmin ortaya koyduğu meselenin doğruluğu yanlışlığı, ele alınış şekli, işlenişi hakkında fikir alış verişi yapmaları elbette çok daha istifadeliydi. Bir profesyonel futbol klübüne oyuncu yetiştiren kültür yuvasının memlekete sanat ve fikir adamları yetiştirmesi kadar tabii birşey olamazdı. Memleketin sağlam vücutlu vatandaşlar kadar aydın fikirli vatandaşlara da ihtiyacı vardı. Hatta bu sahada ihtiyaç daha da fazlaydı. İşe iyi niyetler, büyük gayretler, ile başlayan sinema klübünün gördüğü geniş alâkanın başlıca sebebi buydu.

Klübün tertiplediği son toplantıda ünlü Fransız sinemacısı Jean Renoir'ın 1951'de Hindistanda çektiği "The River - Rüya Gibi Geçti" adlı film gösterildi. Rumer Godden'in aynı isimdeki romanından adapte edilen "The River" Hindistanda büyük bir nehrin kıyılarında jüt ticareti yapan bir İngiliz ailesinin yaşayışını gösteriyordu. Filmin nefis renkleri, plâstik güzelliği Jean Renoir'ın babası August Renoir'e lâyık bir oğul olduğunu ispat ediyordu. Baba Renoir'ın tablolarındaki kırmızıların sıcaklığı, yeşillerin rahatlığı, huzuru oğul Renoir'da da meydana çıkıyordu. "River" Hindistan gerçeklerini değil, Hindistan intibalarını anlatan şiirle dolu bir eserdi. Koca nehrin kıyısında yaşayan İngiliz ailelerinin hayatı, nehrin akışı gibi sakin ve hareketsizdir. Rahat bir hayat ve sıcak Hindistan güneşi ailelerin kızlarının hislerini erken geliştirmiştir. Birbirinden farksız günler yaşayan kızların hayati aralarına sakat bir Amerikalı gencin gelmesiyle değişir,

Renoir bu basit mevzuyu büyük bir ustalık, şiir dolu bir üslûp ile anlatıyor. Filmin asıl önemi zaten mevzusundan çok, işlenişinden ileri geliyor. "The River" şimdiye kadar yabancı bir sinemacının verdiği en mükemmel Hindistan intibalarıdır. Plâstik güzelliği yanında dokümanter değerleri de eserin bir sinema klâsiği olmasına yol açmaktadır.

Hindistan

Kalkınma yolunda

Türkiyede gösterilmekte olan Hint filmlerinin gittikçe büyük bir yekûn tutuşu, Hint filmleriyle Türk filmleri arasında hikâye ve çekiliş benzerlikleri, hemen hemen aynı teknik aksaklıklar tesadüften ibaret değildir. Hint film endüstrisinin bugünkü durumuna bir göz atmak birçok şartların bizdeki gibi olduğunu ortaya koymaktadır. .

Hindistanın sinema merkezleri Bombay ve Calcutta'dadır. Maharashtra tiyatroculuğunun merkezi c-lan Poona eski önemini kaybetmiştir. Şüphesiz Delhi günün birinde bütün başkentler gibi canlı sanat faaliyetlerine şahit olacaktır. Ama halen tiyatro binaları yokluğunun sıkıntısını çekmektedir. Zaten ekonomik durumun bir neticesi olarak Hindistanda bütün sanatlar bu çeşit maddi sıkıntılar karşısındadır. Geçmişteki büyük sefaletin, milyonlarca cahil insanın açlıktan ölmiyecek kadar yiyecekle geçindikleri devirlerin izleri henüz tamamen silinmemiştir. Bu hayat şartları içinde sanatların yaşamasına, alâka toplamasına imkân olamamıştır. Aynı şekilde birinci derece ihtiyaçlar, okul, hastahane, baraj inşaatı, yanında Hindistan hükümetinin sinema endüstrisini ihmal etmesi bir dereceye kadar tabiî karşılanmalıdır. Uygun bir ortamda bu işlerin de ele alınacağı şüphesizdi, Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı dramatik sanatların kalkındırılmasını gelecek beş yıllık plâna dahil etmiştir.

350 milyonluk Hindistanın ancak 2500 sinema salonu vardır. Meselâ 13 milyondan az nüfusu olan Çekoslovakyada da aynı sayıda sinema salonu bulunduğu düşünülürse rakkamların ifade ettiği mâna kendiliğinden ortaya çıkar. Aynı şekilde 24 milyonluk Türkiyede yaklaşık olarak 350 sinema salonu bulunması da seyirci sayısıyla salon miktarı arasındaki nisbetsizliğin başka bir örneğidir, bu sebeble hem Hindistan, hem de Türkiyede sinemacılık kudretinin büyük kısmı salon sahiplerinin elindedir. Salon sahipleri hasılatın en az üçte birini almakta, çeşitli vergiler, reklâm ve diğer gerekli masraflar çıkarıldıktan sonra, filmin sahiplerine hasılatın % 16'sı kadar bir miktar kalmaktadır.

Bundan dolayı prodüktörler büyük seyirci kütlelerine hitabedip kısa zamanda kâr getirecek emin filmler çevirmeye çalışmaktadır. Böyle filmlerin ne kalitede olacağım hesaplamak için uzun boylu düşünmeye, lüzum yoktur. Ancak, bu anlayıştan sıyrılıp "İki dönümlük toprak"ı yapan Bimal Roy gibi milletlerarası sahada Hint sinemasını temsil etmek gayretinde olan görüş ve kabiliyet sahibi birkaç sinemacı da yok değildir. Nitekim en gençlerden Satjayit Ray ilk filmi "Pather Panchali"yi üç yılda tamamlamış, bir Bengal köyünün günlük yaşayışım gösteren eser geçen yılki Cannes Festivalinde ilk Hint şaheseri olarak vasıflandırılmıştı.

Tıpkı Türkiyede de olduğu gibi Hint film endüstrisinin belini büken en büyük dertlerden biri de iyi senar-

Hint sinemacılığının merkezi: Bombay

Senaryo kıtlığı çekiliyor

yo ve iyi senaryo yazarı yokluğudur. Hindistan edebiyatı geren yüzyılın ortalarından itibaren gerilemeye başlamıştır. Saraylarda bulunan yazarlar yavaş yavaş ortadan kalkımış, eserleri istenmez olmuştur. Ancak şahsi gelir sahibi yahut başka yallardan geçimlerini sağlayan yazarlar varlıklarını devam ettirebilmiştir. Modern Hindistanın edebi bir geleneği olmadığı gibi yazarları da bugün pek azdır. Meselâ yılda ortalama olarak 250 film yapılan Hindistanda, filme çekilmeye elverişli romanların yıllık sayısı düzüneyi geçmemektedir. Ama meselâ yılda 30 - 40 film çeviren İsveçte roman sayısı 100'ün üstündedir. Aradaki fark Hint filmlerinin genel seviyesinin çok düşük oluşuna sebebiyet veren önemli unsurlardan biridir. İşte gene aynı sebebledir ki olmayan edebi eserler yerine tabiatı ve insan yaşayışını inceleyip filme alan Bimal Roy ve Satjayit Ray gibi genç rejisörler Hint sinemacılığının Avrupa pazarlarında yüzünü ağartmaktadır.

Maria Schell "Son Köprü" de

İyi anlatılmış bir savaş hikâyesi

Rossellini Hindistanda

Roma Citta Aperta - Roma Açık Şehir" ve "Paisa" gibi eserlerle büyük sinemacılar arasına giren Roberto Rossellini bir müddettenberi filin yapmamaktaydı. İtalyan neo-realisminin öncülerinden olan tanınmış sanatçı Nehru'nun davetlisi olarak Hindistana gitmiştir. Devlet adamıyla, sinemacı birlikte Hindistanı gezip filmin sahnelerini tesbit etmektedirler. Rossellini'nin oğlu Robertino'nun yaş günü olan 2 Şubatta başladığı bu yeni eserin adı "India"dır. Film Hindistanın kalkınma gayretleri karşısında karşılaştığı meseleleri gösteren bir dokümanter olacaktır.

Robert Rossellini

Nehru'nun davetlisi

Meksika filmciliğinin, Eisenstein'ın Meksika'da yaptığı "Que Viva Mexico" adlı yarıda kalmış büyük eserinin ne kadar tesirinde kaklığı, bu klâsikten ne çok istifade ettiği bilinmektedir. Rossellini'nin "India"sı da geleceğin Hint sinemacılarına ışık tutan bir eser olabilir. "Paisa"nın İtalyan sinemacılığındaki yeri unutulmamalıdır. Devlet sinemacılığım uzun bir müddet ihmal ettikten sonra bu yolda çalışmalara Roberto Rossellini'yi davet etmekle girişen Nehru'nun attığı adım çok isabetlidir.

Filmler

"Son Köprü"

Beyoğlu sinemaları en kötü Amerikan filmlerim oynata dursun, harp sonrası Avrupa sinemacılığının alâka çekici eserlerinden bizi olan "Son Köprü - Die Letzte Brücke" sessiz sedasız Beşiktaşın Gürel sinemasın da gösterildi. "Son Köprü" bir Avusturya - Yugoslav co-production'u olup, Helmut Kautner tarafından Yugoslavya'da çekilmişti.

Film İkinci Dünya Harbi sırasında Alman işgal kuvvetleriyle, Yugoslav partizanları arasındaki mücadelelerden bir safhayı gösteriyor. Filmin kahramanı Maria Schell Alman işgal kuvvetleri hastahanelerinden birinde hastabakıcılık yapmaktadır, Yugoslav partizanları tarafından kaçırılır. Teşkilâtlı Alman ordusuna karşı, canlarım dişlerine takıp mücadele eden partizanların yaralılarına bakmaya Maria Schell önce mecbur edilirse de, bir müddet sonra düşmanlarının haklı dâvalarım anlar ve onlarla birlikte çalışır. Fakat bütün çalışmalar boyunca duygularıyla milleti olan Almanlardan tarafa geçme, aklıyla partizanlara yardım etme davranışları arasında bocalar.

"Son Köprü" bir savaş filmi, bir mukavemet hareketi filmi olmaktan çok karşılıklı insan sevgisinin gerekliliği üzerinde duran bir eser. Maria Schell'in iki tarafın almak için çarpıştığı bir köprüde ölümüyle acı ve kötümser bir neticeye bağlanıyor. Helmut Kautner'in sürükleyici anlatışı bu insan sevgisi temasım bütün film boyunca seyirciye duyuruyor, hâdiselerin büyük bir kısmına sahne olan bir Bosna Türk köyünün pitoresk güzelliği de "Son Köprü"nün alâka çekici yönlerinden. Fakat Maria Schell'in büyük kabiliyetini ispat ettiği mükemmel oyununun, ele alınan güzel mevzu kadar filmin başarıya ulaşmasında payı var.

SINIF MÜCADELESİ, İSNADI HAKSIZDIR

Adil AŞÇIOĞLU

İşçi sendikaları birlik ve federasyonlarının kapatılması hususunda ileri sürülen iddiaların pek yerinde ve haklı olmadıkları selâhiyetliler tarafından anlaşılmış olmalı ki, şimdi de Çalışma Bakanının bu kapatılma hâdisesine sebeb olarak, yeni bir iddia ortaya attığını görüyoruz: Sınıf mücadelesi. Geçen hafta Çalışma Bakanı kapatılan işçi sendikaları birlik ve federasyonlarının sın;f mücadelesi yapmakta olduklarını ileri sürüyordu.

Bu iddiaya karşı selâhiyetli sendikalistler pek yerinde cevaplar vermişlerdir. Fakat Bakanın temas ettiği mevzu hakikaten incelenmeğe değer bir meseledir, öyle bir mesele ki politik ve ekonomik bakımdan gelişmesinin ilk adımlarını atan Türkiye halkını değil, yeryüzündeki milyarlarca insanı yıllarca alâkalandırmış ve hâlâ da alâkalandırmakta devam etmektedir.

Sınıflar, bütün inkârlara rağmen insanlığın karanlık yıllarından günümüze kadar mevcut olagelmişlerdir. İster Hindistanda, ister İngilterede bu böyle olmuştur ve halen de böyledir. Esarete dayanan istihsal sisteminden feodal istihsal sistemine ve ondan da kapitalist istihsal sistemine geçerek ilerleyen cemiyetlerde çeşitli sınıflar arasında mevcut ayrılıklar gittikçe artmış ve kesinleşmiştir. Kapitalist istihsal sisteminin makineleşmesi bu ayrılıkları büsbütün şiddetlendirmiş, "şehir"le "köy" ve "sermaye" ile "emek" arasındaki uçurum gittikçe büyümüştür. Şüphesiz, aynı cemiyetin bu şekilde çeşitli sınıflara ayrılması ve bunlar arasında bir takım farklar gözetilmesi geniş halk kütlelerinin tepkilerini davet etmekte gecikmemiştir. Bu tepkilerin arasında dünya ölçüsünde bir alâka uyandırmış olan Büyük Fransız İhtilâlinin başlıca gayesi evvelâ Fransada, sonra da, diğer memleketlerde fertler arasında eşitlik, kardeşlik ve hürriyet bağlarını kurmak olmuştur. Milyonlarca insanın hayatına mal olan ve zamanında bütün Avrupa kıtasına yayılan bu ihtilâl hareketine rağmen, fertlerin ancak hukuk sahasında eşitliği sağlanabilmiş, asalet ortadan kaldırılmış fakat yeni zamanlarda insanlar arasında farklar yaratan faktörün asalet ve kan değil "servet" ve bilhassa "mülkiyet" olduğu anlaşılmıştır. Hakikaten bir taraftan endüstrinin hızla diğer taraftan da ziraatın yavaş yavaş makineleşmesi, eskiden dükkânında çalışan zanaatçıyı, fabrikaya işçi olarak, ve kendi tarlasında çalışan köylüyü de büyük çiftliklere tarım işçisi olarak sürüklemiştir. Böylece fertleri ve sosyal sınıfları birbirinden ayırmak için sırf ekonomik bir ölçü olan "varlık" esas alınmış ve bundan da "varlıklı" ve "varlıksız" sınıflar mefhumları ortaya çıkmıştır.

Her millet imtiyazlar ve sınıflar aleyhinde bulunmuş ve bu arada biz de "imtiyazsız ve sınıfsız bir millet" olduğumuzu ilân etmekten iftihar duymuşuzdur. Kanunlar, diğer medenî memleketlerde olduğu gibi, bizde de her türlü imtiyazları ve sınıf farklarını kaldırmıştır. Fakat acaba hakikatta durum bu mudur? Hiç şüphesiz ki hayır. Bugün ekonomik ölçü esasına göre ayrılmış sınıflar Amerika Birleşik Devletlerinden Endonezya Cumhuriyetine kadar hemen her memlekette mevcuttur. Sınıfların varlığını inkâr etmek, hakikati görmemek demektir. "Sınıf mücadelesi"ne gelince bunu kabul edenler olduğu gibi reddedenler de vardır. Her türlü anlaşmazlığı gidermek için "sınıf mücadelesi" mefhumunun herkes için aynı mânayı ifade etmediğini belirtmek lâzımdır. Bunu sert mânada alanların maksadı emeklerinin geliri ile geçinenleri istismar eden sermayedar sınıfı zor kullanarak ortadan kaldırmak ve böylece "sınıfsız cemiyet"e varmaktır. Fakat Batı memleketlerinde bu mücadele kabul edilmekle beraber "sınıfsız cemiyet"e varmak için zora başvurulması düşünülmemekte ve cemiyet içindeki tezatların sınıf ayrılıklarının tedrici bir gelişme sonunda sosyal inkılâplarla giderilebileceği düşünülmektedir. Görülüyor ki, Batılı anlamındaki bu sosyalizm sert değildir, yani cemiyet nizamını değiştirmek istemekle beraber bunun için zora değil, ikna kuvvetine başvurmak ve işi zamana bırakmak niyetindedir. İngilterede, İskandinav memleketlerinde ve dünyanın daha birçok memleketlerinde bu şekilde düşünenler vardır ve bunların bir kısmı iktidara gelip gitmiş, bir kısmı da hâlen iktidarda olan kimselerdir. Birçok memleketlerde "sınıf mücadelesi" veya "sınıf kavgası" yanlış olarak bir "iç harp" bir "kardeş kavgası" imiş gibi zannedilmiş veya böyle gösterilmiştir. Halbuki aklı başında olan herkes meşru gayelerine ulaşmak için engellerle karşılaşmaz veya bu engelleri kolayca ortadan kaldırabilirse kimse ile "kavga" etmez. Esasen dâva "kavga" etmek değil fakat bugünkü cemiyette Önemi inkâr edilemeyen iktisadî kuvvetlere mümkün olduğu nisbette sahip olmaktır.

Bütün dünyada olduğu gibi bizde de sendikaların kuruluş sebebi ve gayesi iktisadîdir. Millî hasılanın meydana gelmesinde birinci derecede rolü olan insanların bu milli hasılanın sağladığı gelirden daha fazla pay almak istemeleri ve bunun için mücadele etmeleri nasıl bir "sınıf mücadelesi" olarak gösterilebilir? Bir tüccar diğer bir tüccarla, bir fabrikatör diğer bir fabrikatörle mücadele ve rekabet halinde değil midir? Bunlar millî hasılanın sağladığı gelirden başkalarına nisbetle daha büyük bir pay almak için mücadele etmiyorlar mı ?

Henüz siyasî bir parti halinde birleşememiş olan işçilerimizin "sınıf mücadelesi" yapamayacaklarını Çalışma Bakanı herkesten daha iyi bilir. Eğer Çalışma Bakanı memleketimizde bir "sınıf mücadelesi"-nin varlığına inanıyorsa bu mücadele muhakkak ki işçiler tarafından değil, fakat onlara karşı açılmıştır. Ücretlerini ve sosyal güvenliklerini arttırmak için en zarurî mücadele vasıtası olan "grev"den dahi mahrum olan Türk işçisinin bütün işlerini bitirip şimdi de diğer sosyal sınıfları ortadan kaldırmağa çalıştığını iddia etmek için insanın geni bir hayale sahip olması lâzımdır.

. Hem eğer mücadele istemiyorsak herkesin hakkını vermek daha doğrudur. İşçilerin bütün hakları, tanınmış mıdır? Ekonomik ve politik alanda diğer sosyal sınıflarla eşitlikleri sağlanmış mıdır? Sağlanmamışsa bağlı olan ellerini, kollarını kımıldatmaları "sınıf mücadelesi" mi sayılmalıdır?

Türk İşçisi sınıf mücadelesi yapmak şöyle dursun, uğradığı haksızlıkları tam olarak duyurmak imkânından dahi mahrumdur. Çalışma Bakanı "biz onları düşünüyoruz" diyebilir. Fakat bu "her ferdin kendi menfaatini başkalarından iyi bildiğini" savunan ferdiyetçi ve liberal sistemimizle nasıl bağdaşır? Bırakınız, işçiler de kendi menfaatlerini kendileri düşünsünler, siz onlara sadece bu menfaatlerini ve emellerini gerçekleştirebilmeleri için diğer vatandaşlar gibi eşit haklar ve imkânlar tanıyın ve meselâ grev yasağını kaldırın. O zaman işçilerin menfaatlerini gözetip korumak zahmetinden de kurtulursunuz.

Cemiyetin kendilerine çok şeyler borçlu bulunduğu, işçilerin hakkını tanıyınız ve tanıtınız. Kuvvetlilerden ve ezenlerden yana değil, zayıflardan ve ezilenlerden yana olunuz.

A S K E R L İ K

Subaylar

Dertlerin **halli** yolunda

Bu hafta askeri çevrelerde gönüllere bir nebze huzur veren bir haber dolaştı: "Ordu mensupları yardımlaşma sandığı kuruluyormuş". Millî Savunma Bakanı Şemi Erginin ele aldığı mevzulardan birini daha tahakkuk ettirmek üzere bulunduğu anlaşılıyordu.

Askerlik, harp sanatını öğrenmek ve öğretmek olan, diğer memuriyetlerden tamamen farklı olarak güçlüğü ve yıpratıcılığı kabul edilmiş bir hakikat olan bu meslekte, emekliye ayrılma, ölüm gibi hallerde Emekli Sandığı Kanununa istinaden emekli ikramiyesinden ellerine geçecek olan miktarın hangi işe yarayacağı hakkında düşünceye dalan ordu mensupları şimdi istikbâle daha çok güvenle bakabilirlerdi.

Asgari 25 sene hizmetten sonra, hem de yurdun pekçok yerlerinde âdeta göçebe gibi geçen bir hayat sonunda, yetişmiş kız ve erkek çocuklarının tahsil ve çeyiz masraflarını düşünen babalar, Millî Savunma Bakanının tayın bedellerinden sonra Orduya kazandırmak istediği bu imkanla da biraz hafifler gibi oldular. Ordu, hazarda ye seferde her türlü tesirden azade, kendisini yalnızca vatan müdafaasına vermiş bir unsur olarak, -bu maddi sıkıntılar, malî imkânlar derdinden kurtulmuş olarak- bir kıymet kazanırdı.

"Fikrî ye hissi bir ruh haleti" olarak vasıflandırılan Ordu Morali tarifinin ilk kelimeleri içinde, mensupları arasında maddi ve manevî sıkıntıların bertaraf edilmesini tavsiye ile bu mevzuya yer veren, elle tutulmayan, fakat gözle görülen bir hakikatti.

Bugünkü Emekli Sandığı Kanununa istinaden, Harp Okulundan mezun olmuş bir subay, Şark itibari hizmeti, Kore ve mümasili fiilî hizmet zamları ile 28 senelik bir süreyi ikmal ederek kıdemli Binbaşı rütbesinden emekliye ayrılmış olsa, 550x12x28/30 formülünün sağladığı neticeye, nisabında 25 milyon nüfuslu yatanın öncüsü olarak kanım ve canını vermek sözüyle 25 senelik bir ömürden sonra erişiyordu. Bu 25 sene ki, gençlik çağlarında kazanılan romatizma, lumbago, siyasik ağrılarının ızdırabı ile yoğrulmuş, sıcağın soğuğun, karin ve çamurun meşakkatleri ile pişmişti. "Askerlik şövalyelik mesleğidir" denirdi. Vatan sevgisi, yurt aşkı, parayla, maddiyatla ölçülemezdi. Fakat, halâ renkli resmî elbise sivil ve ucuz Sümerbank kumaşına, resmi şapka ütüsü bozulmuş fötre çevrilince, ev sahibinin kira, doktorun vizite ücreti, eczahanede ilâç, bakkala borç taleplerini 276 liralık maaş, 6160 liralık ikramiye karşılamaya yetmiyordu.

Şem'i Ergin
Hizmet yolunda

Bu sebebledir ki Ordu moralinde mühim bir mevkii olan emeklilik sigortası Millî Savunma Bakanlığı tarafından kısa bir zaman sonra B.M.M. ne getirilecek bir kanun tasarısı halinde hazırlanmıştı.

Ordunun şimdiki yaşlı ve kıdemli mensuplarından daha çok, gençlerini ve istikbâlin subay ve âssubaylarını memnun edecek olan bu tasarı; sandık üyelerine yahut bu şahısların dul ve yetimlerine veyahut kanuni varislerine emekli ikramiyesi, ölüm yardımı derpiş etmekte olup, bu sandığa en az 10 yıl üye bulunduktan sonra 5435 sayılı kanunla istedikleri takdirde, yaş haddi hükümlerine göre, ahlâk noktasından hüküm üzerine, yetersizlik ve disiplin özürlerinden, askeri mahkemelerce verilmiş kararlar gereğince ve yine 5434 sayılı kanunla yaş haddine bakılmaksızın emekliye ayrılan kimseler için Emeklilik İkramiyesi; sonra da beş yıl üyelikte bulunduktan sonra 54S4 sayılı kanunla adi malûl sayılanlara ve vazife malûlü olanlar için üyelik müddetlerine bakılmaksızın maluliyet: ikramiyesi tanımaktadır.

Ölüm, emekliye ayrılma ve maluliyet hallerinin dışında ordudan ayrılanlar için de sandıkta tiye olarak bulundurdukları aidatın iadesine imkân vermektedir.

Genç neslin askerlik mesleğine karşı alâkasını hiç olmazsa bugünkünden daha çok arttıracak ve halen hizmette bulunan Millî Savunma Bakanlığı mensuplarına bir dayanak olacak olan bu tasarı, kanunlaşması halinde ve Emekli İkramiyesi tahakkukunda her tam yıllık hizmet süresi için subaylara 750, assubaylara 500 liralık bir aidat tanıyacaktır. Bu durumda da 25 senesini ikmal etmiş bulunan bir subay 18000-30000 lira arasında bir ikramiye ile yorgun vücudunu dinlendirmek imkanım bulacaktır. Bu Emekli Sandığı Kanunu ile alınacak olan Emekli İkramiyesinden ayrı bir husus olarak ona inzimam edecektir.

Üyelerine mecburi bir kesinti ve tasarruf sağlayan ve sonunda bir nevi sigorta temin edecek olan bu tasarının gelir kaynağı olarak Aslî maaşı 70 lira dâhil ve daha aşağı kademelerden % 5. maaşı 80-100 lira arası olanlardan % 7.5, 100-150 lira asli maaşlı olanlardan % 10 luk bir aidatın 17 maaştan kesilmesi düşünülen hususlardandır.

Bugün, orduda bulunan yaşlı ve kıdemlileri de içine alan bu tasarı bunları da düşünmüş, onları da memnun edici bir neticeye varmıştır. Kanunun yürürlüğe giriş tarihinde üyeliğe intisap etmiş olan bir kıdemli binbaşı, aynı rütbeden emekliye ayrılıncaya kadar geçecek her sene için 800, yarbaylar için 1000, Albaylar 1400 Tuğgeneraller 1600, daha büyük kademeler için de 1800 lira hesabı üzerinden Emekli İkramiyesi alacaklardır.

Üyelerine istikbal için bir sigorta vadeden bu Yardımlaşma Sandığı, elinde birikmiş olan parayı muhtelif şehirlerde arazi almak, blok apartmanlar yapmak, ordu pazarlarını çalıştırmak, devlet tahvilleri satın almak suretiyle işletecektir.

Ordu pazarlarının kurulması, Amerikan ordu P.x lerini misal alarak uzak şehirlerde bulunan subay ve assubay aileleri için kantinler tesis etmek, büyük şehirlerde çarşı pazar sıkıntısını kaldırıp, eğitim için daha bol zaman ve sakin bir ruhla çalışma imkânı sağlamak, bugünün muasır ordularında halledilmiş olan bir dava, bizde de hallinde zaruret olan bir mevzudur. Bu kantinlerin yurdun bütün garnizonlarına *genç* bir zihniyet ile yayılması ve bir elden idaresi ordu mensuplarının yüzünü güldürecek ve onları mesleğe daha çok bağlıyacak olan hususlardır.

Bugün muhtelif garnizonlarda hayat pahalılığı mücadelesi yanında mesken bulma derdiyle de meşbu bulunan Millî Savunma Bakanlığı mensupları, hu tasarının ihtiva ettiği mâna içinde ev sıkıntısını da kısmen halledecek bir duruma geleceklerdir. Şem'i Erginin Millî Savunma Bakanlığı arkasında bulunan subay evlerinden bazılarının yıkımı dolâyısiyle gösterdiği hassasiyet, subay ve assu"baylara istikbâlde ev derdinin hal tarzı üzerine de parmak basmış olmasının bir delilidir. Bu gaye için gelecek sene muhtelif garnizonlarda başlanacak olan blok apartmanlar inşaası, meslek mensuplarına daha verimli çalışma imkânı, mesleğe intisap edecek olan genç nesiller için de bir tercih vesilesi olacaktır.

Caz

Metronome yıldızları

Amerikan caz dergisi Metronome'un, neticeleri geçenlerde açıklanan 1956 yılı anketi, bu dergi okuyucularının geçen yıl içinde en çok hangi cazcılardan hoşlanmış olduklarını belli etti. Metronome, caz dünyasının ileri gelen iki üç sözcüsünden biri olduğundan bu anketler, günümüzde en çok hangi cazcıların sevildiğini Ve tutulduğunu aşağı yukarı ortaya koyar.

Anket kaidelerine göre her okuyucu; beher çalgı kategorisinde en beğendiği musikişinasın adını yazıp dergiye gönderir. Oyların sınıflanmasında bu yıl üç kategorideki birinciliklerin değişmiş olması bilhassa dikkati çekti. Bunlar, trompet, klarinet ve gitar katagorileriydi. Trompette Miles Davis ilk defa olarak birinciliğe yükseliyor ve Dizzy Gillespie'nin geçen yılki yerini alıyordu. Gillespie'nin 1956 yılı boyunca diyar diyar dolaşması ve Amerikada sesini pek duyuramamış olması, üçüncülüğe düşmesinin sebebi olabilirdi. Miles Davis "Style coolserin üslûp" denen tarzın başlıca temsilcilerindendi. Her nekadar başlangıçta Gillespie ile Parker'in "bebop" okuluna dahil bir trompetçi olarak tanınmışsa da, daha o zaman bile şahsî ve farklı bir üslûbu geliştirmeğe başlamıştı. Çalışı, daha saf bir trompet tonu ve çok daha soğuk kanlı bir ifadeyle, cümle yapısındaki büyük farklarla "bebop" tarzından ayrılan Miles Davis, cazı "bebop"tan bir sonraki merhalesine ulaştıran bir musikişinastı. Son Uç yıl zarfında Davis'in dinleyiciler gözündeki itibarı gittikçe artmış, 1954'te altıncılığı alan sanatkâr, bir yıl sonra üçüncülüğe yükselmiş, nihayet, ilk defa olarak, birinciliği kazanacak kadar oy almıştı.

Gitar kategorisinde en çok oyu, Barney Kessel kazanmış ve geçen yılın dördüncülüğünden birinciliğe yükselerek, Johnny Smith'i bu şereften mahrum etmişti. Klarinette yıllardır ilk defa olarak Tony Scott, Buddy de Franco'nun muhafaza ettiği birinciliği alarak bu klarinetçiyi ikinci sıraya düşürmüş, Benny Goodman ise ikincilikten üçüncülüğe inmişti. Jimmy Giuffre, geçen yıl olduğu gibi dördüncülükte kalmıştı. Fakat, bu musikişinasa gösterilen ilginin gittikçe artması, Guiffre'ye gelecek yıllarda daha yüksek dereceler sağlıyabılirdi.

Bunların dışında, bilhassa ilgi çekmesi gereken değişiklikler, ritm kısmı çalgılarındaydı. Kontrabasta Ray Brown, Charlie Mingus ve Oscar Pettiford hariç, hem adlar ve hem de sıralar değişmişti. En çok oyu,' "Jazz at the Philharmonic" konserleri sayesinde daima geniş halk kitlelerinin karşısında bulunan Ray Brown almıştı. Ama, Percy Heath, Red Mitchell, Paul Chambers, Teddy Kotick gibi değerli genç kontrabasçıların, "en beğenilen on musikişinas" listesinde adları gözüküyordu. Davul kategorisinin on kişisi arasında, başta Shelley Manne ve sonra Max Roach geliyordu. Art Blakey üçüncülükteydi. Yıldızının söndüğü iddia edilen Gene Krupa, büyük ilgi gördüğü sanılan Buddy Rich'ten daha çok rey almıştı. Vibrafonda Milt Jackson birinci, emekdar Lionel Hampton ikinciydi. Piyanoda Dave Brubeck gene listenin başında geliyordu. Birkaç ay önce ölen Art Tatum üçüncülüğe yükselecek kadar çok oy alabilmişti.

Miles Davis
Serin trompet

Dizzy Gillespie'nin geçen **yıl** Arikarada karşılanışı
Çok gezmenin bedeli

Metronome'un anket şartlarına göre okuyucular ancak o yıl içinde şahsen dinledikleri musikişinaslara oy verebilirlerdi. Yani, ölmüş bir musikişinasa verilen oyların sayılmaması gerekirdi. Bununla beraber okuyucular, bu şartın dışına çıkmışlardı. İki üç yıl önce ölen, cazın en büyük, üç musikişinasından biri, alto saksofoncu Charlie Parker birçok rey almıştı. Böylece cazseverler. Parker'in hatırasını bir kere daha anmış olmaktaydılar.

Alto saksofon birincisi, üç yıldır arka arkaya bu yeri kazanan Paul Desmond'dur. Şimdiye kadar bu kategoride isimleri hiç görülmemiş olan Julian Adderley ile Jackie McLean de, on çalgıcı arasına girmişlerdi. Tenor saksofonda Stan Getz birinci, Lester Young ikinciydi. Bariton saksofonda liste, Gerry Mulligan'la başlamaktaydı. Trombonda J. J. Johnson, ikinciliği alan Bob Brookmayer'den iki misli fazla oyla, birincilikteydi. 1956 içinde parlayan tromboncu Jimmy Cleveland şimdilik dokuzunculuğu almıştı.

Metronome anketlerinde musikişinasların kazandığı oylar ve aldıkları dereceler, şüphesiz ki cazda bir gerçek değer ölçüsü -hatta bir şöhret ölçüsü- olarak kabul edilemezdi. Bununla beraber bu anket, yılda bir cazseverlerin nabzını yoklamak, dinleyici zevkinin ve alâkasının temayüllerini belirtmek bakımından işe yaramaktadır.

Yeni Tiyatro

Hâdise yaratacak piyes

Bu hafta Çarşamba gecesi İstanbulda, Yeni Tiyatroda Şehir tiyatrosu artistleri hâdise yaratacak bir piyesin ilk temsilinde rol almanın heyecanı içindeydiler, Eser, memleketimizin 1 numaralı tiyatro müellifi Cevad Fehmi Başkut tarafından yazılan "Kleopatranın Mezarı"ydı. Piyesi Vasfi Rıza Zobu sahneye koyuyordu.

Memleketimizdeki tiyatro müelliflerinin en başarılısı olan Cevad Fehmi Başkutun bundan önce temsil edilen eserleri daima kapalı gişe oynanmış ve daima tiyatrolarımızda çok temsil edilme rekorunu kırmıştı. En başarılı eserleri arasında olan "Paydos" memleketimiz hudutlarını da aşmış ve Yunan diline tercüme edilerek aylarca Atinada temsil edilmişti. Halk psikolojisinden anlayan, yaşadığımız devrin tiplerini ve sosyal meselelerini vukufla sahneye getirmesini çok iyi bilen Cevad Fehmi Başkutun bu yeni eserinin de tiyatro âlemimiz için yem bir iftihar vesilesi olacağı muhakkaktır.

Amerika

Bir aktör yetişiyor

Genç, ucun boylu ve sarışın bir adam New York'un en eski mahallelerinden birine girdi, grek stili bir binanın önünde durdu. Burası eskiden kilise idi, fakat şimdi cephesine asılı beyaz bir tabelâ üzerinde siyah harflerle "Aktörler Stüdyosu" ibaresi okunuyordu. Binanın önünde duran sempatik yüzlü genç de aktördü. New York sahnelerinde yeni yeni görünmeğe başlamış, fakat hiç bir zaman ne Marlon Brando'nun, ne de James Dean'ın seviyesine ulaşamamıştı. Adı Daniel Crohem idi. Tek arzusu Brando'nun ve Dean'in yetiştikleri "Aktörler Stüdyosu"nun pek de kolay açılmayan kapısından içeri girebilmekti. Bir sonbahar günü muradına erdi. Stüdyonun direktörleri Elia Kazan ve Lee Strasberg genç aktörün dinleyici sıfatıyla kurlara devamını kabul etmişlerdi. Böylece modern Amerikan tiyatrosuna bir üslûp kazandıran ve hattâ Hollywood üzerinde pek müessir olan "Aktörler Stüdyosu"nun kapıları genç adama açılmış ve Marlon Brando ile James Dean'i şöhrete ulaştıran, Elia Kazan'in rejisine o büyük rağbeti kazandıran bir tiyatro mektebi onun nazarındaki esrarından sıyrılmış, aydınlığa çıkmış oluyordu.

Daniel Crohem şimdi bir tiyatro mektebi olan eski kilisenin taş merdivenlerini tırmandı. Mektebin holünde elli kadar talebe küçük gruplar halinde toplanmış, kendi aralarında münakaşa ederek saatin 11 olmasını bekliyorlardı. Çoğunun elinde üstünden dumanları yükselen karton kahve bardakları vardı. Talebelerin kıyafetleri çok çeşitliydi. Kimi pek eksantrik giyinmişti. Kimi daha sade idi. Kiminin çehresinde cüretkâr bir mâna okunuyordu. Kimi daha çekingen ve sessiz duruyordu. Güzel kızlar ekseriyeti teşkil ediyordu. Onların arasında Daniel Crohem'in gözüne genç bir kız ilişti. Ötekilerden üstünlüğünü gizlemeğe çalışan bir hali vardı. Bu mektebin iki müdüründen birinin, Lee Strasberg'in kızı idi. Lee Strasberg aynı zamanda "Aktörler Stüdyosu"nda ders veren tek profesördü. Susan Strasberg bir müddet önce "Anne Frank'm Hatıratı" isimli piyeste büyük bir başarı kazanmış ve arkadaşlarının adeta kıskançlığına hedef olmuştu. Bu başarısı onu mutlak bîr yalnızlığa mahkûm etmiş gibi idi. Biraz sonra, ders başladığı vakit tamamen sessiz ve hareketsiz duracaktı.

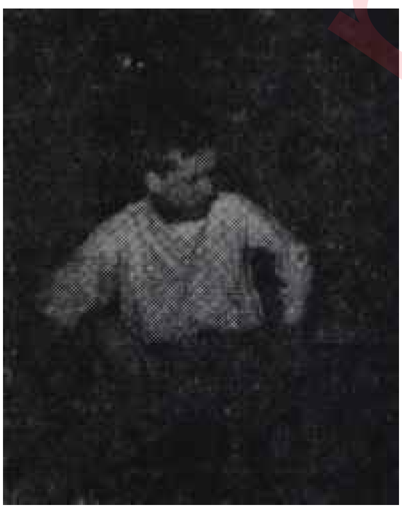
Bu esnada bir kapı açıldı ve talebeler ders salonuna girerek sıralarına oturdular. Dershane yarım daire şeklinde inşa edilmişti. Her haliyle eski bir kiliseden bozulma olduğu,derhal göze çarpıyordu.

Biraz sonra Lee Strasberg içeri girdi. Gri bir elbise giymişti. Başı saçsız denecek kadar çıplak, gözlüklü bir adamdı. Açılır kapanır bir sandalyeye oturdu. Önüne hemen çalışmağa hazır bir ses alma makinası yerleştirilmişti. Şimdi onunla talebeler arasında sahne vazifesini görecek gayet küçük bir mesafe kalmıştı.

Üç esas nokta

O gün talebelerden biri, yirmi otuz yaşları arasında, hayatı güçlüklerle geçmiş, hiçbir bakımdan tatmin olmamış, neticede kendisim isyana ve sarhoşluğa kaptırmış bir kahramanı canlandıracaktı. Temsil edilecek sahne, Thomas Wolf'un bir bir romanından piyes hâline getirilen "Bez ve Kaya" isimli eserde, piyesin Kahramanı Monk'un bu ruh halini belirtecekti.

Monk'u temsil edecek olan talebe yerinden kalktı. Hafif kambur yürüyerek bir şişeyi alıyormuş gibi bir hareket yaptı ve oturdu. Tam otuz beş dakika, bu talebe, tek kelime konuşmadan, sırf jestleri ve mimikleriyle bir adamın isyan, ümitsizlik, hiddet, nefret, sarhoşluk, zaman zaman geçmişi düşünüp yeniden isyana ve hiddete kapılış halleriyle ifadeye çalıştı. Herkes susuyordu. Talebe zaman zaman yerinden kalkıyor, kollarım boşluğa doğru uzatıyor, kendini tekrar bir koltuğun üstüne atıyor, elinin tersiyle ağzını siliyor, görünmeyen bir kâğıdı buruşturuyormuş gibi yapıyor, yine görünmeyen bir şişeden içki yiyor, ellerini alnından, gözlerinin üstünden geçiriyor, bir takım hayaletlerle çarpışıyordu. Tam

'Aktörler Stüdyosu"ndaki çalışmalardan **görünüşler**
Konservatuvardakine benzemiyor

"Aktörler Stüdyosu"nun **kapısı**
İçeriye girmek güç

otuz beş dakika böyle geçti. Strasberg sandalyesinde hareketsiz oturmuş, kaya gibi sert ve ifadesiz bir çehreyle genç talebeyi seyrediyordu.

Otuzbeş dakikanın sonunda talebe Strasberg'e yapmak istediklerini, ele aldığı kahramanı nasıl anladığını ve hangi yönlerden ifadeye çalıştığını anlattı. Bunu müteakip talebeler arkadaşlarının temsil ettiği rol hakkında açık bir münakaşaya giriştiler. Strasberg bu münakaşayı idare ediyordu. Ders öğleden sonra saat üçte sona erdi.

"Aktörler Stüdyosu"nda haftada üç defa ders veriliyordu. Bu dersler saat 11'den 15'e kadar devam ediyordu. Müteakip derste aynı talebe aynı tipi bir kere daha aynı şekilde jestler ve mimiklerle ifade ettikten sonra Strasberg kendisine:

— Konuş, dedi. Aklından ne geçiyorsa hepsini de söyle.

Bunun üzerine talebe önce alçak sesle ve ağır ağır, daha sonra çabuk, hatta biraz da adeta bir sinir buhranına tutulmuşçasına acele acele konuşmağa başladı. Aklına ne gelirse söylüyordu. Shakespeare'den mısralar okuyor, kendi kendine, küfrediyor, bağırıyor, sonra tekrar temsil ettiği role dönüyor, onunla ilgili sözler söylüyor, Wolf'un romanından ezberlediği cümleleri tekrarlıyordu. Gittikçe daha çok açılıyor, zaman zaman hikâyeler anlatıyor, hatta Monk'un hatırlattığı kendine ait bazı, eski olayları naklediyordu. Daha sonra talebe yine ne yapmak, ne anlatmak istediğini izah etmiş, talebeler arasında yine bir önceki derste olduğu gibi Strasberg'in idaresi altında bir serbest münakaşa açılmıştı.

Böylece Daniel Crohem yedi hafta "Aktörler Stüdyosu"nun tam 20 dersine iştirak etmiş ve bu müddet zarfında bu derslerin mahiyetinin şu Uç esas noktada birleştiğini farketmekte gecikmemişti: Serbest temsil, izah ve açık münakaşa, işte "Aktörler Stüdyosu"nda bir aktör yetiştirmenin metodu kısacası bu idi. Kullanılan metodun ne derece müsbet neticeler verdiğini görmek için mektebin ikinci müdürü Elia Kazan'ın mizansenlerine ve onun lanse ettiği aktörlere bakmak kâfi idi.

Şöhretler mektebi

Aktörler Stüdyosu"nun kuruluşu 1920 senesine rastlar. O tarihte Moskova'nın "Theâtre d'Art" trupu Amerikaya gelmiş ve bu trup içinden üç kişi New York'da yerleşerek Stanislavski'nin ortaya attığı bir yeni metodu inkişaf ettirmeğe çalışmışlardır. Lee Strasberg ve Harold durman bu mektebin ilk talebeleri olmuşlar, 1931 de ikisi birleşerek "Tiyatro Grubu" namı altındaki mektebi açmışlardır. Cifford Odets, John Garfield ve Elia Kazan gibi sanatkârlar bu devrede yetişmişlerdir. 1947 de, harp esnasında "Tiyatro Grubu" dağılmış, fakat müteakiben Lee Strasberg'lc Elia Kazan şimdiki "Aktörler Stüdyosu" nu açmağa muvaffak olmuşlardır. 1947 den beri mektepte tatbik edilen metod yukarda izah edilen metoddur.

Bu mektebe en aşağı 18 yaşındaki gençler girebilir. Mektebe kabul edilebilmek için talebeler önce Lee Strasberg, daha sonra da Lee Strasberg' le beraber Elia Kazan'ın önünde iki imtihan vermeğe mecburdular. İmtihanlar sonunda, müracaat eden kim olursa olsun, ister daha önce meşhur bir sanatkâr, ister isimsiz bir kabiliyet, her iki müdürün verdiği karar son derece katidir, imtihanlar sonunda ilk defa ismini duydukları bir genci mektebe kabul edebilirler. Buna mukabil sahnede veya perdede o zamana kadar şöhret yapmış bir sanatkârı reddettikleri de sık sık vakidir. Her ikisinin de kanaatları tamamen yeni bir keşif sistemi üstüne dayanır.. Bir talebe bir kere Stüdyoya kabul edildi mi bütün hayatı boyunca artık bu unvanını muhafaza eder. Dersler parasızdır. Halihazırda mektebin 250 ye yakın talebesi vardır. Marlon Brando, James Dean, Montgomery Cilift, Jack Palance, Caroll Baker, Julie Harris gibi bütün dünyaca tanınmış sinema ve tiyatro sanatkârları burada . yetişmişlerdir. Stüdyo bazı sanatkârlara dinleyici sıfatıyla kurlara iştirak etmek müsaadesini vermiştir. Marilyn Monroe ve Shelley "Winters derslerin en dikkatli dinleyicilerinden olmuşlardır.

Bizzat Lee Strasberg kullandıkları metodu şöyle İzah etmektedir:

— Bizim yaptığımız sadece psikolojik prensipleri ve alışılmış davranışları sahneye tatbik etmekten ibarettir.

Harold Clurman'a göre kullanılan metod kuru bir teoriden ibaret olmayıp, aktörün şuur altındaki kabiliyetini farkettirmeden meydana çıkaracak en kestirme ve en tesirli bir usuldür.

Elia Kazan'a göre işe bu metod sayesinde aktör, tiyatro sanatının kapısını açacak bir teşrih anahtarına sahip olmakta, temsil edeceği şahısların zıtlıklarla dolu iç âlemlerine nüfuz etme alışkanlığını kazanmaktadır.

Marlon Bramdo
Stüdyonun bir mahsulü

SPOR

Galatasaray - Adalet maçından bir görünüş
Gene Ömer *kurtarıyor*

Sporcular

"Kırmızı eşofman"

1924 Paris Olimpiyatlarında çikolata renkli bir Türk atleti, Amerikalı atletlerin giydikleri kırmızı tulumlara hayret etmişti. Bunlar tulum değil başka bir şeydi. Sordu, soruşturdu; bunların çok faydalı olduğunu öğrendi. Bir atletin eşofmanı olmadan atletizm yapması imkânsızdı. Halbuki bu çikolata renkli genç de atletti ama, böyle bir şeyden habersizdi. Antrenörünün arkadaşları vasıtasıyla Amerikaya eşofman sipariş etti. Çok geçmeden isteğine nail oluyor, "Kırmızı eşofman" gümrükte kendisine teslim ediliyordu.

Bu vakanın kahramanı millî atlet Ömer Besim'in hatırasını anmak üzere geçen hafta Pazar günü yapılan koşunun galibine çeşitli mükafatlar arasında bir de "kırmaz eşofman" verildî. Fenerbahçe - Vefa maçının heyecanıyla coşmuş yirmibinden fazla sporsever, imâmın devre arasında arka arkaya piste giren atfetleri hararetle alkışladı. Aralarında bir de İsviçreli şöhret vardı. Fakat Türk gençleri bu nezih mücadelede İsviçreli arkadaşlarına altıncılıktan fazla şana vermedi. Beşiktaşlı İlhami Koç birinci, Fenerbahçeli Ekrem Koçak ikinci gelmişti. Takım tasnifinde de birinciliği Beşiktaş kazanmıştı, Ko--u bittikten hayli zaman sonra Mathatpaşâ sahasına bir atlet daha girdi. Tribünlerin bazı köşelerinde gülüşmeler duyuldu. "Yarış çoktaaan bitti" diye batıranlar bir birini kovaadı. Halbuki az sonra stad hoparlöründen "Şimdi koşan, merhum Ömer 3esim'in kardeşidir, yarışa sembolik olarak katılmaktadır" sözü duyulunca, az evvel gülenler ve bağıranlar kızardıklarını hissettiler. Lakin asıl kızarması gereken, bu kadar enteresan ve manevi kıymeti yüksek hadiseyi mikrofonda bu kadar geç ilan edenlerdi.

Futbol

Değişen dünya

Geçen hafta Pazar akşamı bin zahmetle vasıta bulup evine gelebilen bir futbol meraklısı, hemen eski spor mecmuası koleksiyonlarını açtı ve bir şeyler aramağa başladı. İlk aradığını bulamadı. Bu 15 senelik kolleksiyonlarda bir ''Galatasaray Adalet" maçına rastla yarılamıştı. Sonra "Beşiktaş - Beykoz" maçını arada. Bulmuştu: Mecmua "Lig lideri Beşiktaşın Beykoz karşısında gol rekoru k-ırdı"ğını yazıyordu. Aramağa devam etti. "Fenerbahcenin Vefayı gol yağmuruna tuttu"ğunu bildiren sayfaya da rastlayınca, kolleksiyonları kapadı. Oturduğu koltuğa gömüldü ve düşünmeğe başladı:

Bu "Üç Büyükler"e ne olmuştu? 15 sene evvelki ligde adı geçmeyen Adalet, "nâmağlûp" Galatasaraya ilk mağlûbiyeti tattırmıştı. Beşiktaş vaktiyle rekorla yendiği Beykoza farkla yenilmişti. Ya Fenerbahçe? Ayağına gelen kısmeti tepmiş, aldığı puanlı liderliği üç günde puansız liderlikle mübadele etmişti. Onu yenen de Vefa idi. Demek dünya değişmişti. "Üç Büyükler" sözü de siyasetteki mânasından farksız hale gelmişti. Yahut da "büyük" sıfatından artık sadece "taraftar fazlalığı" anlaşılıyordu. Yoksa sahada "büyük" olan, sadece "yenen"di. İşte dört gün içinde Adalet Galatasarayı, Beykoz Beşiktaşı, Vefa da Fenerbahçeyi mağlûp etmişti. Ama hakiki "lig" böyle olurdu. Yoksa üç takım diğerlerim karşılarına alıp yedişer, seki-

Beykoz - Beşiktaş maçında heyecanlı an
Büyükler küçüklerden tokat yiyorlar

Fenerbahçe - Vefa karşılaşması
Sarı Lacivertliler de nasiplerini buldular

zer gol atar da bütün mevsimde yalnız üç heyecanlı maç seyrediliise, ona "lig" demek caiz iniydi?"

İlerleme mi, gerileme mi?

İyimser kimselere göre -ki tabiî selâhiyetliler, vazifeliler bu gruba giriyordu- İstanbul Profesyonel Liginin bugünkü durumuna çok, ama pek çok sevinmek gerekirdi. Eğer ligde "küçük - büyük" farkı kalmamışsa, bu dünkü küçüklerin ilerleyip büyüklerin seviyesine geldiklerini hatta arasıra onları geçtiklerini gösteriyordu. Bir memleket futbolu da böyle ilerlerdi.

Kötümser görüş ise tamamen aksini ifade ediyordu: "Bu, sadece bir gerileme işaretidir. Büyük saydığımız takımlar öylesine gerilediler, dün oynadıkları futbolden öylesine uzaklaştılar ki, küçük sandıklarımız onları rahat rahat yenmeğe başladılar".

Cami büyüdü ama imam...

Geçten hafta Çarşamba günü Galatasaray takımı Adalete ilk devrede yediği bir golle mağlûp oldu. Golü, Fenerbahçenin bir yıl evvelki forveti Hüsamettin atmıştı. Hüsamettin böylece eski takımının lig liderliğine yükselmesini sağlıyordu. Bu maç için birçok futbol otoritesi "Sezonun, en kaliteli, en güzel futbolu" demekten kendini alamamıştı. Hakikaten de böyle idi. Sarı - Kırmızılı takım tek golle mağlûp olmasına rağmen, gene iyi ve tesirli bir oyun çıkarmıştı. Dört gollük şutun direkten dönmesi, Galatasaraylıların mağlûbiyetini hazırlayan sebeblerin başında geliyordu ama Adaletin genç kalecisi Ömer'in "vatan kurtaran aslan" oyunu, maçın mukadderatına tesir etmişti. Hele son dakikalardaki iki kurtarışı, iki puan kıymetindeydi.

Perşembe günkü maç için de "Sürpriz" diyenler çıktı. Ligin sonuncu namzedi Beyoğluspor bu hengâme içinde Kasımpaşayı yenivermişti. Fakat Cumartesi günü Mithatpaşa Stadını dolduranlar, her an büyüyen gözlerle maçı takip ettiler. Beşiktaştan beklenen golleri Beykoz atıyordu. Artık maçlar çok seyirci topluyordu, stadlar eskiye nisbetle büyümüştü ama, caminin genişlemesi imamlara tesir etmiyordu. Hakemler gene mahut yerli hakemlerdi. Muzaffer Ertuğ Beşiktaş - Beykoz maçının başlangıcında Beykozun attığı golü saymış, santrayı göstermiş, oyuncular dizilmişti. Fakat bir itiraz üzerine laynsmenle konuşan hakem Ertuğ, birden kararını değiştirdi ve golü saymadı.

Beykoz attıkça açıldı, açıldıkça attı. Maçın kahramanı Fenerbahçenin kıymetini göremeden Beykoza verdiği Büyük Erdoğandı. Anadolu turnesi yapan ve takımının mağlûbiyet hanesini kabartmaktan başka vazife bilmeyen ve görmeyen Fenerbahçe idarecilerinin "büyük futbol görgüsü" böylece bir kere daha anlaşılmıştı. Fakat bu "büyük görgü" ertesi günü daha güzel ispat olunacaktı. Büyük Erdoğanı verip üstüne 20 bin lira da vererek alınan. Şirzat, Fenerbahçenin santrfor mevkiinde giren golleri atacaktı.

Beykoz Beşiktaşı 4-2 yendiği anda, eski Beşiktaşlı Fahrettin Beykozlu arkadaşlarıyla kucaklatıyordu.

Garip tesadüf, Fenerbahçe Vefaya 2-1 yenildiği anda da Vefa antrenörü eski Fenerbahçe kalecisi Sabri Kiraz pek memnun görünüyordu. Ama asıl sevinen, Fenerbahçe idare heyetinden uzaklaştırıldıktan sonra Vefaya idareci olan Hayrullah Güvenirdi. Doğrusu Fenerbahçe taraftarları ne kadar üzülse yeriydi. Liderliği üç günden fazla devanı ettirememiş olan takımları, penaltıdan bir de gol atıp 1-0 ileri duruma geçtikleri maçı kaybetmişlerdi. Vefa da galibiyet golünü son dakikada penaltıdan kazanmıştı. Burada en çok takdir edilecek, penaltıyı sıkı bir şutla ağlara gönderen Vefalı İsmet değil, fakat bu kritik anda o penaltıyı vermek cesaretini gösteren hakem Orhan Gönüldü. Halbuki Orhan Gönül maçı çok kötü idare etmişti. Ama kaleci Selâhattinin rakip forvetin ayağını tutmasını penaltı ile tecziye ederek bu kötü notu bir bakıma iyiye çevirivermişti.

Haftanın sürprize uğramayan tek takımı İstanbulspordu ve o da Emniyeti 3-0 yenerek üçüncülüğe çıkmakla mükâfatım görmüştü. Bu mağlûbiyetler patırdısı arasında en gadre uğrayan Beşiktaş olmuş, dördüncülüğe düşmüştü. Fenerbahçede değişen birşey yoktu. Sağ elden alınan sol elle verilmişti: Galatasaray da Nasreddin Hoca misali kaybeder gibi olduğu liderliği, puan cetvelinde olmasa da, istikbal bakımından geri almıştı.

A T Ç I L I K

İzmir

Foto-finiş

Bu Pazar, İzmirli yarış meraklıları ihtimal günün çok erken saatlarında çamlar içindeki sevimli Şirinyer koşuyerine gelecekler ve mevsimin ilk yarışlarını seyredeceklerdir. Yarış meraklılarının ne koşu yerini, ne de koşuları beyenmeleri ve Kızılçulludan evlerine memnuniyetle dönmeleri beklenmemelidir. Zira ilk hafta yarışlarına, İzmirde şimdiye kadar görülmemiş sayıda at toplanmasına rağmen ancak 50 kadar at kayıtlı bulunmaktadır. Bunların bazılarının da koşu günü yarışlardan çekilmesi kuvvetli bir ihtimaldir. Çünkü üzerinde yarışların yapılacağı pist, atların sakat olmasına yol açabilecek kadar bozuk bulunmaktadır. Yarış idaresi, koşuların 17 Mart Pazar günü bağlıyacağını ilân ettiği halde, İzmir pistlerinin tamir ve ıslahına zamanında başlıyamamıştır. Yarışların başlamak üzere bulunduğu şu günlerde bile, pist eskisinden çok daha kötü bir haldedir.

İzmir yarışlarına bu sene büyük teveccüh gösteren at sahipleri ve antrenörler, bozuk pistlerin doğurduğu sakatlık tehlikesinden çekinerek idmanlarına gereken hızı verememişlerdir. Atlarım yarışlara hazırlamaya muvaffak olanlar da, yarış pistinin bugünkü hali karşısında koşulara katılmak mı, yoksa katılmamak mı la-ım geldiğini kestirememektedirler. Bu durumun İzmir yarışlarının zevkini ve cazibesini bir hayli azaltacağı muhakkaktır.

İzmirli yarış meraklılarını bekliyen bir başka sürpriz de tribünlerin vaziyetidir. İzmir yarış sahasının tarihi denecek kadar eski, sevimli küçük balkonunun kısmen yıktırılması ve bütün güzelliğini kaybettiren bir tahta tribünle önünün kapatılman çok kimseyi üzecektir. Bu üzüntüyü kısmen giderecek bir nokta; İzmirin nihayet foto-finişe kavuşturulmasıdır. Bu maksatla beton tribünün üstüne bir kule yaptırılmış ve poto da 10 - 15 metre kadar geriye alınmıştır. Foto-finişin yarış meselelerini halle kâfi bir mucize olmadığı muhakkaktır, ama yarışlardaki birçok ihtilaflı durumu çok kesin bir şekilde hallettiği de inkâr edilemez. İki seneden beri İstanbul ve Ankarada kullanılmakta olan foto-finiş cihazı bu mevzuda cidden çok faydalı olmuş ve halkın muvasalat hakemlerine beslediği itimatsızlık hissini gidermiştir. Foto-finiş cihazına kavuşmak, şüphe ettikleri muvasalatın resmini gözleriyle görmek şüphe yok ki, İzmirli yarış meraklılarım son derece sevindirecektir. Fakat bu sevinç uzun sürmiyecektir. Zira 28 Nisanda Ankara ilkbahar at yarışları da başlıyacak ve memleketimizde sadece bir adet foto-finiş cihazı bulunduğu için İzmirliler bu imkândan uzun müddet faydalanamayacaklardır. Hele foto-finişin şüphe ve tereddüte yer bırakmayan kat'iyetine alışan meraklıların, kısa bir zaman sonra bu imkandan mahrum olmaları ihtimal bazı üzüntülerin uyanmasına sebeb olacaktır. Hatta madem iki üç gün sonra götürecektiniz, ne diye bu cihazı buraya kadar getirdiniz diye soranlara kolayca cevap vermek mümkün olmıyacaktır. Aslına bakılırsa programların daha yüklü ve büyük ikramiyeli klâsiklere iştirak edecek atların daha yüksek olacağı Ankaranın foto-finişe ihtiyacı İzmirden daha çoktur. Bu sebeble foto-finişin ilk yarış gününden itibaren Ankaraya getirilip çalıştırılması zaruridir. Bütün zorluk, bu lüzumlu cihazdan memleketimizde ancak bir tanecik bulunmasıdır. Tatbikatın ortaya koyduğu neticelere göre hareket edildiği takdirde, gerek İzmirin, gerek İstanbulun bu tesislere devamlı olarak kavuşturulması icap eder. Yarışların tertip ve idaresini deruhte eden Jokey Klübünün bu istikamette bir gayret gösterdiğini müşahede etmemek ne kadar üzüntü uyandırsa azdır.

Ama Jokey Klübünün üzüntü uyandırıcı hareketleri bundan ibaret bulunsaydı öpüp te başa koymak lâzım gelirdi. Yarışlar başladıkça ne dertler ortaya çıkacak ne şikâyetler yükselecekti. Zira geçen hafta ilan edilen isimlerden de anlaşıldığı gibi ne startların halkı memnun etmesi kabildi, ne de komiserler heyetinin kifayetli ve tatminkâr kararlar alması.. Bundan başka Hipodrom idaresinin de bazı itirazlara yol açması beklenmeliydi. Zira İzmir Hipodrom müdürlüğüne ne yarışçılıkla, ne de pist ve sair tesislerin bakımıyla hayatında alâkalanmamış bir kimse tâyin edilmişti: Sezai Akdağ.. Sezai Akdağ, D.P. İzmir İl idare kurulu ikinci başkanıydı ve bu vasıf, hipodrom idaresindeki ehliyeti için kuvvetli bir referans addedilmişti!

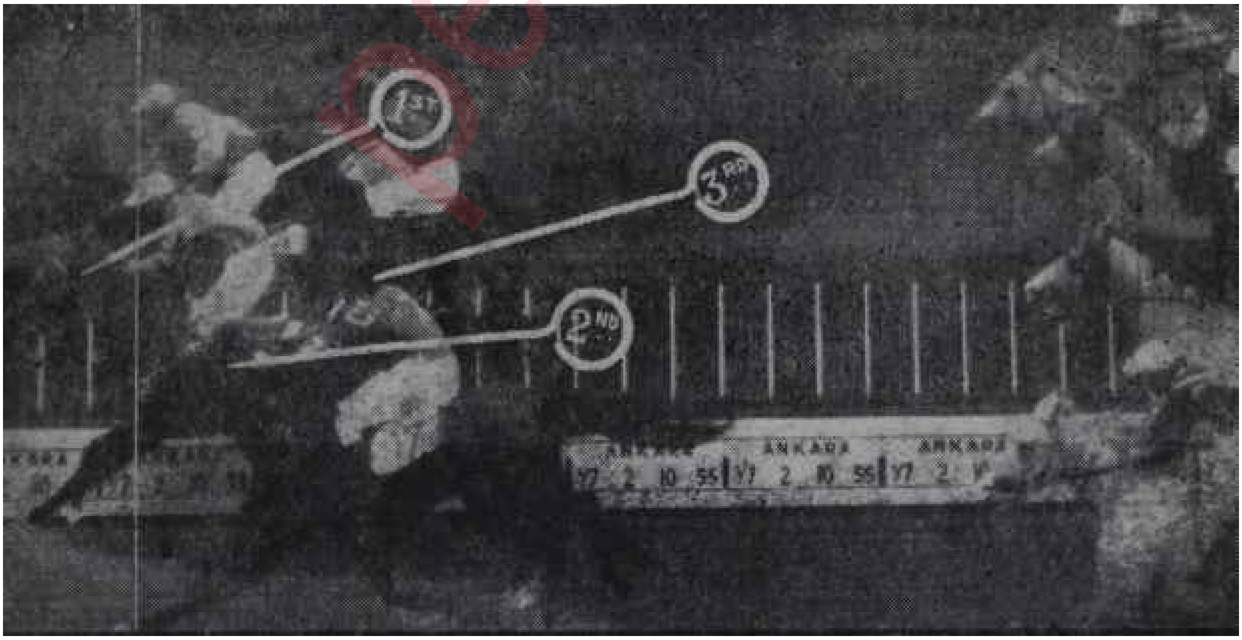

Foto-finiş vasıtasıyla tesbit edilen bir muvasalat

İzmirlilerin de gözleri boyanacak

Kapak Baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL